Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Consuetudines feudorum - Cod. Aug. perg. 44

[Reichenau ?], [14. Jahrh.]

[Text]

urn:nbn:de:bsz:31-92259

Visual Library

Incipiunt consuetudines feudorum et primo de his qui feudum dare possunt et qualiter acquiratur.

Quia de feudis tractaturi sumus, videamus primo qui feudum dare possunt. Feudum autem dare possunt archiepiscopus, episcopus, abbas, abbatissa, prepositus, si antiquitus eorum fuit consuetudo feudum dare. Marchio, comes, qui proprie regni vel regis capitanei dicuntur, similiter feudum dare possunt. Sunt et alii qui ab istis feudum accipiunt, qui proprie regis valvassores dicuntur, sed hodie capitanei appellantur, qui et ipsi feuda dare possunt. Illi vero qui ab eis accipiunt minores valvassores dicuntur. Et quia vidimus de personis, videamus qualiter processit initium. Antiquissimo enim tempore sic erat in potestate dominorum connexum, ut quando vellent possent auferre rem in feudum a se datam. Postea vero eo ventum est ut per annum firmitatem haberet. Deinde statutum est ut usque ad vitam fidelis produceretur. Sed cum hoc iure successionis ad filios non pertineret, sic progressum est ut ad filios deveniret, in quem scilicet dominus vellet hoc beneficium confirmare. Quod hodie ita stabilitum est ut ad omnes equaliter pertineat. Cum vero Conradus Romam proficisceretur, petitum est a fidelibus qui in eius servitio erant, ut lege ab eo promulgata hoc etiam ad nepotes ex filio producere dignaretur, et ut frater fratri sine legitimo herede defuncto in beneficium quod eorum patris fuit succedat. Si autem unus ex fratribus feudum a domino acceperit, eo defuncto sine legitimo herede frater eius in feudum non succedit. Quod si communiter acceperint, unus alteri non succedit nisi hoc nominatim dictum sit, scilicet ut uno defuncto sine legitimo herede alter succedat; herede vero relicto frater removebitur. Hoc autem notandum est quod licet filie ut masculi succedant legibus, a successione tamen feudi removentur, et earum filii, nisi specialiter dictum sit ut ad eas pertineat. Hoc quoque sciendum est quod beneficium adveniens ex latere ultra

non possint nec pugnam facere quibus iusto quia filiis eorum possunt. di moventur f q h di. e g pro e volutas. Patrueles. fratres dicuntur qui ex duobus fratribus sunt nati. nam qui ex sororibus nascuntur proprie consobrini dicuntur. qui consobrini. l. vulgo omnes consobrinos appellet. ut instit. de gradibus cog. § quarto gradu. et ff. de g. l. i. § quarto gradu. gradu et al gradu. et al geniculum. graduum plus e autem q geniculum. si sunt equipollentia significato et quantum non habent verba sequentia a simo infinitum. quod autem dicitur ...

§. 5. § 5. di. sed in investitura inter dominum et vas. l. si quis. § si aut. aliquis. si illud intelligo qui in possessione. qui in possessione sit castaldus. l. g. no p(er)s(ona) e(st) cessa ... probetur ... sic et peculi(um) illius qui manumittitur investito. vel in multa voluntate. ut. C. de predio eius qui lib. ... ac. ...

fratres. patrueles non progrediuntur successione secundum usum ab antiquis constitutum sapientibus. licet modo nostro tempore usque ad septimum gradum sit usurpatum quod in masculis descendentibus novo iure in infinitum extenditur. Notandum est autem quod illud beneficium quod a regis capitaneis. atque a regis valvassoribus aliis impenditur proprie iure feudi censetur. Illud vero quod a minoribus in alios transfertur non iure feudi iudicatur. aliter in curia mediolanensi observatur. Sed qui volunt recte auferre. que sunt nisi romani mercatum cum illo pereunt. vel aliquid pro precio feudum acceperint tenentes nisi restituto precio auferre non possunt. De feudo guardie vel castaldie. Rubrica.

Item illud quod datur nomine castaldie vel guardie et perpetuo de aliquo re(dditu) transacto anno potest iure auferri et precio pro eo dato non restituto nisi ad certum tempus datum fuit. Si vero castaldi aliquo nomine proprii feudi possident non valent propterea possessionem sibi defendere nisi per pares curtis potuerint vel breve testatum probare se antequam castaldi essent vel postquam desierunt esse in

vestituram accepisse. Qui

vero successores tenentur archiepiscopus. episcopus. antistes. abbas. abbatissa. investituram eius feudi quod alius detineat eo tempore alicui dederit ut post decessum eius qui possidet habeat et ante decesserit archiepiscopus quam ille qui feudum possidet. successores eorum non coguntur eam investituram facere vel confirmare et si pares curtis assint testes vel breve testatum inde sit. ille qui investituram accepit nomine eius feudi in possessionem missus sit eo consentiente qui dedit. Sed si ille qui feudum possidet prius decessit quam ille qui investituram fecit iure cogitur eam ratam habere. Laycis vero idem modis omnibus quibus supra diximus si alii investituram dederunt heredes eorum si rationibus claruit omni modo eam adimplere compellentur.

Iam autem De controversia investiture inter dominum et fidelem de feudi investitura fuit quid iuris sic videamus si investitura facta fuit coram paribus curie aut in brevi testato recte eum qui investitus est cogitur dominus mittere in possessionem. Si vero fuit in possessione et mota ei fuit controversia a domino ei defensio

.a. Lavida claruit pares curtis aut breve testatum aut forte aliis eum certissimis probationibus. ac. tur.
.b. Compellentur ... successores ... investituram ... in herede ... ratam ...
.c. Si autem quid habet ... feudi fuit in vestituram ... certum habet ... glosatum ...
.d. Coram paribus debent interesse ... investitura ... si pares ... sufficientes ... probando ...
.e. Testato. Testato et a paribus confirmato saltem duobus vel tribus ut. j. quid sit investitura. § si et feudum medi

.f. ol. ali. observant ut. j. qui te. sunt ne. ad pro. no. inc. ci. In feudi possessionem. s. u. a sciam quod differt certe in ei voluntate prestabit. ut. j. de nova. fidelitatis forma. c. investitura non facta. nec habebitur dominus solutus in certe si eum penitere investituram fecisse. ut. j. si de fe. 3 fu. c. si facta investitura.
.g. In possessione. in quam stetit dominus per annum et domino sciente et consentiente. nec alia iusta causa ignorantia vel per tempus neglecta a cum in ique possessionis ... domino pos. affer ... ut. j. si de investi. inter do. et vas. l. si ou. § si aut si quis. ac. fuit in possessione. hic datur defensio possessori.
.h. Si autem non possessione e ei magnum commodum possidere ut. ff. de rei. vend. is qui. destin. aut. q. puto intelligendum de iusta possessione. quia si dolo malo fuit quis possessor. investitus non de si talis possessor ... ut. C. de liberali causa. cum ... aliquem tolus proprius aliquem relevare ... ut. ff. pro soc. ... § tempus. quid g ei si ... possideat. ... conveniretur tibi defensio quia favorabiliores sunt rei quam actores. ut. ff. de reg. iur. favorabiliores. et promptiores sunt ... ad absolvendum quam ad condemnandum. ut. ff. de act. ob. arnus. et hoc ubi ... pares ... eius et actor. alioquin honestior ... defendendum ... quod notatur in. C. de iur. in bo. fide. et. j. de succ. f. c. sacramenti. ... hic de s... ... possidet et in sequentibus. c. omnibus aliis ... debent intelligi ... predicta. c. sacramenti. ac. defensio. hoc sic intelligo ... possessione
.i. Erit feudi quod petitur utrum sit ... ei ... que facile ... et an sit magnum vel parvum feudum

... Item illud et al. et al. § ... no. § quia ... habet vel hic dicit ut hic. quamvis ... apparatu. ... res domini gubernandas mandat. vero castaldi. dicitur castaldus sive actor ... ut. C. de sacro. san. ec. iubemus ... villicus autem dicitur qui fructibus percipiendis preponitur. ut. ff. ... cum villico. ... accipiendo quod erat proprium feudum simplex pro defendere. ignorantia castaldia. alioquin preiudicium sibi fieret. ut. C. de acc. empt. et vend. si fuos. placet. ... in quo ... testatum. ... non ... est vel esse ratum ... et al. Si vero. al. c. ... § sive facta ... hic glo. talis ... infertur si quis investitus ...
de feu. § Archiepiscopi possunt ... in summa constituebat olim ... dare possint non in cognatis ... ut. C. de sacro. san. ec. l. iubemus autem non ... quibuscumque modis notandum est ... in persona ... investituram de feudo quod ab alio detinetur antequam ... quod non tenetur successor eius. et si ... investitur ... feudo quod sibi dicitur faciat investituram eo ... vasallo investituram successor recusare non ... in persona privata ... successor obligatur. ut hic ... qui succes. te. cap. si quis investitus fuit ... si de feudo. de. fu. c. monbus. et est quoque notandum quod in eiusdem investitura pariter admittantur testes pares ... ut. j. si de inve. inter dominum et vas. lis ori. c. § si aut. ... investituram ... qui test. sunt nec. ad p. no. ... ac. Si ille ratam.
Si ille ratam. hic potest notari quod ... presumitur ... nisi probetur concessum ut ar. ff. de postul. l. i. § senatus. ff. de inf. ... C. de infamibus ... ar. 5 et ff. de ... inter virum et uxorem si sponsus. § ... ff. de ... testa si quis lib. ... quod hoc notatur pro. et cont. in libello. py. ca. ... que ... admitti et ... sequenti. ... hinc ...

q̄ a vasallo exposcat. et an dominus sine aliqua diversitate sciente vasallo possederit. hec omnia autem alterius iudicis arbitrio relinquuntur extimanda. ac. debeat vasallus
.k. Cum autem partis. hoc dicit ut quod obtinere si aliquis partem possessor inveniatur. quod puto intelligi dum per ipsius dicatur. s. pro parte possessor tur. defensio.
.l. Proprietatis. scilicet utrum eadem sit distinctio. licet quidam dicunt s. e. c. pe. s. cum fuit ei datum cambium coram paribus vel in bonis in testato vel al. et utique intelligo quod aliquid at vasallus se habere proprietatis nomine proprietatis propter illius feudi quod feudum propter petit se pilla proque dicere se habere proprietatis nomine proprietatis propter illius feudi cambium petit nam a liquando petit habere cambium cum feudi nomine proprietatis frustra excipietur pro feudo ac.
.m. Iustis titulis. hoc est quod investitura fuit facta coram paribus curie vel quod habuit breve statum. aliquo ei et si ydoneis non admittitur et, ut. i. de re. in. de. et vas. diutius c. si fuit contentio.
.n. Primum probare. sino plam negaverit. et alio modo in ear. ei da. sino plam non

dederit per proprium nomine. Si autem non fuit in possessione nec supradictis modis potuerit probare tunc illius erit defensio qui institutam dicit fecisse. Si vero feudum aliquis habuit de quo nulla controversia est et dixit se investituram alterius feudi accepisse ab eodem domino nec in possessione fuit nec predictis rationibus probare potuit licet domini esset defensio ex ordine tamen quia aliunde vasallus est remittitur domino ex equitate defensio. Cum autem dixit quis feudum ad se per successionem pertinere asserendo illud esse paternum. si fuit in possessione medietatis vel alicuius partis vel cambium proprietatis nomine illius feudi habuit vel aliis iustis rationibus illud esse paternum probare poterit iure obtinebit. Item si vasallus possederit castrum quod dixit se pro feudo tenere et eius dominus pro guardia ei dixit se dedisse domini est probatio. et si potuerit se probare tunc ille qui tenet domino restituit cui probare per pares curtis vel per breve testatum postquam in guardiam susceperit se a domino investituram accepisse. Domino vero in probatione deficiente tunc illius erit defensio qui possidet. Similiter si aliquis possedit castrum vel aliam rem et dominus dicit se pro pignore ei dedisse et vasallus dicit se accepisse pro feudo si potuerit dominus probare quod ei per pignore dedisset tunc ille qui tenet domino restituet vel probet secundo modo se postquam a domino pro pignore accepit feudi nomine accepisse et si dominus non potuerit probare se nomine pignoris dedisse erit defensio illius possidentis. Si quis de maiori uno feudi nomine investituram accepit et dixit quod esse in certum tamen pertineat ad eum per investituram nisi dominus reservaverit sibi aliquid in prima curte tunc oportebit fidelem incertam investituram per pares curtis vel per breve testatum probare. Si dominus in prima curte nihil sibi retinuit tunc incertum vero feudi fidelis optinebit. Si vero fidelis ipse certam tamen fuit non oportebit eum investituram probare sed iurare. Rursus si aliquis accepit investituram feudi cum omni incremento quod ei obvenerit si aliquid accreverit vivente eo a quo accepit ipsius erit et si ille qui investituram fecit sine herede decesserit et feudum reclusum fuit ad eum a quo tenuit vel ad alium quicumque post mortem eius quod dedit accrevit ad eum pertinebit atque regressum fuit. Ut ius dictum. Quibus modis feudum amittitur.

Quibus modis feudum amittitur.

potuerit predicto modo dabitur ei defensio. c. xij. facitur tali breve sino possidat totum feudum vel partem vel per eo aliquo
.o. Potuit. ad autem ut eum solum iurare sufficiat sine testibus. ut. j. si de investitura inter vas. lis oritur. c. si quis se vel patrem suum. non est enim proprio. c. si fuit contentio quod determinatur illa per ipsum ut distinguatur an dominus a fidelis. vel ubi constat feudum si dubitatur esse primum an collaterale hic si fuit non constabat quod non esset feudum ac. in hoc et sequenti. sic opponitur autem
.p. Item si partes in fiat autem ad quod probat inficiatur se habere nomine gardie aut non si non infinae. Item si inficiatus fuit aliquid postea audit tunc cum illius denegetur audientia qui ipsam scripturam negavit ut c. de non nu. pec. aut. s. qui. i. c. q. in isto. c. et sequenti ad quod deferatur ius iurandum. vas. si dominus in probatione deficiat cum actore non probante reus et si nichil prestitit optinere debet. c. de edendo. qui accusare. ff. ad autem lam hoc fiat iudex sic. et in. c. de iure in. in hoc si. ff. de iure. iur. admodo non est suum. s. de feudo guar. ubi no.
.q. Si quis de manso. in isto. c. no. al. distinctis. aut dominus aliquid reservavit aut non. si non sibi aliquid reservavit aut est vasallus in possessione aut non in possessione cum probare sed iurare. Rursus si aliquis tunc vas. in investitura et hoc fiat retento domini. in s. non sino erit in possessione idem est. si non possidat non probabit investituram sed tacet iurabit. ac. eum quod dominus incertum aliquid in ea sibi
.r. Reservaverit. quod si non reservavit vasallus optime dicere incremento specialiter in investituram fuisse probare habet necesse vel

.s. Probare. aliquis quod retento in feudum. ac. xxxj. ad ei pertinet. Procedit ut dicet. j. e. c. §. Item si quis dicis refert utrum sit discretum vel latens incrementum tamen ut si discretum sic est insula pertineat ad dominum et. ad finem. ut. ff. de usuf. iure. si fundum. ff. c. q. ij. ac.
.t. Rursus ut in isto. c. notare. l. quod resolo. iur. dona cois et iure accep cois resolvitur. ille. j. t. j. rursus et. c. si pignus pp. da. fi. l. j. s. qui nisi iste qui eo loco possidet. iur. feudi si velit prior dominus fuit an sit compellendus. ff. in ura ista nescit. ut. j. glo. pp. o. fe. al. ca. ubi fortius dic pot. s. j. plenius determinabitur. ac.
.v. Quia si dictum. amittere. in quo hoc est in tellige sive iuste sive iniuste dominus precipiatur. ro hoc determinabitur. j. t. hic finitur lex. dum de ofic. mi. cap. j. et colo sic stat dominum iniuste precipiat eum cum iuvare non teneatur. si cum adiuvare incipiat et cum ut hic desistat in se privatur. ff. hoc ubi us j. notabitur. ar. tu est.
adhuc quod non. c. de neg. g. tacito sufficit ei sicuti vel in par. ut c. tu ibi di. s. istud quod in hoc c. de in telligo qui potat dominum adiuvare et eum dimisit. quod per se sibi adversus absens aufugit vel potest iam inutilis ad domini defensionem feudo non privabitur. ar. j. de feudo non sine culpa. non admittendo. c. ij. in fine nisi ei intar domini vasallum ibi stetisset quod a feudo non privatur cum per eque mortuus erat. ut ar. ff. de dict. ob. ca. si pertinuerit. am. c. ult. j. c. de poena si plures. si sufficit quod auxilium vasallus domino prestare teneatur numquam salutem suam disponere salutem domini vel non. ar. quod postponere. ff. ad sill. se. s. l. j. c. hoc autem quot. sed puto dominum fore destendum. quod non tamen habet ius dominus in vasallo ut in suo. l. dicant. j. al. fe. p. a. c. si amore. ac.

cccccemq mmmpqq qimmm mmopeeeqmqz qmqqimmmz

.x. Item si fidelis cucurbitauit. q. hic d. cucurbitauit ubi uimest et inde cucurbita nomen. uerbaue. q. al' d. arga. ut in lombar. d. . . . . gl. . . . d. feu. . . . ac.

.g. p. fie. . . . ac. . . . g. . . . ac. . . . dero gatur . . . meiol. ac.

.h. Rursus d. hic no. pot. . . .

.y. Concubuit. al' cu . . . mulieris dni . . . copulauit. ul' al' . . . ut in ma. . . . s. ac. . . .

.a. Excessit. . . .

.b. Luserit. puta forte manus ad pectus eius ponendo ul' . . . turpi . . .

.c. Sorore dni . . . concubuit. . . .

acquiratur et retinetur nisi

ut dicamus q' li amittatur si ei

dns preliu campestre h'uit 7

uasallus eu in ea[n]de impo

plio dimisit n' mortuu no ad

mortem uln'atu feudu amitte

d.   It si fidelis cucubitau

it d'no .a. cu uxore eius cocu

buit ul' concube se excusit aut

cu ea turpiter lusit ul' si cum

filia aut cum nepte ex filia.

aut cu nupta filio. aut cum

sorore dni concubuit hec ita

obtin[en]t si in domo dni manet

uel feudu amittere censet. Si li

sio dnm assalierit ul' castru dni

sciens dnm ul' dnam ibi ee. It

si fratrem sui occidit ul' nepote

.i. filium fris. aut si libellario

noie amplius medietate de

dit aut p pignore plus medi

etate dederit aut p pignore i

plus medietate obligauit ita

ut maiorem partem ul' dolo

fecit feudi amissione multe

tab'. Rursus fidel' minus

medietate libellario noie de

derit 7 sine h'ede decesserit 7 feu

du ad dnm redierit ul' p'ter ad

libellum dedit ul' pignori ob

ligauit dno refutauit ille qui

ab eo accepit te nllo iur' se ad

usus dni tueri pot'. P'terea si

illead q' feudu p successione

uel obuenit d. osistit eos iure

stire. atq' eos s' rectum n' p'tin

nullo modo ad eum repetendu

regressum h't. It si fuit duo

fres 7 unus in uestitura fe. ac

cepit. si postea feudu cu fre di

uisit et ille qui feudi p'te ac

cepit postea plus medieta

te uendidit et sine h'ede littio

decessit feudu ad dnm reuertitur

It siquis feudu h'uit in ciuitate

dni sui no potit ips' feudu

in aliq' p'te libellario noie ae

sine osensu dni dare ul' pign'

obligare. Simli' si ee curte

detinuit 7 dns districtu h'uit

ul' aliu honore 7 si alienaui

it sine dni uoluntate iur' ad

dnm reuertitur. Epm ul' abbtem abbatissa' l' dnm pleb. feud dare non posse. Rubrica.

Itē si eps ul' abbas ul' abba ul' do

minus pleb. feudu dedit de reb'

decimarum que eis subiecte sūt

7 tituli uocantur ullm h't ui

gore' s' l; q' ostitutu ee a papa ur

bano in sca synodo h'e illud

q' post eius decretum datum

fuit q' aut' ante datum firmu'

fuit p'manere d. Id iuris ee

si p'positus ul' alia eccl'astica p

sona que antiquitus no' sit

.d. Similiter sciens. . . .

.e. . . .

.f. . . .

.l. . . .

.m. Siquis feudu . . .

.n. . . .

.o. . . .

[illegible]

n forët insoa. ut. C. de testis iubemus. insi. l. i. et ff. de iur. imu. l. i. acut. admittitur. s. quod si masculi relinquit de certa
p. Qui et in feudo succedit. Ro. n. ut. j. ca. si fortem masculus sit ito post mortem pris mortuus sit. qui non iudicatur ex titisse et non
pseq̄uit. ut ff. de iniusto rup. postumi si ei p̄ locus fiet fe. successio. aut si mas superest et eo qui primus de eo feu. fuit in uestitus ut. j. de eo qui mis̄ sius et h̄i. ma. et fe. iuc. ac. qui sin. ac.

.q. Mutus pōt q̄ hic dr̄ plisq; nō placet. ut in lō bar. dr̄ ... quis tam dgno muto sit in stn uū q̄so. et inde dicis. aut ei di cens d̄mudo a fia. aut d̄ muto al. supplicente sicut distinguit c. qui te. fa. p. sl. l. pos. d̄ s̄ctis de muto. nā a non possi intelligi. qm si potuit. atque muto forcens di retinē. si te a lio intelligatur sic opponitur q̄ h multo arti culo mutus ē fiet. s. pitus. sicc suma s̄ sōb tatem secutus. s. q̄ legla tua auctoribus nō ē auct. ita ut. ff. quibus mo. pi. ni. ypo. sol. l. si. c. si tutor in mo preuis ē re spicienda. ut. C. ad tre. se. j. l. plt. et. c. ut actes ab h̄d. q. s. h̄a n. l. i. et hoc ē q̄ alibi dr̄ simplicitas ē amica legibus. ut inst. d̄ fi. d. s. l. si. ē. sic. et insti. d̄ legib. q. sic. ē simplicitatem. h. e. q̄ legittime feū pp̄ sufficientia. unde datur ut in aut. d̄ eis se. tu. t. c. f. s. c. d̄ fis nup. t. a. l. ut insti. h. d̄ fe. pri. no. quod si quosdā mutis sur dus cecus claudus ut alr̄ impotens non retine bit feud q̄ feudo fuerit non ualent ut. j. an mutus. ut al. impotens. fe. ac. cnm tus. ut intelligas s. q̄ dr̄ h. e. n. ffia notaui mus. fe. quibus mo. fine. c. ds. fe. amit. c. pp̄ ca sum. fe. ac. sine culpa. al. hic inuen. notatū in glo. uacat. h. c. pp̄ in striis. muto sua cob̄ goffredi hanc glo. nō h̄ i. q̄ d̄fe. sia ul. n. a. c. i. q. r.

.r. Recta nā feudi ...
.s. Natura feudi sic dp̄a. simile quo tpi m. iue. fe. d. c. m. et in lombar. d̄ bi. et l. ul. et isto loco colli. ar. q. n etbo et pr̄ glitate ... iactum te pre ... ut q. al ec ... ar. ff. de pbat. cum moebit. et. sf. de leg. acquil. q. y. et. c. d̄ pcur. in litem ū d̄ hoc. plenius inuenitur in libello. py. ii. cat. m. fe. ex pr̄ qualitate et. c. s. modo nos in ut mō es et in ores non letur discretio. Item colligitur adhuc quod q̄ ab inicio est uoluntariu. ut. c. d̄ act. et ob. sic ai sius concordancius. pt colliḡ q̄ licitum ē au̇ q̄ p̄a licet bit. ut. ff. de offic p. senatus. et ff. d̄ serius. l. i. et ff. d̄ pcur. si. q. ff. ut dic. fiet f. ci. y. et d̄ in finitū. l. i. et. ff. de iri in nup. siquis d̄ ar. s. ff. d̄ ind. l. y. s. plt. et ff. d̄ ritu nup. siquis ti. c. quamuis. ac. nō dr̄ quis dupla d̄amp

.t. Si uo restitui q̄nd. h̄ colli qd̄ affici sile ff. d̄ dic. ob. l. pecunia. c. plt. et ff. ad. l. rodiam d̄ iac. mauis. insi. ff. de act. ep. et uē. except. c. ult. et ff. d̄ mē. to. sic. et ff. d̄ pre scio. si ar. j. sunt. ff. d̄ in sat. qui fid. c. d̄ in sat. c. p̄ ois et l. si quis ma. et. c. d̄ fis nupt. l. i. It hic inuenitur q̄ feu dū eum non ualeat. si. j. d̄ fe. da. minimis ual. ac. et ff. d̄ pre d̄ bisi. fris. c. i. et. j. quamad mod. ad fi. fe. p. c. siquis sint

solita feudum dare. ut quod dicit de iure non valeat. Quem enim si quis eo tenore feudum accepit ut eius descendentes masculi et femine habeant illud possit relicto masculo ulterius femine non admittitur. Mutus feudum retinere non potest. s. qui nullo modo loquitur. Sed si feudum magnum fuit quod ei oblato non valet se exhibere tamen et relinquitur unum possit ferre ... hys omnibus casibus amittitur feudum et ad dominum revertitur. **De natura feudi** hoc est ut si principi investierit capitaneos suos de aliquo feudo non potest eos disvestire sine culpa. i. marchiones et comites et ipsos qui proprie hodie appellantur capitanei. Idem iuris est si investitura facta fuit a capitaneis et maioribus valvassoribus qui proprie hodie appellantur capitanei. Si vero facta fuit a minoribus valvassoribus vel minimis aliud est quia ei possunt disvestire non habita ratione culpe nisi fecerit hostem ... item est in minimis qui a maioribus valvassoribus vel ... erunt tunc ei ... investiendi est s. antiquum et rationabile usum. Mediolanenses autem non ita sed aliter ... dicunt non observando in minimis quod tenetur in maioribus.

De successione feudi

Sequitur ergo de successione feudi videre. Si quis igitur decesserit filiis et filiabus superstitibus succedunt tamen filii equaliter vel nepotes ex filio in loco sui patris nulla ordinatione in feudo defuncti manente vel valente. Hoc observatur ut si frater meus alienavit partem suam feudi vel fecit investiture filia sua sine omni filio herede masculo ... revertitur ad me et observabatur usque ad quartum gradum tamen quo scilicet hoc ideo quia postea non vocatur feudum paternum. Alii autem usque ad septimum gradum. Filia vero non succedit in feudo nisi investita fuit ... filius et filie succedunt in feudo ... succedunt filius non extantibus nisi investiture fuerit de feudo paterno. In alio vero feudo quod habuit in eadem tantum ... non succedit unus alteri sine nova investitura sive ... uabus investituris nisi hoc dictum fuerit expressum ut alter alteri succedat. **Quid iuris si frater alius de alieno investitus fuerit.**

uo. ma. fe. sine c. j. d̄ fe. in iue. l. in s. da. c. si uo ñ tantē ... exponer. et et in suma ex potitum ē. ac. collig. imprimis q̄ masculor melior ē con dicio q̄ mulier sicut in his notat. ut ff.
.v. Sequitur succedunt tm̄. hic de statu ho. similis et ut no. s. q̄ fe. da. pos. et q̄ in acquirat. Et hoc aut nō uig ē. qui ti possit h̄ uon que fit ali bi nota. ut in suma d̄ sic. ab int. ē dispu tat. Ius aut̄ d̄ successiō tractaturi plenius exponemus que possint ... in agan. p. y. a ... hic ... notari. ac. tum
.x. Hoc super isto ... glo. in ... uacat hoc pp̄ in sinus. c. successio.
.y. Alienauit. p. tem. i. ad libellū ... q̄ quod fe ... in uoluntate. ut. j. de feu. a li. c. et hoc contingit ... feudi ē alienata ... feu dū ... aliis ... et successione p̄us feu au ... donec ... alienare ... non potuit p̄ ... alienatam ... tere ... ut. j. sequitur si moriat sine h̄ede masculo ... d̄ feudi alien... c. si di cens ... fecit libellum ... ius in ... hic loquatur ... tpa olim ... admeciet a tem sine consensu d̄ui ... feudū. t. q̄ li tero lim potest f. alienare c. et ... h̄ locum ... py. ... notauit ... incipit. hec col lr ... ad p̄ rem eius qui alienaū ... et nam tuē qui ... p̄ te feudi sine ... tatur ... ali ... masculo ... illi ... feudi ... cum ... ē ... d̄ agnatus preferri ... et ... ad ... olim potest ... alienare ... ē aut ... feu d̄ ... pleges lothari. et fre. j. ... hodie ... et ad ... tam ... aliud ... olim ... sen tale p̄ nū ... alienatam ... feud ... et ... agnati ... post ... eius filius masculis ... te ip̄i

agnati preferunt domino sic olim p̄ferebant ei in domino p̄tem feudi alienatam ut. s. nō ti est. sic et al. d̄ ... si uasallum cōmittat p̄p quam feud ... debeat nec filius nec eius descendentes ad id feudo uocabuntur. s. agn admittuntur ut. j. si d̄ fe. d̄ fu. c. si uasallus. et. c. si uas. fe. p. c. d. c. uasallu sicut olim hodie prefebant ... hodie ... non sit mu tatū ... si ... et ... lege nouā ... in ... legi ... intelligitur. ut. c. d̄ appellatio ... in ... dicēs ... quod ... et ... fiebat olim ... hodie ... feud retinetur hodie nō ... alienare ... ut ... domino aptū ut. j. ... sic sina ... post alienationē ... ut q̄ d̄ ... agnatus ... ual. fe. uendidit ... te ... uendidit ... te ... domino ... feud ... prec ... fe. aut ... tebeat ... alienare ... hodie ... sine ... decretu ... si dicas ... loquitur ... feudo nouo ul d̄ ... paterno ... agnati ... ex latere uenientes ... feud ... tū ... descendentes ... acquisitum et ... ad ... descendentibus. ar. ... c. ... appr... agnatos ... fe. ... c. si uasallus culpam committat ... ... nō pōt intelligi ... illeg ... in fe ... si ... c. siqs ... l. alibi dicit ... primus ē que uō aū ... sequitur ... ut ... filius ... fuerit ... facienti ...
.a. Investire quidē ... a ... q. nō. ut. c. d̄ libertinis et eor libis. l. y. q. in ff. de adopt. arrogo. et ff. d̄ eman. ... emancipatum ... ad fi. ... potest filii nec debet h̄edi ... q̄ d̄ ... nō ... et ... agnatus ul filius ... feud ... h̄ dicitur ... c. si contigit q̄ d̄ capitaneo ... ff. pro so. h̄es. et ff. d̄ iui. et q̄ p̄. ... ē ... in feud ... libello disputat. py. p. ... in ... ē ... pino et h̄ ... q̄ opposita sunt locum in feudo pino et ... nepos ... ar. s. d̄ adopt. si arroga toribus acquisitum ... ē ... ut ...
.b. ... tor. s. plt. ac. Si moriatur ... collig ... ad p tem ... et ...

qui alienauit. uel alio modo ius suo ... ... dominus sciens alienatorem ... nam etsi heres sepius rogatus esset. aliud post mortem ... heredita(te) ... ... et contempnetur et bona eius fisco occupantur ... ... ueniente ... hereditatem petens repelli ... est ei mors ... ut. ff. de iure fisci. l.

[illegible]

Si quis inuestitus fuerit de aliquo feudo post mortem eius uel si fuerit inuestitor suus premoriatur tenens feudum siue inuestitor suus inuestitus. inuestitor et heres inuestitoris tunc inuestito et heredi eius ueniente tempore uel condicione. Alii dicunt simoniacam inuestituram aliquis tenens feudum uel aliquam condicionem existentem uel tempus quo eius heres non debeat inuestiri. nam si quis fuerit inuestitus pure de aliquo feudo non ualet. Hoc ita est nisi fuerit facta ab aliqua ecclesiastica persona. tunc ei si premoriatur inuestitor aliquis feudum tenens uel contractum uel tempus extat non obligatur successor illius et hoc probatur per legem Lotharii de precariis hec in te illud est de uassallis qui feudi successores non habent.

Inter dominum **De ligio inter dominum et** et fidelem de inuesti **fidele de inue**stitura feudi quod fuerit per pares **stitura** cause dirimatur. Alii ei testes **feudi.** et si ydonei sunt tunc admittendi non sunt. in copia tamen parium dirimatur per religionem clientuli possessoris uel cum xii sacramentalibus si quos sibi elegerit ... possideat et per suum ius iurandum cum xii sacramentalibus dirimatur. Hec ita nisi clientulus sit castaldio uel actor domini tenet tunc siue domini religioni statur nisi habeat testes pares ydoneos qui dicant rem esse propriam domini non infeudatam et hoc colligitur per legem que est in titulo de acquisitione

ita dicas. tunc siue ... clientuli religio non stabit nisi habeat testes ... et hoc magis congruit littere priori expositio. accur.

Clientuli. huic simile est. c. de rebus cre. et iur. uel ... fide et nota quod ... defert ius iurandum ...

actor regis in Lombardia. Idem dicendum est de guardia. Similiter si quis uoluerit dicere de pignore se institutum esse non credatur suo iuramento sed testibus ydoneis paribus domini. Insuper sciendum est feudum guardie et castaldie quacumque hora uult auferri posse a domino. s. post annum.

Si contentio fuerit inter me et dominum de porcione **De ligio inter dominum** feudi fratris mei **et uas. de porcione** defuncti dicendo patrui esse **fratris. s.** ille uero minime tamquam habuit pater meus siue possidet suum alienauit dabitur michi ius iurandum scilicet patrem meum inde inuestitum fuisse licet non possideam porcionem fratris mei. si uero nullam partem habuero illius feudi nec michi nec domino dabitur ius iurandum inter predictam rectum domino. non ego propter hoc aliud meum feudum amittam. **De feudi alienatione. R.**

Si clientulus uoluerit feudi partem alienare. i. medium sine domini uoluntate potest hoc facere ultimus progredi non potest sed fuerit etiam ultra nisi aliquis et feudo amittit. et non ualebit quod factum est. quod dictum est alienare intelligas de libello huic consuetudini derogatum est per legem Lotharii. Cremonienses non ... dantes dicunt clientulum alienare posse totum etiam sine uoluntate domini. Ideo potest presumi si clientulus fecerit h...

[illegible]

[illegible]

.c. [illegible]

bellum imperatorum de feudo suo alienari esse non valet. ideo quia decisum est decretum in causa ecclesie non desinat esse heredes quod observandum est imperatore eciam preterquam libelli. Sed diu non observatur in ecclesia quod imperator ecclesie cultor iusticie non patitur contra iusticiam aliquid fieri in se vel in alium privatus vero si se probat iusticie. Et si eventualiter fecerit libellum suum vel alium de medietate feudi sine domini voluntate eo mortuo sine herede masculo quod ubi ita intelligendo est in feudo in sui filio masculo revertitur feudum ad dominum. Si vero cum domini voluntate totum vel medium alienaverit stabilis permaneat alienacio. fratri non vel nepoti alienacio facta libello. In feudo comitatus vel marchie vel aliarum dignitatum non est successio rationabiliter sed hodie hoc est usurpatum.

De feudo marchie et ducatus et comitatus.

Et marchia vel ducatu vel alia regali dignitate investitus si quis investitus fuit per beneficium ab imperatore ille tantum debet habere. heredibus eius non succedunt ullo modo nisi ab imperatore per investituram acquisiverint. Sed capitanei vel valvassores maiores vel minores investiti fuerint de beneficio filii vel nepotes ex parte filiorum succedunt. Si vero unus ex his filius vel nepotibus sine descendentibus masculini sexus heredibus mortuus fuit patrui filii et nepotes per investituram patris et avi in beneficium succedunt et similiter intelligendum est in consobrinis.

.l. Si duo fratres simul investiti fuerint de beneficio novo et non de paterno si unus eorum sine descendentibus masculini sexus mortuus fuit dominus succedit non frater nisi pactum hoc dicit. Sic et patrui filie succedunt.

An maritus succedat uxori in beneficium.

Si femina heres beneficium moriatur nullo modo succedit in beneficium maritus nisi specialiter investitus fuit. Et si ipsa femina filios dimiserit dicunt quidam filios non debere succedere in beneficium matris nisi specialiter sit dictum vel investiti fuerint quod secundum usum regni beneficium vocatur paternum et non maternum. Sed secundum equitatem dicimus filios debere succedere. Hoc dicimus de capitaneis et maioribus valvassoribus. de minimis autem valvassoribus sic servatur.

De feudis datis a minimis valvassoribus.

Si minores valvassores beneficium minimis valvassoribus tollere voluerint minimis liceat eis excepto si beneficium vendiderint eis. Si vero pretium de beneficio acceperint tunc aut pretium reddant aut beneficium dimittant.

Quibus modis feudum amittatur.

.l. [illegible]

.m. [illegible]

.n. [illegible]

.o. [illegible]

.f. [illegible]

.g. [illegible]

.h. [illegible]

.i. [illegible]

.k. [illegible]

.p. .q. .r. .s. .t. .u. .x. .y. .a. .b. .c. .d. [illegible]

[Q]ui capitanei vl' ualuassores maiores qui hodie uocant' capitanei l3 ꝓprie dicant' minores seniores in bello dimisi sunt. ul' si accidentia ad eorum dampnum sacta manifestauit. Si ualuassores seniorum uxores adulterauit scienter. si seniores assalierit siue similes culpas omisit bñfō carere debet
[C]ontentio fuit de bñficio int' capitaneos coram imperatore diffinitur. Si uo contentio int' minores ualuassores et maiores d' bñficio in iudicio parium diffiniat' ul' p iudicem curtis
[S]i aliquis d' capitaneis uel maioribus ualuassoribus uel minoribus sui bñficium siue totum ul' ptem alienauit et ipse ul' eius hẽs sine hẽde decessit q bñficiũ senioribus appeit' totum q' fecit reuocandum. Constitutiones feudales dñi lotharii imperatoris q̃s casitanus bri pe. i curie romana. Rubrica.

[S]i quis ex militum ordine de feudo inuestitus fuit ut constitutum legimus obseruetur de bñficio et successione et culpis. Si unus inculpatus fuit una de nominatis culpis ut legimus institutum obseruetur. postea tpe dñi lothari imperatoris qui constitutum tpe eugenii pp̃e an̄ ianuariam bti petri apli in curia romana p laudamentum sapientum mediolani atq3 papie mantue uerone q bns ... et principum seu ducum et presulum et marchionum ac comitum ducum ul' capitaneorum atq3 maiorum ualuassorum. Imperator loth.

[S]i quis miles mortuus fuit sine filio masculo et nepotem reliquit de bñficio in ... impius ... successit. et si heredem et fratrem reliquit in bñficio pris ipse succedit et si filius fris mortuus fuit fr pris in bñficium aui defuncti succedat. De bñfō fris qualit' fr fri s.

[S]i quis acquisierit bñficium et sine filio masculo mortuus fuit et fratrem reliquit fr non succedat fri sicut nisi p inuestituram ordinatum fuit ut fr succedat fri si mortuus fuit sine hẽde masculo ul' si de comunibus bonis fuit emptum ul' utriusq3 nomine dño sciente si insimul steterint ul' in hoste regis acquisierint. De feudo sine culpa nõ amittendo.

Miles sui culpa bñficium non amittat si ex culpis his uel causis conuictus nõ fuit que nominate sunt nominate qui fidelitate fecerit dominis suis ul' plantani ... ul' si dñis suis deseruire noluerit. Si quis miles bñficium suum

Si quis miles. hic ut que habet a domino successoribus quo non ... mur. ac. hic ius pro consensu ponitur. i. sine consensu et i.

Iussu. voluntate domini et notandum est ideo malus quia similiter ... contra imperialem. et ideo pro eo quod dicit de otto. f.

uel prodiderit dominum sine iusta ratione proprium beneficium ut amittat. Item dominus non habet. uel si concubuerit cum uxore domini sui uel domino inuenta uel si impugnauerit dominum suum dimiserit et cum eo non laborauerit si potuerit. **Quo tempore miles inuestituram petere debet.**

Decernimus ut ne quis miles ultra annum et mensem uacet ut inuestituram beneficii sui a filio uel successore domini sui non petat uel post mortem domini et patris siue alterius cui succedere debet nisi iusta causa interuenerit que non poterit uelut morbus uel capitalis inimicicie uel infirmitas uel alia iusta absentia et sic tamen si non requirent ... Item si quis fecerit inuestituram uel cambium de beneficio militis sui illius consensu cuius est beneficium pro non facto habeatur.

Decernimus ut nemo miles abiciatur de possessione sui beneficii nisi conuicta culpa que sit laudamento parium suorum sicut supra diximus. Si autem dixerit miles quod sui pares nequiter iudicassent miles in possessione maneat per se et per eos modis et ad nostram ueniat presentiam cum illis qui laudamentum atque iudicium fecerunt et ante nos diffinimus. **De contentione inter dominum et uassallum de inuestitura.**

Si quis miles **uassallum de inuestitura** in possessione sui beneficii fuit et dominus inuestituram negauerit miles affirmet prius iurando si potuerit quod suum sit beneficium per inuestituram domini sui. et si dominus possederit et miles sic dixerit quod inuestitus fuit a domino et dominus negauerit ad probandum pares illius et pares inueniantur et si pares non fuerint in terra inueniatur per eum qui nec bene ut inuestitus de negotio. **Quomodo si quis suo filio in ...**

Si quis sui filio in mundo in seculo mortuus fuerit **filia fe.** et reliquerit filium non habebit **pater** feudum patris nisi a domino recipiatur sicut ceteri et dominus dare noluerit propter fidelitatem amore patris non recipere tenetur ab ullo ex parentibus suis in damnum. **Quibus modis fe. amittitur** ... **feudum ... post** sui inuestituram nullo modo constituit post se et si domino iubente quis alicui nomine feudi per se uel alio faciatur et teneat habeat in possessione talis accepta tamen dominus uiuit qui feudi nomine tenet heredes eius hoc iure nullo modo succedat.

Item si dominus qui inuestiuit forte sit dicius et contigit ut moriatur quia uassallus possessionem nancisceretur feudum quod generaliter in omnibus dicas qui feudum tenent obseruatur. **Si de inuestitura inter dominum et uassallos oritur.**

Si inter dominum et uassallos de inuestitura oritur contentio a domino si inuestituram se fecisse negante si testibus res probari non potest. pares sacramento teneantur. Idem in contentione successoribus obseruatur. Si non testes inuenerint et eos uassallus ad test

[illegible gloss: probati inquo … quosdam … investitura …]

tionum vocaverit. coram testibus cum sacramento certabit. Testes non sint pares eius et qui ab eodem domino feudum teneant. Quod si tempore investitionis absunt et coherciti sunt recipiendi qui et si veritatem celare voluerint amore forte vel premio vel alia qualibet causa accedite vel apposito iurare compellantur quod causa falsitatem non dicent nec veritatem se scientibus tacebunt. Hiis enim non cogentibus eos vasallos cum isto domini ad imperatorem [illegible] sunt et imperator iudicium [illegible]. Si autem se venturum vel nuncium missurum vasallus promittat et quo promisit usque ad annum quiete possideat. Si non ad regem non venerit vel non miserit infra annum domini sacramento statur. Et si testes sacramentum iam dicto presente se non interfuisse dixerint domini sacramento quod tamen hec omnia et in dicto personis locum habent preterquam quod de personis testium dictum est. In dictor feudo equaliter accipitur. Preterea coherciti [illegible] quia cum alia quosdam de feudo investiunt sepe absconse et sine presentia suorum confratrum facere student.

Siquis se vel patrem suum ab aliquo vel patre eius de feudo investitum fuisse contenderet nisi pares de domo ipsius domini probaverit qui interfuerint vel alios duos ydoneos testes. tunc in electione domini est utrum velit iurare cum xii. sacramentalibus illum per feudum vel patrem eius [illegible] et de ipso feudo investitum non fuisse. quod si iurare noluit tunc actor iuret cum duodecim sacramentalibus se vel patrem suum investitum fuisse. quod si iurare noluerit qui convenitur est absolvendus. Secundum morem mediolanensium hec sacramenta sunt prestanda tam a filius actoris quam a filius rei vel ipsis principalibus personis. Si autem aliquis in possessione feudi sit de quo dominus dicat eum investitum non fuisse tunc sine ulla probatione testium debet solus iurare se vel patrem suum investitum fuisse. Hec autem ita sunt tenenda si per unum annum sciente domino et non contradicente in possessione feudi permanserit alioquin iusta ignorantia vel per id temporis negligentia cum neque possessionis principio neque domino possessori dampnum affert.

De feudo dato in vicem legis commissorie.

Siquis obligavit aliquam rem pignori eo pacto ut si statuto tempore pecunia soluta non fuisset creditoris esset et eam pro feudo habet post debitor quicquam pecunie

desuit et fundo et mariti cum isto pecuniam nulla turpitudinem continet id eo ut non valeat. Sed est quod sequitur statim feudum ei non sub pretextu pecunie, sed amore et honore domini acquirendum est. Vel potest distingui utrum voluerit dominus totum domino per feudum retinere an non. per tantum pre quantum pactum non est solutum ut pactum non valeat. Et sic pignore soluto hodie sub pretextu pecunie mutuo facta feudi ac quiritur. Si quis est sicut debitor feudi sui, filio suo post quod non solvit debito nec misi eum liberavit usque ad certum tempus, et filio suo proco soluit post tempus quod habuit ipsum per feudo nec tenet. sic ut ff. de leg. empt. l. ult. l. predicta non videatur refragare.

.v. Longum tempus. hic habetur quod pretium non ut C. si quis obligatum l. quoties offerendi non tollit longo tempore ut C. de pig. ac. non ex diuturno.

.x. Iurare patrem suum post istam illa quam dicit etiam intellecta habet hoc adicienda a domino suo post investituram defuncto postea continuatur vel se per investituram predictam et consecutus est. ac.

.p. Quamquam iste intelligo videlicet creditor aliquis debet se tueri per prescriptionem xxx an. allegando quod fuerit tam patre mortuo postinterim fuerit suum non C. de pig. Ad hec etiam creditores vel filius domini impetravit et post biennium solvere voluit debitor tunc non cogitur solutionem recipere creditor, ut C. de iure do. impet. l. ult. sine medio legis quod si recepit pecuniam pignus restituere cogitur, ut C. de iure do. impe. l. ii.

.q. non obstante. hoc verum est cum ius medio inter dominum et vasallum est alioquin sunt et per eos valet pactum ut nulla lex obstat. debitum et gratulatori si quis fidem illorum. ac. s. p. a. defunctu. ac.

.r. Si quis investituram consequitur intelligo istud eo casu quo tractatur quod bonos talem pactum feudi ipsi bona fide iniustus ut C. de pact. l. ult. et C. de inutil. stip. ex eo ut non obstat militi quia nullum regressum ad bona propria sua habitum processit ut C. de coll. l. iii. Alii enim condicio futura successionis non tractatur. Sed magis si forte vasallus de alieno feudo investituram accepit vel sciens et nominatim de eventu eius conditionis habuit vel accepit. non valeat non video nisi inter quam vendere rem alienam vel intelligatur quo ad principium vasalli sicut Mediolanenses faciunt ut notabilis. i. si de feu. defuncti. c. fi. moribus ac. l. de investitura rei aliene. c. cum dicitur alienata dicta sunt secundum Plac. sed Mediolanensi non. nam quod ipsi dicunt dumtaxat defec. valuere con illius detrimentum pactum istud contra leges non notis. et ac. de iure tu. p. p. q. et ff. de aq. plu. ar. in accedendo. l. iudicatur. ar. c. ff. de aqua co. et esti. l. certo. ac. et aut in eo qui habet ius non etiam

.s. Successores. Sed nullus filius pater ipsi haberet hos ne filius fieri debeat Ad hoc investitutio. filius tenetur non omnium quam maiorum bona ita sint eorum reddi potest. ut ff. de l. et o. l. non omnium.

.t. obligavit. supra h. c. par. vi. habetur vel Sec. iii. quidam qui autem habet talem consuetudinem habet dominus mediolanensium. ac.

soluto debito precio non obstante pignus recipere feudi, ei non sub pre-
textu pecunie sed amore et honore
domini acquirendum est.

Si quis investiturum aliquem de feu-
do suo militis placitum asserit
habere, investituram non aliter vale-
re nisi eo consenciente cuius erat feu-
dum mediolanenses non et ar-
monenses nichil distrahere asseverant.
ut vivo eo consenciente et an ignor-
ante domino eo vivente ullum de-
trimentum de feudo contingat.
Hec autem dicta est de eo milite qui
feudi successores non habet.

Vidam obligavit quendam ter-
ram suo militi tenendam cum filius
domini post longum tempus preci-
um offerendo pignus liberare vo-
luisset, filius militis contendebat
patrem suum a domino suo defuncto
de predicto pignore feudi inve-
stituram accepisse. unde viri pr-
udentes mediolanenses in curia
iam laudaverunt in electione filii
militis esse cum xii sacramenta-
libus iurare patrem suum a domino
suo post investituram defuncto
vel per se per investituram predictam
feudi tenuisse ita ut per xxx annos
contestatio pignoris a parte domini adver-
sus ipsum vel patrem suum facta non
fuisset. Si autem ipse iurare noluerit
filius defuncti domini necesse habet iu-
rare cum xii sacramentalibus mili-
tem defunctum modo per feudum
investitum non fuisse. Quod
si ita iuraverit recuperet investiture
ipsum dominus militis filium de iam
dicta terra per feudum. De feu. cog.

Obertus de orto Anselmo suo
filio suo salutem. Cartam quam cogni-
cio nobis committitur frequenter
alie quidem diminuuntur iure
Romano alie vero legibus Lombardo-
rum alie autem secundum regni con-
suetudinem, que quam sit varia
quamque secundum diversorum aut civita-
tum mores diversa nec brevi-
ter potest dici nec hoc libello fa-
cile comprehendi. usum tamen feudi qui
in nostris partibus obtinet
prout possibile tibi exponendum
censui. In iudicio etenim quod
de feudis agitur illud legibus
nostris contrarium dicam scilicet leg-
um autem Romanorum non vilis est
auctoritas. Sed non adeo ab-
usum suam extendunt ut u-
sum vincant aut mores.
Sciendum autem legis peritus
si cubi casus emerserit qui consue-
tudine feudi non sit comprehen-
sus absque calumpnia uti po-
terit lege scripta.

Sciendum est itaque feudum
sive beneficium non nisi in rebus
soli aut solo coherentibus.

.a. xxx. an. Sed non obstat prescriptio xxx. an. in feudis locum habere. Nisi aliquis per xxx. an. ut feudo possidet et suum domino exhibuit quamvis de care nunquam investitus fuit tamen per prescriptionem acquisivit. Ita quod se tueri potuerit ut s. de feu. s. fin. c. si quis per xxx. an. quiete possederit. Ita quod et si apponere contra ipsum se tueri potest quando nunquam venditare potuerit. Ideo utique ad hec ista distinctio que sit in C. de prescr. xxx. an. si quis emptoris sive debitoris. ut. nunquam quod filius domini interim patrem suum post investituram mortuum fuisse et se per feudum de tenuisse intra per xxx. an. contesto pignoris facto non sit. Sed domino defertur de honestate certo. Sed si filius militem per feudum investitum non fuisse. Si enim non sufficit ut ipse probare contesta cum pignoris factum ut alter per scriptionem feudi tuetur. Et hoc non negatur. hic. Sed nihil nolebat se tueri dicens patrem suum investitum a se puto quod si tamen prescriptione allegetur filius defuncti quod filius domini non aliud probare teneatur nisi patrem suum pignora esse et contestatione factam fuisse infra spacium xxx. an. et ei legitima interruptio vel per creditorem si feudi sit conventio ut C. de prescrip. xxx. an. sic ar. ad hoc C. de pig. ac. iii. ac. tale habitum est ex pr.

.b. ff. de feu. cog. quicumque certa sed vel titulum in hac parte ar. lib. primus aptissime. et non adiunxit de feudi cog. parte dicit consuetudo in feudi

.c. Obertus de orto romanorum. ac. si ar. legem hoc dicatur. e. quod sit longa consuetudo consuetudo iuris. Sed hec intelligo de equa et non de iniqua consuetudine minimum male ad inventa et male consuetudines non confirmantur longo tempore ut in aut. ut nulli iudi. §. nullus non et in decr. di. ix. c. mala consuet. et c. ex. c. si consuetudo. ac. dicendo inde consuetudinibus feudi sit in legibus

.d. absque. ac si aperte dicat argumentis non est ar. reperiatur feudi ut C. de re mili. non omnes. §. a barbaris. Sed nunquam de milibus ad similia erit procedendum et ut ita ut opinor ut in legibus ut ff. de leg. et sc. c. non possunt. quod est quod ergo deinde in feudo ad non ex cedendum. Sed intelligas quod simile non apparet et lex quod fieri debeat indicat nam tunc lex sequenda est. et ar. superflua non exposita. hic ergo posita consuetudo secundum similia vel leges. nam lex non potest consuetudini obviare quod est melius. ut s. simile legitur in decr. nam nec decreta possint obviare leges. ut di. x. c. lex. ac. quid autem quod solo

.e. Sequitur est soli. velut in rebus immobilibus et quod sit coherentibus ut puta in fructibus qui pendent in fundo. ut puta fundi pars ipsi fundo coherent domino nam fructus pendentes fundi pars esse est unius ut ff. de rei ven. ac fructus. ac. panes coulees. ut C. de iure do. l. ult. Sed quid

.f. Immobilia. ut sunt debitores vel nomina inter mobilia computantur. Sed hec a iurisconsultis qui tum et alibi sit dispositum reperimus et in diminuendo. ac. Diversis iudicio meo veluti ff. de re sic deterum

.g. Decima. melius quod ut ponitur et postquam illius dicitur s. aut inhibe sunt mobilia computantur quod si feudi cum ne autem et cum putant bonis meis immobilibus vel solo coherentibus ut ff. de iur. vi. l. et ii. ac. Iura. intelligo autem quod habetur per investituram ut puta

.h. Investi- tam in visit dominus aliquem in possessionem rei ponendo

[illegible]

aut in bus que inter immobilia computantur velut cum de camera aut de canevea feudum datur possessio consistere ac feudum neminem acquirere nisi investitura aut successione. **Quid sit investitura. Rubrica.**

Investitura proprie dicitur possessio abusivo autem modo dicitur investitura quando hasta vel aliud corporeum quodlibet porrigitur a domino se investituram facere dicente. que siquidem ab eo fiat qui alios habet vasallos saltem coram duobus ex illis sollempniter fieri debet. alioquin licet alii intersint testes investitura minime valet nisi per breve testatum sit quosdam. Si enim domino imponente adhuc constituto an facta sit investitura queratur non debet probari nisi per pares illius domus vel per publicum instrumentum a tribus vel duobus paribus confirmatum. nam si instrumentum defecerit vel quasi factum non fuerit vel amissum sit tunc qui probare desiderat pares illius curie qui interfuerint offerat qui si non negaverint corrupti forte odio vel gratia seu pretio et dicunt se non interfuisse cum investitura fieret vel non reminisci tunc domino cogente iurent tactis sacrosanctis scripturis quod hoc rei veritatem nesciant et tunc actor aut a-

.a. .b. e

-lios pares producat aut iuris iurandi electio detur domino ut per iuramentum investituram factam non esse aut sacramentum vasallo referat et ille aut iuret aut quiescat quod si iurare pares aliqui eorum recusent nec dominus eos iurare compellat liceat vasallo per extraneos probare investituram testibus deficientibus. vel iurandi electio detur domino. Si vero vasallus quidem possideat vel si feudum camere vel canevae datum vel ex his quietis acceptionibus quis possideat dominus autem feudum negans rem suam petat vel quod de camera vel de canevea habebat vel etiam dicit illam solutum esse deinceps solutionem renuat tunc non est opus probatione sed possidenti data electio debet ut aut iuret suum esse rectum feudum aut domino referat ius iurandi. Si vero investitura ab eo qui vasallos non habebat dicatur facta per parochianos et extraneos testes seu per publicum instrumentum probari potest aut inopia probationis emergente ius dabitur prius iurandi. Preterea si tempore alicuius precessoris feudi recepta investitura a domino dicatur et fuerit vel si dicatur feudum sub tali conditione dedisse ut vasallus in vestitutis diebus veniat ad ecclesiam cum uxore sua omni

.c.

[illegible]

[illegible]

a. [illegible]

b. [illegible]

facultate prohibendi domino ademptam habeat vasallus, potestatem retinendi praesentem tum. Et si vasallus per specialem feudi consuetudinem allegat velut de filiarum successione, licet eiusmodi non possit sic investituram probare, quod si in probatione defecerit consequatur domino denegante iuramento praestito. **Per quos fiat investitura. Investitura excipitur, quas recipiatur.** Investitura autem aut de veteri aut de novo fit. Quae de veteri fit et a minore fieri potest, sive autem a minore sive a maiore fiat, non omni personae vasalli. Sed de investitura novi feudi intelligitur in isto loco nam dicitur: Nec de novo feudi investitura ab alio recte fit nisi ab eo qui legitime suorum bonorum habet administrationem, quia cui quilibet de bonis suis aliquid interdicitur alienare is nec per feudum potest investituram facere. Sed et si cui alienatio prohibetur nec per beneficium dari conceditur nisi in casu ut ecce: si quis ex agnatis suis rem quae ad eum per successionem pervenit alienare voluerit, non permittitur ei secundum antiquam consuetudinem alii eam vendere nisi vasallo suo primum pro aequali pretio accipere volenti. Per feudum tamen cuilibet dare potest nisi fiat in fraudem huius consuetudinis vel legis novae bonae memoriae Lotharii imperatoris, tunc recisa investitura reddito a te vel ab alio proximo secundum antiquam consuetudinem pretio, si quod dederit is qui investituram accepit, compellatur rem tibi restituere. Personam vero incapientis non distinguimus, nam filius investiri potest nisi ignorantia praetendatur. Sed utrum ipse an alius pro te investituram faciat vel suscipiat nihil interesse putamus, potest enim hoc negotium et per procuratorem absentibus atque praesentibus expediri. Feminam quoque et novam feudi investituram facere posse plerique consentiunt.

Nulla investitura te fieri debet ei qui se fidelitatem facere recusat, cum a fidelitate feudum dicatur vel a fide, nisi eo pacto acquisitum sit feudum ut sine iuramento fidelitatis habeatur.

Quid praecedere debeat an investitura an fidelitas.

Utrum autem investitura praecedere debeat fidelitatem an fidelitas investituram

b. [illegible]

c. [illegible]

d. [illegible]

e. [illegible]

f. [illegible]

a. [illegible]

b. [illegible]

c. [illegible]

g. [illegible]

a. qualiter autem detineatur. iuste ei potest hoc vasallus iurare et cum aliter di[illegible] quod amittit feudum si detineat eam domini sciente ad eius detrimentum manifestanti ut s. hic post etc. t. quibus modis fe. amit. c. i. in late sacramento detineri ut quam ipsum et dominum suum totum [illegible] bit inquantum poterit [illegible] [illegible] honorem quem habet voluntate aut consilio aut ex[illegible] [illegible] poterit. Sed in his omnibus [illegible] tor eius erit [illegible] posse ut habetur [illegible] etc.

b. Si non domesticus. hic notabis sacramentum domestici et personae extraneae. [illegible]

c. [illegible]

d. In epistola Fulberti [illegible] [illegible] omnia [illegible] in fine [illegible]

[The gloss continues:] minus in his omnibus fideli suo vicem suam reddere debet quod si non fecerit merito censebitur malefidus sicut etc. Sed numquid aliam poenam patietur. Et utique talem qualem vasallus. i. si vasallus privaretur a feudo et dominus a proprietate privetur. c. extra [illegible] et hoc est simile quod de patrono et liberto nam liberti non alentes patronos suos in paupertate positos puniuntur a patronis cum potestate [illegible] igitur vice versa [illegible] patronum non praestantes alimenta libertis carebunt operis impositis cum libertatis et [illegible] hereditate excluduntur nisi liberos instituerunt et ius patronatus amittunt ut D. ff. de libertis agnoscendis. antiqui domini et est hic ac. ad [illegible] praestanda. ac.

e. Et de novo [illegible] quotiens non habent. hic [illegible] et male. ac.

f. Est et alia de novo. ista consuetudo in partibus consuetudinibus invenitur qui noviter est inventa et in principibus. [illegible] post [illegible]. ac.

g. Contra omnem hominem et nimium dominum iurare qui vasallus contra omnes debet dominum adiuvare et contra filium et filium nisi contra alium dominum antiquiorem. hic et in ceteris est perfendus ut in hic. finitur lex. c. contra omnes.

Vel legitur. i. qualiter dominus [illegible]

quam in scio et saepe sensum est investituram praecedere debere fidelitatem. Fidelitatem dicimus iuramentum quod a vasallo praestatur domino.

Qualiter vasallus iurare debeat fidelitatem.

Qualiter autem vasallus iurare debeat fidelitatem videamus. Iuro ego ad haec sancta dei evangelia quod amodo ero fidelis huic sicut debet esse vasallus domino, nec id quod mihi sub nomine fidelitatis commiserit pandam alii me sciente ad eius detrimentum. Si non domesticus, id est familiaris sit eius cui iuratur, nominatim vitam membrum mortem et illius rectum honorem iurabit.

De forma fidelitatis.

In epistola Philippi episcopi [illegible] xxii. ca. de forma fidelitatis aliquid scribere monitus hoc quae sequuntur breviter ex librorum auctoritate notavi. Qui domino suo fidelitatem iurat ista sex in memoria semper habere debet: incolume tutum honestum utile facile possibile. Incolume, ne sit in damno domino suo de corpore suo. Tutum, ne sit ei in damno de secreto suo vel de munitionibus suis per quas tutus esse potest. Honestum, ne sit ei in damno de sua iustitia vel de aliis causis quae ad honestatem eius pertinere noscuntur. Utile, ne sit ei in damno de suis possessionibus. Vel facile vel possibile, id est ne id bonum quod dominus suus facere potest leviter faciat ei difficile, neve id quod possibile ei erat faciat impossibile. Ut fidelis haec documenta caveat iustum est. Sed quia non sufficit abstinere a malo nisi fiat id quod bonum est, restat ut in sex praedictis scilicet consilium et auxilium domino suo praestet fideliter, si vult beneficio dignus videri et fidelitate esse salvus. Dominus quoque in his omnibus vicem suo fideli reddere debet. Quod si non fecerit, merito censebitur malefidus, sicut ille qui in eorum praevaricatione vel faciendo vel consentiendo deprehensus fuerit perfidus et periurus.

Est et alia de novo super fidelitatis iuramento forma inventa et in tenentium approbata consuetudine, quae hodie communis fere omnium ut obtinet, hoc scilicet: Ego Titius iuro super haec sancta dei evangelia quod ab hac die in antea usque ad ultimum diem vitae meae ero fidelis tibi Gaio domino meo contra omnem hominem excepto imperatore vel rege. Quod verbum sive te intelligatur nulla quidem indiget adiectione. Sed integram et perfectam in se continet fidelitatem. Sed propter simplices et nominis significationis ignaros, ad illius ibi inceptam [illegible]

[Upper gloss, right:] vasallus contra quem dominus in sacramento sibi excipiatur non erit absolutum. quod autem propter imperatoris nominatim debeat excipi de eo in sacramento fidelitatis expressim dicatur. i. de prohibita feudi alienatione per Fredericum. l. imperialem. §. illud quoque praecipimus. ac.

a. Contingit et ne contingat cum [illegible] fidelitatem [illegible] semper habere in memoria [illegible]

b. Iam ab eo [illegible] vasallus [illegible]

c. Pro [illegible] [illegible] vasallus dominum adiuvare non amittet ob hoc feudum [illegible]

d. Iuste offendere. [illegible] iuste [illegible] vasallus dominum adiuvare [illegible] velit aliquem offendere [illegible] ad domini [illegible] iuste vel iniuste velit eum offendere nisi ad domini defensionem vel nisi dubitetur. si in guerra in facie tunc ei tenetur eum adiuvare. licet quidam dicunt quod in possessione tenetur eum adiuvare. ut i. hic finitur lex. de [illegible] consuetudine. c. i. et hoc ita sunt quod tenetur dominum adiuvare sic. [illegible] nisi dominus sit excommunicatus vel a rege [illegible] quia tunc in [illegible] vasallus est a sacramento fidelitatis absolutus. ac. Istud verbum non ponitur hic sine causa.

e. suo. regi. si quis nec ei vasallus tenetur simul offerre domino [illegible] ei tempore steterit quod domino non fuerit ob hoc tamen non amittit feudum. dominus in duo petentibus [illegible] reperitur. Si tamen sciverit domino magnum periculum imminere puta mortem vel captivitatem vel quod simile tunc ultro ei offerre debet ut i. hic finitur lex. c. ad hoc et i. si de feudo. f. c. licet vasallus etc. i. e. an ille qui interfecit fratrem domini sui feudum [illegible] ac. c. non cogitur. [illegible]

.a. pandam scilicet scienter ad dampnum tuum ut s. [illegible] qualiter vasallus iurare debeat fidelitatem, prin. vel si contra fecerit postea iste vasallus feudum amittet ut s. [illegible] . in c. quis [illegible] capitanei [illegible] quasi domino facit si beneficio vult dignus [illegible]

vel ad tempus non modicum fundum concedit domino tamen tempus non sit finitum ut si ager vectigalis l. i. § ult. et l. ult. item et superficiario datur ut ff. de rei ven. superficiario. et de pig. act. l. tutor. § ult. quia et superficiarium tuetur pretor inter eos [illegible] ut possidetis [illegible]

.b. Expedire et fidelitate esse salvus [illegible] s. t. pe. [illegible]

.c. [illegible] vasallus [illegible] adiuvare alios et aliis [illegible] defendere [illegible] ei [illegible] multo fortius [illegible] attendere [illegible] ut ff. de iudic. [illegible] ff. [illegible] de inte. [illegible]

.d. Investituram [illegible] ut ff. de iure [illegible] ut [illegible] rei vend. [illegible] accus.

.e. Utilitatem que fit [illegible] ut ff. [illegible] ad [illegible] ut [illegible] ff. [illegible] empt. et ven. si filius [illegible] predictorum. Item si dominus [illegible] feudum [illegible] fidelitatis [illegible] si feudum promissum [illegible] et quia fidelitatem [illegible] fidem [illegible]

dici solent. Quod numquam scienter ero in consilio vel auxilio vel in facto quod tu amittas vitam vel membrum aliquod vel tu recipias in persona aliquam lesionem vel iniuriam vel contumeliam vel quod tu amittas aliquem honorem quem nunc habes vel in antea possidebis. et si scivero vel audivero de aliquo qui velit aliquid istorum contra te facere pro posse meo ut non fiat impedimentum prestabo et si impedimentum prestare nequivero quam cito potero tibi nuntiabo et contra eum prout potero tibi meum auxilium prestabo et si contigerit te rem aliquam quam habes vel habebis iniuste vel fortuito casu amittere eam recuperare iuvabo et recuperatam omni tempore retinere. et si scivero te iuste velle offendere aliquem et inde specialiter vel generaliter fuero requisitus meum tibi sicut potero prestabo auxilium et si aliquid michi in secreto manifestaveris illud sine tua licentia alicui nemini pandam vel per quem pandatur faciam et si consilium michi super aliquo facto postulaveris illud tibi dabo consilium quod michi magis videbitur expedire tibi. et numquam ex mea persona aliquid faciam scienter quod pertineat ad tuam vel tuorum iniuriam vel contumeliam. Investitura non facta et fidelitate subsecuta eo modo cogatur dominus investituram in vacuam possessionem mittere quod si distulerit omnem utilitatem ei prestabit.

De investitura de re aliena facta.

Si investitura de re aliena vel alii obligata fiat distinguitur utrum sciente an ignorante vasallo facta sit. qui enim rei aliene investituram sciens suscepit nisi pactum speciale sibi prospexerit de evictione agere non potest. ignorans non recte agit ut aliud eiusdem quantitatis seu bonitatis ei prestetur. Sed in eo nulla est differentia qui investituram fecerit an sciente vel ignorante. Rei autem per beneficium recte investitus vasallus hanc habet potestatem ut tamquam dominus possit ab omni possidente quasi vendicare et si ab alio eiusdem rei nomine conveniatur defensionem opponere. namque et si fuit ei eiusdem rei dominus postea per se et retinet. quid ergo si per dolum vel incuriam suam iacture rei beneficiate imponi patiatur et ad dominum postea beneficium ex aliqua causa revertatur an ex eo preiudicium domino generetur questium fuit. et responsum est ut vasallo quidem tenet feudo tantum posse tollere domino autem et super longa tempora prescriptionem [illegible] non noceat. Item si quid feudo a vasallo acquisitum sit siquidem tale sit quod per se

[illegible] sibi [illegible] ut ff. ut possidetis [illegible] Labeo [illegible] utilis vendicatio [illegible] superficiario conceditur multo fortius feudatario [illegible] et conceditur ut [illegible] inter vas. et [illegible] habet [illegible] hic autem potest facere illam questionem quam in summa fecimus [illegible] aliquid habet dominium feudi et dicam ut in summa dicimus.

.a. Quid ergo si longa [illegible] tempore longissimo et maxime [illegible] alienatio ut probata et hic alia [illegible] modus [illegible] nulla obstabit prescriptio et [illegible] sciente vasallo et maxime ignorante domino. aliquin si dominus possidebat [illegible] fortius longissimo ut C. de [illegible] l. i. [illegible] et ff. de [illegible] formam [illegible] inter se [illegible] [illegible]

.b. [illegible] nam si per se subsistat obscurabitur [illegible] ut ff. [illegible] si [illegible] in se [illegible] igitur [illegible] rei indivisibilis [illegible] quia alias non liceret [illegible] et alias licite petitur in solidum quia [illegible] in partem peti

tur generaliter vel inquam ut C. de [illegible] si [illegible] xxii. q. v. [illegible] et [illegible] C. de pact. cum proponas. et ff. de [illegible] xv. an. auxilium [illegible] l. C. [illegible] l. ult. et ff. [illegible] l. [illegible] de adult. [illegible] ff. loc. et [illegible] § inter locatorem et ff. [illegible] cum pater § libertis. ac.

non possit quia res est indivisibilis ut ff. de serv. [illegible] l. ult. et ff. que in fraud. patro. l. i. C. quamvis. et de re. iud. ea que. non summa ut libello pro. [illegible] licitum est in solidum non licere et [illegible] sequentes. ac.

.f. ei prestabit nec liberabitur dominus invitus ei solvere interesse si ei penitet investituram fecisse ut j. si de feudo [illegible] c. si feud. [illegible] quidam non habet. [illegible]

.g. [illegible] dominum [illegible] capitulum et male. accur.

.h. Evincere non potest. huic simile est C. de evict. si fundum et ff. de doli. ex. [illegible] § item Labeo. ac. [illegible] ff. de [illegible]

.i. Ignorante vasallo [illegible] debuit ut [illegible] l. i. C. [illegible] edicti. et ff. loc. et [illegible] § i. et C. [illegible] et ff. de pig. act. act. tutorum § i. et de [illegible] empt. [illegible] in emptore. [illegible] l. domum [illegible] C. de [illegible] l. ult. § ult. ac. [illegible] quis cum ei competat

.k. vendicatione nec [illegible] remedio [illegible] utilis qui [illegible]

.in minim [illegible].

a. ... uxorem et inter similis est fructuario ut ff. de usufructu ... si quis ... proprietatis ... de filio vel de filio ut C. de pactis. filius ... de rebus ... ut in ... nec filius ... reperitur ... si maritus sine dote ... [illegible]

b. ... in Romano ... accepit ... premoriatur marito ... [illegible]

... hec opinio ... quibus ... ex codicis ... scriptura ... emancipat. ... et ... ut ff. quis ordo ... [illegible]

subsistere possit, id est ut pretium censeatur ut pretium, ideo non accrescat feudo, si non pretium non possit subsistere ut fructus plerisque placet feudo accedere et sic partem feudi disponendam esse meliorem. Nam quod feudi conditionem facere potest deteriorem non sine domini voluntate vel contra agnatorum eorumque per successionem pertinet facere non potest. Quamvis enim ad eum proprietas beneficii pertineat, tamen proprietas ad alium spectat, et ideo censetur facere ratione que a Lombardis fieri solet post mortem viri mulieris ad dotem pertinet; nam nec pignus constitui de re feudo sic fieri potest.

Qualiter olim feudum poterat alienari.

Sit autem optima consuetudine in dicta feudi alienatione super qua multe et diverse in singulis civitatibus seu comitatibus tribus ante diversitate donec imperator divine memorie Lotharius super hoc promulgavit constitutionem que posita est in titulo de beneficiis necessitate. Namque sua tenere poterat olim vassallus domino sciente vel invito feudi partem vendere, retenta in ea licet alia parte. Si non vel totum vel partem per feudum volebat investire, licebat ei hoc sine fraude facere. Si autem domino dissentiente vendebat sive per feudum investiebat, quod et ipsum hodie fingere et sine fraude licet ei facere. Si tamen sine herede masculo decedente tenere debebat vel feudum in manum domini refutabat aut alia ratione culpa forte interveniente amittebat, tunc omnis feudi alienatio ad irritum revocabatur, excepto quod ille qui pro eo loco beneficium acceperat non amittebat. Si porro domino sciente et ab eo feudum recognosci se volebat. Donare autem seu pro anima iudicare vel in dotem pro filia dare nullus eiusque consuetudine poterat. Licet postea locare invisa locatio esset fraudulenta alienatio. Sicut est per libellum ut dicatur venditio. Quis enim dubitat quod sub libellario nomine subtilissima duorum denariorum pensione pro pretio accipitur interdum in fraudem esse alienari. Porro sine de bona sive depravata consuetudine quamvis concessum erat domino pro equali pretio redemptio, non amittat hoc beneficium prestitutione vel annali silentio eo quo sciunt computando. Prescriptione autem xxx annorum submovebatur tam sciens quam ignorans. In prohibendo autem vel redimendo potior erat prior agnati quam domini conditio si tamen feudum erat paternum. De illa non feudi alienatione que a domino fit si dubitet lex imperatoris Conradi consulatur que posita est in iam dicto titulo de beneficiis.

Quis dicatur dux, marchio, comes sive capitaneus vel valvassor. Rubrica ca. x.

Qui a principe de ducatu vel aliquo investitus est dux solito more vocatur. Qui vero de marchia, marchio dicitur. Dicitur autem marchia quasi marca id est collocata in ore maris plerumque sicut posita. Qui vero de comitatu aliquo investitus est comes appellatur. Qui vero a principe vel a potestate aliqua de plebe aliqua aut plebis parte per feudum fuit investitus, is capitaneus appellatur, qui proprie valvassor magnus olim dicebatur. Qui vero a capitaneis antiquitus feudum tenent valvassores sunt. Qui autem a valvassoribus feudum quod a capitaneis habebant similiter acceperint valvassini id est minores valvassores appellantur, qui antiquo quidem usu nullam feudi consuetudinem habebant. Valvassore enim sine filio mortuo feudum quod valvassinus tenebat ad capitaneum revertebatur. Sed hodie eodem iure utuntur in curia Mediolanensi in quo et valvassores. Ceterum non qui ab antiquis temporibus non tenent, sed noviter a capitaneis seu a valvassoribus acquisierunt plebem nihilominus sunt. Nam et hii qui solidatam

c. d. e. f. g. [illegible]

h. i. k. ... [illegible]

f. g. h. a. ... [illegible]

ff. de plac. cum talia ti. et illud intelligo quando neuter possidebat quia possidenti non solum bonus plenius incumbit. ut. s. de plac. l. ii. et l. actor nisi forte post finitam actoris intentionem nec ei et reus plurimum dicitur. ut. C. de plac. sive possidentis. ac.

et statuta de immobilibus. ar. ff. de leg. ii. l. ii. § pl. et si quae alia sunt. et ita dicuntur et feudo esse et e simile est his. ff. de hered. empt. pacta. et ff. de pactis. nec genau. nob. quod hic expressum quia proprie hoc qual non licet. ut s. notum modo de successione feudi. accursius. duo. acquisit.

a. privationi. quod forte ideo fatum fuit quod in more erat pro actore presumpto et ideo dicitur non semper dicitur possidentibus ... de successione feudi. ... hic simile ... (gloss partly illegible)

acceperint vel habent partem illius integram, sed nec feudi usum acquirunt. Soldata autem praestatio est quaedam annua et gratuita quae aliquando pro militia consistit modo de certis vel accipientis fine. Soldata vero dicitur quia plerumque in soldatione consistit quamvis etiam in annona consistat. **De gradibus successionis in feudo.**

Et successionem quidem sic per investituram beneficium ad eos pertinet mortuo eo qui beneficium tenebat. Par causa est liberorum: filiis enim ceteris tamen masculis vel ex filio nepotibus vel deinceps per masculinum sexum descendentibus ceteri removentur agnati. Ad filias non, seu neptes vel ex filia nepotes seu pronepotes successio feudi non pertinet; proles enim feminini sexus vel ex feminino sexu descendentes ad huiusmodi successionem aspirare non potest, nisi eius conditionis sit feudum vel eo pacto acquisitum. His non existentibus vocantur post fratres cum fratrum premortuorum filiis, deinde agnati vel ulteriores, quod ita est intelligendum si feudum sit paternum, hoc est si fuit illius parentis quo agnationis fuit communis. Si enim Titio a domino novo fuit beneficio investitus, Titio sine legitimo herede masculo defuncto eius feudi successio non pertinet ad eiusdem Titii patruum magnum, nec ad plenum (?) ex eo descendentem, immo revertitur ad dominum. Ad agnatos autem beneficii successio non pertinet. Si vero dominus vel alius beneficium defuncti novum esse dicat, illius autem agnatus paternum esse contendat, et onus probationis incumbit illi qui novum dicat si sit alii privatum. Bonus autem iudex causa cognita diligenter intuebitur cuius potius iure iurando sit dirimenda. Hoc quod utroque scilicet in probatione deficiente. **De fratribus de novo beneficio investitis.**

Duo fratres de novo beneficio non de paterno simul investiti fuerunt. Uno sine herede defuncto ad alterum non pertinet eius portio nisi sit investitura eo pacto. Duo fratres in communi post mortem patris remanserunt, id est simul habitaverunt, et unus eorum feudum acquisierit: plerique dicunt ad alium non pertinere neque invito eo qui acquisivit neque post mortem eius, fructus tamen erunt communes donec habitaverint simul, quod sicut eos et armis communibus vel pecunia communi sit acquisitum adhuc idem dicunt, ne forte invitus dominus alium quem noluit acquirat vassallum. Dicunt tamen me nimium ideo quod de communi expensum est propter competentiam esse restituendum alteri. **De investitura quae Sempronio talem. Titius accepit feudi investituram. Titius a Sempronio.**

Accepit ut habeat ipse et sui heredes quidem legitimi masculi et his deficientibus feminae. Porro Titius superstite tantum filia decessit, ipsa a domino investita fuit et feudum a domino in dotem dedit marito, ipsaque superstite sine liberis decessit. Quaerebatur si ad maritum successio feudi pertineat. Sensum est non pertinere. **De vassallo decrepitae aetatis qui beneficium refutavit ut filii investirentur.**

Vassallus cum esset decrepitae aetatis feudum suum in manu domini ad hoc refutavit ut Sempronium et Seium filios suos de eodem beneficio investiret. Vassallo mortuo Sempronius sine legitimo herede Seio adhuc superstite decessit. Hic enim dominum tamquam novum feudum ei delatum esse dicentem et Seium esse paternum contendentem, et eorum sententia praevalebit qui dicunt hoc feudum quamvis refutatum nihilominus paternum esse.

Vassallus superstite **de investitura** tantum una filia decessit **in mariti facta.** Illa marito accepit cum dominus pecunia accepta partem feudi quod pater puellae habebat retenta sibi alia parte dedit. Sed nunc quidam agnatus defuncti cum marito agit dicendo totum hoc feudum quod esset paternum et ideo ad se devolutum. Econtra maritus contendit hoc

b. Si vero ... quidem ... si sit reus qui favorabilior esse dicitur. ut. ff. de reg. iur. l. favorabiliores et promptiores sumus ad absolvendum quam ad condemnandum. ut ff. de act. et ob. l. arrianus. nec mirum cum de re immobilibus quod permittitur quia alias non permitteretur. ar. s. de investi. rei. al. ... sibi et maxime cum dominus debeat esse maioris ... quam vassallus ... in solidum ... ut ff. de furt. leg. l. ult. et ff. de reg. iur. ... hoc ... ar. ... dicet sollicitius ...

b. Si de vas. decre. c. al. non. erat hic t. s. capitulum tantum. ac.
i. Quidam vassallus paternum quod hic dicitur ... intelligo nisi ad hoc refutavit ... ut ... de novo beneficio ... investiret. Sed intelligo ... his ... agnatos ... ut ... quibus modis ... amittitur. ... hic non tempore pacto vel refutatio ita facta ut reinvestiatur ... nam qui solvit ut repetat nihil agit. ut ff. de solutionibus ... de sol. qui sic. accursius.
k. Si de investitura in maritum facta. al. non erat titulus. s. § ... hic invenio
l. Vassallus ... dominum ... nec mirum ... et alius se debere contendat ... ac.

a. Si intelligas. s. suo nomine tantum ... quidem ... inter ... est. ut ... qui alienam ... quia ... feudum ... non ...
b. Fructus. intelligo maxime cum de communi acquisitum ... adsimilitudinem ... castrensis peculii. ut ... statim. ut ...
c. Ad dominum. hoc intelligo quando dominus ignorat ... acquisitum de communi pecunia ... sciente ... succederet ...
d. Restituendum. et hoc ... mutuum ... feudum ...
e. Si de ... al. non erat hic titulus. s. c. tantum.
f. A Sempronio. hic quia ... nulla ...
g. Sensum. similis s. an maritus succedat uxori. in ... c. si femina. accursius.

.a. Item placet. referiat. hoc ideo quia manifeste turpitudinis est nec velle iurare nec sacramentum referre. ut ff. de iur. iurando manifeste
.b. Illud ad dominum. et istud est intelligendum propter feudi in certitudinem sed enim foret si inter duos vasallos controversia foret. sed quid est quod .i. dic. ul. vasallo dissentiente qui fidelitatem non iuravit. sed cum ille solus excipiatur indifferenter alii eligantur. ut ff. de iudic. cum praetor. sed intelligo dum tamen sit ydonei ad iudicandum. hoc quod constituit si conventus velit actore

s. quod nemo in hac curie ex amen declinare. sic intelligo non secus .i. intercessit ei. non autem quod non possit eius examen declinare. similiter a studio dominum quirat. sed quid si alter vasallus velit ad dominum vel eius curiam contempsit. Ro. sine pena adibit. sed cum in stabis non sed velit allegaturus saltem privilegium suum. ut ff. de iudic. si quis ex alicna. Ro. Illud legitur in iudice ordinario generali. ac hic .l. si sit ordinarius in talibus quos et privatos. non tamen in alienam in sem manum ipse tabit. sed corrigitur .j. an. apud iudicem vel contra dominum quod fecit .t. de .c. et eo quod controversia. feu
.c. Ro. de di. alias non erit hic aliquis titulus si male ac. c. glo
.d. Sunt. hinc scilicet inter talem vacat hoc. c. propter infirmus ergo ut quod possunt eligere quos volunt.
.e. Faciat. quod dicitur in isto .c. in .i. ut quod possunt eligere quos volunt inter ipsos iudicandum alibi dicatur enim eum dicam non esse postulandum quem postulaverunt adversarius. ut ff. de iudic. observando. Ro. illud loquitur cum alter utrique postulavit postulationem ipsius hic autem utrique faciebat. et consentiebat et licitum est ex consensu quod alias non liceret. ut C. de episcopis et cle. aut ergo generaliter infi. et ar. C. de tran. sed de. ut si contentio sit litigantium favore inventum videtur. apparet quod licite possunt renuntiare ut C. de pac. si quis in conscribe. ff. de mi. si inter et inimica sunt causa in quibus contra posset relaxari utroque consentiente in quibus in. C. de epis. et. c. aut

hinc partem quam ipse habet novum esse feudum. et ideo domino aptum. quaeritur igitur utrum apud eundem dominum et in causa cum cogatur agnato litigare defuncti an apud agnati iudicem vel arbitrium utriusque consensu electum obtineat hoc esse. et michi et aliis placet potius ante iudicem ordinarium vel arbitrium quem apud dominum hoc litigium fore tractandum. Item placet agnatum non sparere cogendum probare hoc esse feudum paternum. sed adversa parte novum esse probandum. qua deficiente in probatione tunc agnato ut supra diximus causa cognita detur electio quatenus vel iuret esse paternum vel alteri parti referat ius iurandum. et ille aut dicat aut taceat. Illud tamen sciendum est quod si inter duos qui dicunt se esse vasallos de feudo fuerit dubitatio. alter alterum invitum non potest trahere ad dominum vel eius curie iudicium. Si vero eum sua curia dominus vocaverit eos neminem eorum licet illud domini vel curie examen declinare. De controversia feudi inter dominum et vasallum. Si inter dominum et vasallum de feudo orta fuerit contentio per pares illius domus sicut lex conradi dicit diffinietur. Si tamen per eos habeatur sique dem consentiant dominus et vasallus in illis dubio paribus nulla est dubitatio. Si vero dissenserint tunc quod faciendum sit quaeritur. sed pluralis eorum sententia qui dixerunt debere eligi pares quos autem quos voluerit contra vasallum. faciat fratrem inimicum a domino comparatum. ille tamen vasallo qui fidelitatem domino non iuraverit vel domino vel vasallo dissentiente probari non est eligendus. De eo qui sine heredibus suis masculis et feminis investituram accepit.

Vir si vel heredibus suis masculis et his deficientibus feminis per beneficium feudi investituram accepit. una tamen filia superstite nullo alio descendente relicto decessit. hic marito primum feudum in dotem tradidit et ex eo duobus filiis procreatis obiit. quorum unus duas reliquit filias. alter vero filio uno masculo superstite defunctus est. De predicto itaque feudo ingentem vidimus questionem masculo quidem dicente totum hoc feudum quod solus eius qui primum investituram accepit heres masculus sicut vel dicatur. feminis vero totam suam partem contendentibus. quia ex eo nullus extitit masculus. Quamquam sapientes sepe super hac questione sit disputatum. tandem pro masculo primum agitum est. non enim est locus femine in feudi successione donec masculus super est ex eo qui primus est de hoc feudo fuit investitus. Nam et illud iudicatum scio si ille qui suum proprium feudum militi per beneficium dedit duobus filiis relictis decessit quorum unus filia tamen relicta obiit. alter vero filio masculo superstite decessit quod miles non debet presidium feudi sui recognoscere donec superest masculus ex eo qui primam investituram fecit alii dicunt pro filiam debere cognoscere. De duobus fratribus a capitaneo de uno feudo investitis. et feudis ac de eo pitaneo investitis. Item beneficio a quodam capitaneo simul investiti sunt eo videlicet tenore ut quod diu ipsi vel eorum heredes masculi vixerint et masculis deficientibus femine si superstites fuerint feudum habeant ex his fratribus

conveniret forte de aliqua causa vel non possit curie examen declinare quando curia non posset esse commune dominium aliquid inter ipsos iudicare. Ro. non potest immo si agitur de bonis quae causa a praefecto curiam sive de defendere. ar. C. de seu. et inde loc. l. ult. et aut. in porta. et consequenter et C. et ff. de iudic. l. i. C. oes et .l. qui non cog. nam ibi non distinguit et ideo nec nos distinguere debemus de curias inter facris ruis.
.a. Ro. de eo qui inve. alias non erit. c. si con.
.b. Quis primo masculo. istud. c. sepissime positi et ideo malere nonnus. et non ideo potissime quod sit potior masculo quia feriat contradicit. sed mirum est quod dicatur hic. quod masculus excludat germanam suam cum iam ad feminam translata fecit feudum. nisi quod enim hic masculus excludit amitam suam invenientem et utrique eadem equitate diceret. alias non licebit hodie quod contrario licebat. et erit contra .ii. ff. de reg. iur. hereditatem et .l. qui iniustis. et ff. de bonis lib. sic. et ut no.

generaliter in fine. et ff. de servis. l. i. §. i. et .l. si finitis. contra vasallus vocantur quamvis et dicendi ea. sic convenit. ex de se. o. pupillis. l. ult. §. licet. C. de temporibus. ap. l. ult. in fine. hic mutatur. sed ff. de postul. l. ult. in fine hic mutatur. sed ff. de postul. quos prohibet. et C. de iure. o. in. privatorum. et de iure. iu. propter ea. cum. dam. l. ii. sed quod illud autem notabiliter est non est quod ille non est eligendus propter domino
.c. de feudo marchie. c. i. hic est notatur quod ex here equitate et differentia licitum de prohibitur quod alias non liceret. ut C. et s. t. et c. per totum notatur de feudo marchie. ac. Ro. de duobus fratribus. alias non erat hic. t. si. c. tamen. Quamvis ff. de probationibus si patris
.d. Duo fratres prosperitate. istud feudum quod desinit fuit expressum alioquin frater excluderetur a domino. ut supra notatum est

.a. Respondeo an. rec. alias. non erat hic titulus et male. Accursius.
.b. Et est de hoc c. invenitur glossa talem. vacat. l. c. expressius et
in c. j. proxime. et pro principe sine dominium. Accursius. quod si tamen fit
.c. Investiture pares. hoc est investitis supra fuit. nam testis fuit

aliquis vero [illegible]
eius et postea fit
[illegible]
[illegible] ff. de testibus
[illegible]

.d. testimonium.
.d. Respondeo de sil. al' non erat hic titulus sed c. tantum.
.e. et ideo ipso vel alio [illegible]
.f. [illegible]
.g. secundum

tuus una filia relicta ab eo ad
huc vivente decessit. quaeritur an debe-
at portio cum fratre tuo filie
an fratris. Respondeo filie. unusquisque enim sibi
suisque heredibus videtur prospexisse
si tamen qui filiam reliquit sine
heredibus decessisset per tenorem
investiture ius tamen eius pa-
tri non domino est quesita. **In termino**
Quod quesitum **in debeat testes**
scio si inter dominum **q pares et domi-**
et fidelem de investitura **rum**
feudi contentio emerserit quod do-
minus factam neget si vassallus
afferat eos testes qui tempore quo
de investitura pares erant si post
ea quolibet casu pares esse desierint
an ideo sint removendi. quia non
sunt pares. Sed quamvis alii aliud
sentiant mihi tamen et quibus-
dam aliis videtur sufficere eos saltem
tempore investiture pares fuisse. Quod
si peccavit qui investituram ac-
cepit si illi quos tempore eo pares non
eos adhibuit pares esse postea de-
sierunt. **De controversia inter episcopum**
Ideo quod septimo ... **et vassallum**
sive dominum et vassallum de feudo **m-**
ta scatur quod quod per pares illius
curie est dirimendum. quod tamen est si quis
dixerit se a quodam forte episcopo
annuo fructum annua prestatione
aut alia quod per feudum investi-
turam accepisse et cum succes-
sore eius agat et ille se contendo
neget hunc esse vassallum ut
per pares eiusdem curie sit iudica-
dum. Super hoc quod opponit ei va-
sallus quod dominus cum negat vasal-
lum esse et ideo in ea curia non habet
pares. et dicit vassallus quod prius de
suo recto feudo debet investiri quam
quod ante immine iudicium. domino con-
tendente quod ideo in eos sive de in-
vestitura sive de fidelitate sive

de principali causa agendo. persua-
sum est expediendo. Sed laudatur
sed sepe pares illius curie super perfat
modo prius eligendos. ad quos
spectat officium ut prius eum
de suo recto feudo investiri
faciant. Sed fidelitatis ius iu-
rando differtur donec de principali
causa cognoscatur. exinde a pari
utrum iurare debeant an non
quod totum expedite quod est
Sed si constiterit vassallum aliud ab eo
preter id de quo queritur ab eodem
domino tenere pro feudo tunc ei qui
debeat de suo recto feudo in-
vestituram accipere et fidelita-
tem iurare et sic de principali
causa accedere non est dubitandum.
Illes qui beneficium tenebat in
cere sibi libris venerabilem dom-
num cum **de vassallo milite q**
et secundo renuntiam **arma bellica**
de arma bellica deposuit **deposuit**
et habitum religionis assumpsit
et sic conversus effectus est hec domi-
nus etc feudum retinere cogatur
quod dominus vel agnatus sibi pertinere
contendit. Sed iudicatum est domi-
num vel agnatum potiorem esse oportere quia
cum factus est miles dei desiit esse
miles seculi nec pertinet beneficium
adeum qui non debet officium gerere.
Dominus **de milite vassallo**
vocat militem **qui contumax est**
qui ab eo feudum possidebat di-
cendo eum esse paratum in ea diffinitione
pergere feudum amittere debe-
bat nisi respondere quod quid faciendum sit do-
mino. Respondeo eum debere vocare
etiam et si non venerit. tunc eum
vocare debere usque in tertio spa-
cio. vij. vel. x. dierum arbitri-
o eiusdem curie dominum. in eo quod
si nec ad tertiam vocationem venerit
tunc ipso feudum amittat.

.a. Respondeo de vassal. milit. al' non erat hic titulus sed c. tantum. les qui consensus
.b. Cum iudicium esse sicut fuit dictus ut. j. c. ammo vel ali iniunctus [illegible]
.c. Est domini. domini intelligo quando successorem non habet [illegible]
.d. Respondeo de milit. vassal. non erat hic titulus sed c. tantum. nus septe.
.e. Domini sic hodie solempnitas non servatur in vij. vel x dies. sed plus per lapse [illegible]
.f. Tertiam vocationem. hoc nuto accidit [illegible]
.g. Amittat. et intuito hoc est ipso quod non vult iustitiam facere domino suo [illegible]

.g. [illegible]
.h. Sequitur est. [illegible] fe. apud pares. et sine domini. [illegible] suo recto. [illegible]
.i. Aliud aliquid. hic pot' [illegible]
.k. Attende. si in quid debebit esse contempna ad illam [illegible]

.h. Secus. al' [illegible] Secus utraque lectura bona est. ponitur ad antecedentia [illegible]
[illegible]

[illegible gloss: ... cum ... meam ... valeam ... quod ... ff. de feudis ... rogastis ... maxime tuis ... absentibus ... audiendi ... aures ... quis ...]

et ideo de curia domini imperatoris imperium mit-
tet. Sed si inter annum venerit resti-
tuitur ei feudum. Aliqui tamen ponunt
et beneficium perdit ut in lombar-
dis qui ad palacium veni-
re contempserint. l. si contigerit. Si
vero vasallus de domino querit forsan
quod feudum malo ordine intulit ei
dominus propriam sententiam. Quid va-
sallo faciendum sit queritur. Respon. cau-
sam ventilare debet et in ea curia
domini quam curia debet audire dominum
eius quod salva retinentia competenter
urget ut ponent vel restituat et
acquiescat vel iudicio curie se
committat quod si fecerit ad modicitatis
facte consulerit. tunc liceat vas-
allo ad aliam maiorem potestatem
adire et sic consulat. et si dominus
iusticiam facere noluit potest
eum deprecare

Bertus de orto A.
filio suo salutem. Cogis me et sic
hec sepe scribendo multum
urges me ut causis quibus beneficium
amittatur enumeratis tibi sig-
nificarem. quod ideo distuli quia semper
cum in re publica cura occupa-
tus et multis privatorum causis
aliisque rerum innumerabilium
impedimentis detentus hoc
illud sibi non valebam et ne
videar preces tuas parvipendere et
studium discendi in te minus
negligere quod michi supplicasti
paucis tibi explicabo. Dummodo
memineris causas illas sub aliqua
certa regula aut diffinitione

rotunda non posse comprehen-
di. nam sicut de plurimis indigena
scriptum reperimus. sic et de his ca-
usis sine calumpnia dicere possumus.
Siquis enim dixerit quod causa que ad
modum aliquem dominum ad ingratitu-
dinem alicuius vasalli probandam
possunt sufficere illo dicto modo
diffiniri posse non certum est
illa tamen ingratitudine loquor
per quam beneficium amittatur. non enim
ad hoc sufficit omnis actio per quam
fidelis accepti beneficii videatur
ingratus. Sed sunt que admittere
ita dictum egregie ingratitudinis
esse quibus beneficium ... mores cum
... solum admittere. quoniam enim
vasallus cum habuerit quod de-
uote quam benigne. quod fidelis
erga dominum suum se debeat hec
potius ex naturali et bonis curiarum
consuetudinibus percipi quam
aliqua lege aut scripto aliquis pos-
sit comprehendi. In primis
illud te scire oportet beneficium
illius quod est generis talem
esse diffinitione. beneficium nichil ad-
est quam beniuola actio tribu-
ens gaudium capientibus capi-
ensque tribuendo quod facit
prona et sponte sua parata. hoc
autem genus speciem que dicitur est bene-
ficium illud quod ex benivolen-
tia alicuius ita datur ut proprie-
tate quidem rei immobilis
beneficiate penes dantem
remanente usus fructus
illius rei ita ad accipientem

[illegible gloss]

nīscat ut ad eum heredes.
q: suos masculos et feīas
filiis nominatim dictum
fuit in perpetuum pertineat ob
hoc ut ille suique heredes fide
liter domino serviant succed
ficuum nominatim quē ce
debeat sit expressum sui
in deriate sit promissum
firma cā aut bñfiī amit
tendi h' fuit que fuit pa
et adhuc impli cā bñficy
sp cīeis. s: inter amittē
mediolanū non di. fe.
optim. qd si vasallus pri
mum et diem dño suo mo
rtuo stetit q' heredem dni
sui in investituram petēdo
fidelitatē pollicendo nō
adiecat tamq' ingratus
existens bñfici amittit
et ea. si dno supstite ua
sallus decesserit et filius
eius per annum dictum te
pus neglexerit petere inves
titturam beneficium seci
tuitum agnoscat. Est
et alia ingratitudo nota
ta si dnis investitiam pol
licendo uasalli fidelitaté
peacerit et illo nō pstante
dnis tribus uicibus conveni
enti tempore interposito
ad eum iam sup hoc pro r
el clamauit et uasallus
tribus uicibus a suis pa
ribus citatus iurare no
luit fidelitatem bñficium tale

sit unde eius iurandum
fidelitatis fieri debeat
sunt enim quedam fe
uda ita data ut fideli
tas pro his non sit pre
standa. Item qui dnm
suum cum quo ad pre
lium iuit in acie peridi
tantem dimiserit be
neficio indignum se
indicauit. Preterea si
uasallus presenserit quē
libet contra dnm suum
assallum mortem cap
tionem aut grauē patri
monii iacturam molien
tem et dnm quam citius
pot sup hoc certiorare ut
proinde dns sciens peri
denseq' periculum ualeat
declinare q' si forte fidelis
quie debuit dolosus a
aut negligens sup hoc i
uentus fuit se bnfo car
iturum agnoscat. Item
si dni uel dne filie aut
nurui uel sorori in dom
o adhuc manenti que
in capillo dr se immiscuit
feudo quo se monstra
uit indignum carere
debeat. Porro si dnm
ut ita loquar assalierit
uel uicum in quo ē predium
aggressus fuit. uel impias
manus in personam dni
ubicumque inueat. uel a
lias graues et inhonestas

[illegible gloss, top of page: intelligo ... verum ... ad huc excusatur vasallus ...]

iniurias intulerit, vel mortem eius veneno vel gladio vel aliter insidiatus fuerit, beneficium amittat. Item qui domino suo iustitiam facere noluerit, feudum perdit. Sed nec est alia iustior causa beneficii auferendi, quam si id pro quo illud beneficium datum fuit, id est, servitium facere recusaverit, quia beneficium amittit. Aliud, si forte idoneus non fuerit quia non potuit, tunc ei feudum non amittitur. Sed et qui delator domini sui extiterit et per suam delationem eum grave dispendium eum sustinere fecerit, vel si cognoverit dominum inclusum et eum cum potuerit non liberaverit, indignationem non evitabit. Praedictis modis beneficium debere amitti tam naturalis quam civilis ratio suadet. Quod colligi potest si quis novam constitutionem, iustas exheredationis causas enumerantem, et alias constitutiones veteres iustas ingratitudinis et repudii causas, quibus matrimonia recte contracta solvuntur, et donationes rite factae revocantur, subtiliter scrutatus fuerit. Si quia vero novas deprehenderit formas, potest multis modis contingere aliquem agere quibus videatur iuste posse beneficium admittere (amittere); quia videtur ubique sollertis et discretus et aequitati obsecundare sollicitus subtiliter cuncta dispensans provideat si qua

sunt antiquioribus casibus similis aut maior, ut inde sciat utrum beneficium sit amittendum an nihilominus retinendum. Illud enim certum est, quod non ex omni causa ex qua opprobrium vasalli generatur beneficium amittitur, nam et saepe deteriorat. Sed beneficium nihilominus retinet, ut puta qui portionem beneficii alienat absque domini scientia, beneficium quidem retinet, sed fidem promissam servare non videtur. Denique saepe quaesitum est a vasallo propter iustam causam a feudo cadente, utrum ad dominum vel ad successores eius vasalli pertineat. Sed talis distinctio tam ratione quam moribus est comprobata, ut si quidem vasallus ita in dominum peccaverit ut feudum amittere debeat, non ad proximos sed ad dominum beneficium revertatur, ut habeat hic saltem sue iniurie ultionem. Si vero non in dominum, sed aliter graviter quid commiserit, sicut ille qui fratrem interfecit vel aliud crimen quod parricidii appellatione continetur commisit, feudum amittit et non ad dominum sed ad proximos pertinet, si tamen sunt paterni. Sic enim saepe pronunciatum scio. Si vasallus contra constitutionem hanc Lotharii imperatoris, licet in beneficio, alienaverit, quia dominum contempsisse videtur, ad dominum beneficium pertineat, sed perpetuo in imperio beneficio se cariturum agnoscat.

[illegible gloss, lower part of page: ... Illud omni casu ... Feudum ... Item ... libris ...]

tius offensam alii nocere ut no. i. preceden. ti. si vas. fe. pri. an / offatur. ac. | Si ecclesia. gl. dicit quod intelligo de deo dedicata hec sola
.a. Vlacione | causa de rebus raptoris qui eam rapuit ut e. de epis. et de raptores. sicut in pre redditur dos loco solatii sicut in matrimonio defuncta, ne dampnum pecunie sedat quod sicut amisit ff. de iur. dot. ut. sicut ut sum est.

num. sed de nova investitura agatur ut s. quid sit inve. c. sicut et mediolanenses sufficiat si ex abbatis sit confirma tum ut i. qui testes sunt. nec ad p. no. in e. c. sui investitu
.a. Subire. si certe dicit dominus cogi iurare cum et si mihi prestitit obligat optime. ut C. de edendo qui accusare. Item si quod est hoc intelligo non incu suppositi. i. quando dominus ante sententiam non interficiebatur. feudi esse et a se teneri an utroque casu intelligis dominum iurare debere. Resp. ad autem illam domino de feudo ipso casu. sed quando non inficiebatur. sicut et alibi studiosus invenies p. i. et hoc forte io. quod presumptio erit. pro vas. s. quod dominus non erit inficiatus illud feudum. sed quando fuit ei denunciatum. ar. ei absolvetur esse nullo dato sacramento. et sic intelligis hoc. et si tamen non offerebatur. non autem differebatur. nec alio quando separatim sepe tunc audiatur. audiretur et contra

.b. Et sci. intelligas quod sit dando in feudum ut totaliter habeat tutem. nam et in curia a pli stare non potest. a domino non revocatur. ut i. t. an ille qui investitur fuit a domino sui. fe. a. c. si quis investitur. quod autem dicit investi. si contra eum bone memorie esse obtinabitur. q. d. vas. cum contra eos ne loco. fe. al. ca. ac. mos

.c. Ad pri. et non ad filium vas. ut i. si vas. fe. pri. c. d. l. i.

.d. Scriptum. totum. si totaliter alienavit. si autem partem tantum alienavit. tunc illa tantum redibit ad dominum. ac.

.e. Agnoscat ut i. de pbita. fe. al. per Lothari. li. cum fuerim.

.f. Negotium vocavit. certum. sicut vocavit ut eum defenderet nullum regis tamen habet. ut. ff. de evic. si fundo. e. ult.

.g. vasallo. quod dicit dum intelligo si districtione quod fit. s. de investitura alienare ei. i. Item intelligo quando de

Ergo cum *si de feu. vas. ab ali* tale est. quidam *quo interpellatur.* vasallus a domino ten *si fuit dominus* ebat feudum de quo ab *eius defensor no* alio interpellatus fuit et si dominum *luit* vocavit ut eum defenderet domino renuente venit ad iudicem vasallus amisit causam per sententiam. nec vero vasallus causam feudi a domino petit ad quem dominus respondit sic ait illud numquam ab eo feudum sic tenuisse nec ab eo investituram accepisse et ab eo petiisse ut eum in iudicio defenderet nec eo tempore inficiebatur illius esse quod totum per idoneos testibus probat vasallus. super negocio quod litteris insinuastis tale est sapientum nostre civitatis consilium videlicet oberti de orto et gerardi capisti ut si vasallus cum de feudo interpellatum auctorem suum dominum ut eum defenderet vocavit et hoc probare possit si in eo iudicio vasallus victus fuit de re aliena investitum fuisse ut dominus vasallo eius extimationem omnis quod erat tempore rei iudicate feudum restituat vel nummos in feudum tantum dos numeret et hoc cum etiam est vasallum de feudo victum fore. Sed si dominus neget hoc feudum numquam ab eo tenuisse vel ab eo domino ipsos vasallos vel eorum antecessores numquam investituram accepisse et hoc vel per pares curtis vel per instrumentum publice confectum vas potuit probare dominus ad restitutionem feudi tenebitur alioquin dominus sacramentum subire cogetur. i. iste qui in causa est vel eius antecessores a se vel a suis antecessoribus numquam hoc feudum tenuisse vel investituram accepisse quo facto dominus absolvendus erit. *si de feudo d⁹* i de feudo defuncti *versa* militis contentio *fuerit.* sit inter dominum et agnatos *R.* deficienti domino novum feudum agnatis vero primum contendentibus agnati in persone feudi de quo queritur constituendi sunt. eo facto super principali quod cognoscendum est utroque deficiente in probatione electio vero iurandi agnatis danda est.

Inter filiam defuncti et agnatos eius de quodam predio quod mota est. agnatis predium. filia vero allodium in suum libellarium esse asserentibus super possessionem apud quem manere deberet querebatur. R. esse apud filiam i possessionem interim collocandam deficientibus vero hinc inde probationibus prius iuramento causa cognita res decidatur. electione danda agnatis.

Defuncto milite inter dominum et filiam eius super quodam i

fuit denunciatio confessus fuit feudum esse et a se teneri quod non dicit. autem quod contra ipsam sepulturam

nunciatum est domino. vel eius procuratori. maxime domino sciente. Item et quando non extra in premisso sententia lata dicatur. Item et quando contra presentem pronunciatum est. Sed et si non denunciavit quia dominus ubi esset scire non potuit. nichilominus recte agitur et valet etiam in actione melior omnis ratio et hec omnia his legibus colliguntur ut ff. de evict. si per imprudentiam et l. si fundo. et l. Seio. et l. si dictum. § et. § si per sententiam et C. de evict. emptor fundi. et l. si contra vis. et in summa. si res sit evicta sua culpa dominus non tenetur. ut ff. de evict. si dictum § si cum possit. ac. | in re aliena sive aliquam rem mobilem quam tenebat

.h. In feudum dandos | ab eo in feudo. sic proprie tenebat al. cum si aliter intelligeretur. i. quod ex lege tenet nummos in feudo hoc stare non posset quando feudum sui beneficii non potest consistere nisi in rebus soli. aut solo cohaerentibus aut in his que inter immobilia computantur velut casa de capitanio aut de camera servitutis ut s. de fe. cog. c. sciendum. Sed si quis simpliciter contra consuetudinem pecuniam in feudum dedit pro aliquo danda fidelitate quod recepit quid erit numquid antiqui erit pecuniam et quantitatem fidelitatem adibit iuramento soluto. ita quod vasallus non erit. ac.

.i. per pares. hoc intelligo secundum distinctionem predictam / e. si agatur de nova investitura. an. de vici. ac.

.k. confectum. et a duobus vel a tribus paribus confirma

et confessionem audiatur. ut C. de non nu. pec. generaliter.

.b. Si de feudo. vis iurandi. mirum quod hic dicatur agnatos posse revocare iurando cum quod ante ceps pluribus subire cogi intentatur. R. o. non cogimur. si videntes ad invicem ut. ff. de damno infecto. qui bona et ff. de in litem iurando dominus. procedere hoc intelligo secundum distinctionem que fit. i. de consue. recti feudi. c. sacramentum non sp. et e. Item quando dicit agnatos. in pos. fe. constituendos esse similem quod dicit de in ea quorum bonorum l. f. si quid si statim moveatur numquid in eum possidebit vas. vel dominus. Resp. ut. quod dominus. ut C. de carb. e. l. i. et. ff. de car. e. cum bonorum. § pl. et. C. de or. cog. l. ii. ut C. quorum bonorum

.c. Inter in eum. hoc dicit quod filia interim possidere debet istud in eo quia iam facile fundata est intentio eius. ut C. de plur. sine. Sed quid si quod dicatur utroque in probatione deficiente. sed agnatis defertur sacramentum sui actore non probante et si nihil prestiterit reus obtinere debet. ut C. de edendo qui accusare. Resp. illud dixit intellectum. s. ff. de pi. acto et non probante etc. et sic distinguitur. i. de sic tec. fe. c. sacramentum hinc plerumque admiraculum quod legitur C. de iure iurandi de loue fidei hinc autem. c. ob via rerum. quod legitur in presenti sequenti. nam hic datur agnatis electio. Sed dicit quod datur filie. sed vel erunt contraria vel ratio diversitatis assignabis. Resp. si quod dicta sunt supius diligenter attendamus a superioribus non

disrepabit referas aut de ad supra eum distinctio. ac. co. h. p filio facta defuncte filie tamen d. creuerit 3 dicti. 9. c. prime. clar presupposito a. in progenitis hic non q posse constituta successione valeat et teneat 9
b. omnibus. sine consensu illius de cuius heriditate q at alibi tenendo ut. ff. d acq. ept.

ut. c. t. a. ex hiis itaque p qo iuramento liberatur ut. ff. de his qui dic. ul effi. l. i. c. ult. et. l. ii. c. primaro por incipit u. s. torquiuramint ei c er filus h̃ dib; p̃ s ac non fuit ad vitam sibi tantum et heredibus iurasse intelligi c̃ p̃ non fuit p le. l. in e. p fuit institu. ꝫ tamen sit adiectio. ut. ff. de pac. ult. ꝫ. c. ut. q. l. pa. et de pig. ac. sine cessitas. ꝫ. due. tenere. et d plur. si per tigise ad h̃des ꝫ ad omne. ut. ff. de sin. ut. p. si furtus. ꝫ. h. (…)

funde querebatur domino feudi filia allodium vel libellarium esse allegante filiam in possessionem feudi debere manere donec de eo iudicetur. probatione non hinc inde cessante electo iur. inuesti di filie danda est.

Ordinibus receptum est dominum de feudo similiter quod post mortem ipsi ad dominum redeunti spatium in alium militem investiendi facere posse. que investituram tunc demum capiet effectum cum feudum domino sine herede suo fuerit apertum. secus est in ecclesiasticis personis nam si ecclesiastica persona talem faciat investituram non aliter valebit nisi sibi non est successori suo feudum apertum. In tali investitura in consensus est tem. decius feudo sit exquirere non oportet. Vasallus si feudum preter feudi aut feudi contradictor ex certa scientia inficiatus fuit et inde fuit convictus eo quod negavit feudo eius contradictore ex poliabitur. alioquin aut vasallus quamvis hoc sciens non patefecit feudum tunc tenet. aut si aliam rem domini vasallus celavit feudum tamen amittit.

Si quis per xxx annos rem aliquam ut feudum possederit et fictum domino exhibuit quamvis

de eare numquam sit investitus prescriptione tri. xxx. an. se tueri potest.

Clericus efficiatur aut votum assumit religionis licet ipso feudum amittit.

Et si vasallus omni anno domino se non representet feudum non amittit.

Omnes filii eius qui feudum acquisiuit fidelitatem facere debent maxime si indivisum habent. Quod si feudum tantum ad unum ex divisione pervenit ille solummodo fidelitatem faciat.

Adoptivus filius in feudum non succedit.

Ulterius heris feudum relictis filiis ex duobus matrimoniis decessit inter quos questio feudi aliarumque rerum maternarum vertebatur. Obtinuit filios prioris matrimonii tam in feudo quam in ceteris esse potiores.

Naturales filii licet postea fiant legitimi ad successionem feudi nec soli nec cum aliis vocantur.

Si minori datum fuerit feudum fidelitatem facere non cogitur donec venerit in maiorem etatem feudum tamen retinet.

c. Vasallus (…) de feudo intellige (…) ut. ff. d. (…)
d. Celavit. non p dolum aliquin (…)
e. Si quis. xxx. istud (…)

quid ne dicere potest. (…) admittatur (…) quod p fertur (…) investitura (…) i. c. de p scrip. xxx. a. (…)
f. Clericus. beneficium a deum qui non digeret (…)
g. Et si vasallo aliud plenius dicat. (…)
h. Omnes. merito dicit omnes filios iurare (…)

c. preteres. dicatur ut non teneatur u. s. fidelitatem facere nisi uni dicendo quia non fe. ples aliis hic non compellat.
a. Adoptivus succedit. (…)
b. Ulterius patres. dicit et iniquitate maxima (…)
c. Naturales legitimi. (…)
d. Si minori. (…)
e. Si quis cog. no. (…)

ff.

[gloss, top left:] ... impuberum. et C. de tutore ... coll. ... nec aut. et C. de natu. ... et C. de agentibus in rebus. agentes. l. xii. ... hodie non per maiorem ... nam hodie ...

[gloss, top right:] de ... ibus. ... aliud est in ... filii ... feudum ... emp. ... fidelitatem ... a. filii nati. isti filii ... licet lege ... feudo non succedunt ... ex ... non ... succedunt et non in feudo ... filius ... succedunt et ... tale in mediolani ...

Si quis decesserit impubere relicto fidelitatem nec ipse nec alius pro eo facere cogitur. Idem de personali servicio. alius tamen pro eo fructum faciens admittitur.

Si eius filios masculos non habens suam partem feudi seu partem eiusdem feudi possidenti agnato suo concessit. Sempronius proximior agnatus mortuo demum Titio partem illam feudi nullo dato precio recuperare potest. Quod si Titius filios habet precio reddito etiam invito Titio. Quod si consenserit alienationi vel patronum exequitur tacuit omnimodo removebitur.

Si facta in defuncto investitura peniteat dominus antequam possessionem transferat in prestando interesse vasallo liberetur quidam sunt. Rensum est pretermissa illa contemplatione dominum possessionem feudi de qua investituram fecit tradere compellendum.

Filii nati ex ea uxore cum qua matrimonium tali condictione contractum est ne filii ex ea nati patri ab intestato succedunt nec in feudum succedunt. nam quamvis ratione improbetur talis condictio ex usu admittitur.

Licet vasallus servicium domino non offerat quandocumque tempus steterit dummodo domino petenti servire paratus sit beneficium non amittit. Si tamen sciat ei periculum imminere ultro ei adiutorium suum debet prestare.

In quantum est si dominus inpiurium inaciat quod dare non valeat quod dare iuraverat et vasallus eum liberare possit suam pecuniam dando et non faciat an beneficium amittat et Rensum est non amittere.

Si vasallus culpam committat propter quam feudum amittere debeat neque filius neque eius descendentes ad id feudum vocabuntur. sed agnati qui quarto gradu sunt dummodo ad eos pertineat.

Agnatorum alienatione vasalli non continetur feudum nisi nominatim dictum sit.

Si vasallus feudum alienaverit ignorans non do...

[left margin gloss:] ... impubes ... investitur alius pro eo ... pubes ... vas. postulat ... impubes ... a. ... filios ... alienatoris ... b. Consensit scilicet tacite sive expressim ... c. pannum removet ... d. Si facta domini in ... investitura ... e. ...

[right margin gloss:] b. Licet vas. ... c. Non admittere nec ... cui sufficit ... gratis ad feudum ...

d. Si vasallus. ... c. vocabuntur. notavit hic ... filius ... feudum acquisitum ab avo ... f. In gradu. quod hic dicitur ... g. Si vasallus. hinc ac cedit. ff. de ... et infra de ... emptorem ... accu. ...

...

[bottom note:] ... agnatos ... qui possidet ... alienatoris ... annalis ...

.a. [V]asallus abnegavit. hoc c. satis expositum est in de lege. corradi
ius sunt inter dominum et vas. et domini. ac. | les sufficiat ei si sibi eq
.b. beneficium in litem. si tamen dans fuit in | litetur. quia tenino debe
bit tamen alia lege nisi quia ipse habet. ut. s. de eadem lege corradi
est et ea eadem lege.
nisi quia ipse habet. pter
ea non debebit p
cium accipere
ab eo si dolore i
nvestiture cum
venit ut in
con. fre. s. c. allidis
et hoc est ergo hic
dicat similiter in
fraudem legis fiat
et est p fraudem est
cum forte in lis
fac similis solum
medietatis acci
peret proroto q
hoc ita ainulatis
intelligitur et ac
cedit hinc q leg
s. q lite ol. po. f. al
ea prin. et h q
de hac in anoti
in. s. de ep. cora
di. ea. l. et no. p.
.c. Si vasallus. i
istud. c. domina
pro illud q no. s. d
in. int vas. et ali.
c. si ea. int vasal
lum. ac. sic tale
.d. feudum non p q p se
est non pot. ut. s. d
in. ut. ei. al. c. rei
aut. in modo com
.e. Do ite. istud
melius exponitur
s. qualiter de. ap
p. c. ex feu. ac.
.f. feudum amitti
tur. licet enim in
non heat pprm feu
di iam ipse tamen feu
di eo sibi pour in
eum vendere dona
re vel aliud si pla
cuit alienare est
sine domini voluntate
te et hoc fac ubi
illud et cum detur
ut et e aliud tum
esse si dicitur etiam
in feudo dederint
q tamen heat p ar
feudi suam. c. si
quis ea lege et
e. acci. Cum
.g. Si ticius sem
pronio. hic. expo
situm est de eo q si
fe. agit. de f p m
o. c. tres erant
agnati. accu.

nino sed ipsi vasallo feudum re
stituendum est. Ad idem est vero e contra
rio ignoranti contempnando
vasallus.

[V]asallus feudum quod sciens ab
negavit amittat. ignoranti
non subvenietur quod si dubitat i
dubitanter se. intere de.

[B]eneficium in feudum a vas
allo si nichil in fraudem legis
fiat. recte dari potest dum in
liti detur.

[S]i vasallus de suo feudo agat
ut convincatur sive obtineat
sive non. si ignorante domino fiat
omni tempore firmum erit illud iu
dicium. nam et transferre i
re potuit. nec quia accepit tuis ac
ceptis nomine feudum erit.

[D]omino committente felloni
am ut ita dicam perquam vas
allus amitteret feudum si eam com
mitteret. sensum est proprietatem feu
di ad vasallum pertinere sui pec
cavit in vasallum suum non in aliud.
feudum ea lege datum ut ipse
heredes quidem sui. mas et fe. et eam
dedit habet huiusmodi culpis ami
tatur quibus et aliud feudum
quod si vas alienavit feudum esse
desinit apud emptorem.

[T]icius est Sempronio fratre suo feu
dum paternum possidente partem fec
de eo fe. non petendo a Sempro
nio heredibus suis. Sempronio fi
lio masculo defuncto. inter Ticium
et Sempronium fratrem suum de eo fe.
quod orta est. sententia est partem non ob
stare Ticio.

De pace tenenda et eius violatoribus.

[F]redericus dei gratia Romanorum imperator et semper
augustus. episcopis ducibus com
itibus marchionibus. et omnibus
ad quos littere iste pervenerint gratiam
suam et pacem et dilectionem. Quo
niam divina preordinante
clementia. solium regie ma
iestatis conscendimus. dignum
est ut eius precellimus mune
re illi omnino pareamus. Proinde
me quod nos tam divinas quam
humanas leges in suo vigore ma
nere cupientes. ecclesias seu ecclesiasticas
personas sublevare et ab incursu
sui et ab iniuria sic quorumlibet
defensare intendentes. quolibet quoque
personis suis ius conservare vo
lumus et pacem diu desideratam et
omnia toti terre necessariam per univer
sas regni partes habendam regi
a auctoritate indicimus. qualiter autem ea
pax tenenda sit et servanda in
sequentibus evidenter declara
bitur. Si quis homo infra pacem consti
tutam occiderit. capitalem sube
at sententiam nisi per duellum hoc pro
bare possit quod vitam suam
defendendo illum occidit. si autem
omnibus manifestum fuerit quod
non necessario sed voluntarie illum oc
ciderit. tunc nec per duellum nec
quolibet modo se excusabit quin
capitali dampnetur sententia. Si vero
pacis violator a facie iudicis
fugit res eius mobiles a iu
dice in populo publicentur et di
spensentur. heredes autem suam here
ditatem quam ille tenebat
recipiant tali condicione inter po
sita ut iuramento sponde
ant quod et ille pacis violator non
de cetero ipsorum voluntate aut
consensu aliquod emolumentum inde
percipiat. quod si heredes neglecto

hes sed q capite puniri de ille qui hominem occiderit. s. i
pacem constitutam. sed et al. p heticum imperatore dicitur quod
manus eius debeat ei amputari. ut in lombar. de homi
ci libri homici. l. qui non. s. treugam. sed dic q. ibi
constabat
homicidium
perpetratum
ab isto q. ita
puniri
non constabat nisi per
pugnam quia
causa sua
poterat sibi
ista ei ut
in lombar
p c. l. re
colimus.
.y. duellum
.a. p non sed
aliam inque
pugna fit.
s. qui costa
bat eum fe
cisse homici
dium q quo
de hic fit a
pug. qui no
occidit sed
in iuste ut
tum et de hoc
constabat
dicebat et
se illud fe
cisse se defe
dendo sic
insipion
cum. ut. s. e.
. l. c. si quis
alium si autem
non staret
de homicidio
s. q iste isto
fecisset. nunc
possit aliud
et p pugnam
probari. sive
post treu
gam sicut
potest q ad
de istud du
os casus
qui sunt
in lege ista
in quibus
fit pugna
alius casibus
qui non. in
lombar. s
quibus si
miles cogi
tur pugna
in crimine
maiestatis
et ubi quis
alium vocat

[h]uc fac... et ut in lombar. de homi... qua succubuit ... q ... tum p ... sunt ... s ... pugnam

.h. [F]redericus. littere. nec g. q voluerit imperator iste condere le
gem cum dixerit ad quos littere iste pervenerint etc. sed sup hoc
dic s q notum in. s. de pace iuramento firmanda hec edictali. s. iuri
a seu furtum coll. | ut imperator iste in furto. s. q leges in
.i. leges. hoc non fuit | eo remanerent in suo statu. cum dic
at q pro furto q valenti tm. v. sol. debeat laqueo suspendi
ut. s. e. l. c. si quis. v. sol. valens et al. dicat lex q pro furto non
debeat mori sed aliter castigari ut. C. de furtis. aut. sed hodi
e pro furto | minime capitale. eo modo punitur et miles q
.k. Si quis ho | pacem perturbavit ut ff. de re. mil. l. ult. et ita

ut argum. s. causa ubi ut in lombar. g p u. c. l. ult.
et domini us lege prima q erit specialem in patris. in. casibus
cum aliter regulariter pugna fit semper melior et ac
tous ut in lombar qualiter quis se de. de si quis amo
do. et. l. de
pecoris. et. l. si
quis alium ass. lz omnis
leges inclinantur dicere q reus
teneatur se vel per pugnam defendere vel iu
rare ut in lombar predicto. et l. si quis pos. q ita inter

[s]ive post pacem dicat eum fecisse homicidium ... in lombar. de homici. l.
ho. qui non inter treugam

in formula re. Nobis enim sed dicitur ... qui ... expresse ... in ... pugna imponit ... s. si non ... puniri ... alii duo ... italiae.

legitur. s. si actor noluit per se dicta leges. ac. | ius. quod ei quis obtinet clam

.a. quod iuri. quia quis domini facere potest sui corporis fecit vel fecisse extimatur. ut ff. de inst. et iure. ut iii. dum tamen modo ... in ea parte tutele illud faciat

investitoris quia comes debebit primo audire testimonium. s. simpliciter dicentis sua iuramento. vel cum iuramento si voluerit quod dixit se investituram illum quem ponit fecisse. nisi ille qui dicit eum investitorem debebit probare per decem testibus quod ipsi ... in magis conscientie ... homines comes audire de investitoris ...

ut. ut. C. uni. vi. l. i. et pu to si non uo luntate hec improviso cum accid quid tunc cri men non est tractetur. eam que exemp iuris cum fi ... ... quam fraudi ... dicit facto non de sp ... ut. C. ad. l. cor. de sic. l. i. et dicit pu to si ... ... ob tutelam filiorum suorum vel ux oris vel for te alterius ... ut. ar. C. de epis et cl. raptor es. i. ... ... C. ad. l. iul. de ... l. i. C. sicut ... forte ... si ... ... ar. C. uni. ... la. ... ad. l. cor. de sic. ... ut in aut. ut illi iudices ... in lombar da ... ad palatium ... ... actur.

.b. si vero pro sequi non de sistat. ar. in l. legalibus quibus imp tovia ... ... ut imple. ... ... impun. ... consequeretur ... iudicis

iure rigore. hereditatem ei dimiserit comes eandem hereditatem regie ditioni assignet et a regio iure beneficia recipiant. Si quis alium infra pacis edictum vulneraverit nisi duello quod in eum suam defendendo hoc fecerit probaverit manus ei amputetur. sicut supra diffinitum est iudicetur. iudex in causa ipse et res eius secundum rigorem iustitie sententie consequitur. Si quis aliquem ceperit et absque sanguinis effusione fustibus percusserit vel crines eius aut barbam expilaverit, x. libras ei cui iniuria illata vel cui est pro potestate impendat et iudici xx libras persolvat. Si vero tenarius absque percussione eum fugaverit quod vulgo dicitur ... vel ... manu aut unguibus contumeliose male tractaverit v. lib. pro tali excessu operatur et iudici x. lib. pro tali excessu persolvat. quicquid iudici pro suo excessu persolvat. xx. lib. in ... potius suum pro pignore illi tradat. et infra quatuor septimanas iudicatam pecuniam solvat. quod si infra quatuor septimanas predictam solvere neglexerit heredes sui si voluerint hereditatem recipiant et comiti infra vi. septimanas xx libras persolvant. Si autem comes eandem hereditatem regie potestati assignet proclamatori quod dampnum restituat et precium a rege beneficiali iure obtineat. Si clericus de pace violata pulsatus fuerit vel notatus et proscriptus fuerit aut pacis violatorem in contubernio suo habuerit de his ipse coram suo episcopo sufficienti testimonio convictus fuerit comes in cuius comitatu idem clericus ha

presumpserit. xx libras persolvat et de tanto excessu secundum statuta canonum episcopo satisfaciat. Si autem idem clericus inobediens extiterit non solum officio et beneficio ecclesiastico privetur verum etiam tamquam proscriptus habeatur. Si iudex clamore populi aliquem pacis violatorem ad castrum alicuius domini secutus fuerit, dominus eius castri esse debet ad faciendum iustitiam illum producat. quod si de sua diffisus fuerit innocentia et ante conspectum iudicis venire formidaverit, si mansionem habet in castro dominus eius omnia bona mobilia sub iuramento iudici representet et eum deinceps in domo sua tamquam proscriptum non recipiat. Si vero mansionem ibi non habuerit dominus eius secure eum abducere faciat. ac postmodum iudex cum populo eum tamquam pacis violatorem persequi non desistat. Si duo homines pro uno beneficio contendunt et unus super eodem beneficio investitorem producat illius testimonium cum investitor domini investiture recognoscere comes primo recipiat et si idem probare potuerit ydoneis testibus quod absque rapina hactenus beneficium habuit remota omni suspicione in causa illud obtineat. quod si de rapina presente iudice convictus fuerit rapinam dupliciter solvat. beneficio vero careat nisi iustitia et iudicio dictante illud imposterum requirat. Si tres vel plures contendunt de eodem beneficio producentes utrique diversos investitores iudex sententia proferenda cum ventilatur a duobus requirat boni testimonii hominibus peritia coram ... commorantibus per sacramentum qui iuraverint quod illorum absque rapina

tenuit. in ... illius possidebat quod possideat iste inviasit et hoc est quod sequitur nisi iustitiam et cetera. ac. si autem unum producit investitorem et si possiten...

investitoris. et hec quod qui investitor dominus est in illis casibus quod iste producit investitorem non possidebat. al. ei non habet necesse probare cum actore non probante et cetera. ut. C. de edendo. l. actore non forte. ad est quod paulum ... fuerit ... quod debebit probare se beneficium habuisse sine rapina beneficium ... fuisse sine sipbi ... se investitum et illud habuisse ... probare ... ipso quod ... probat ... et de ... saltem per ... illius investitoris quem producit. ar. ff. de inst. de ... et C. qui mili. non pos. ... l. et ut dicta ... proxime quod si de rapina et cetera vel dicas quod de illud probare ut remota ... postea omni suspicione de eo et hoc est quod sequitur remota omni suspicione et cetera.

.a. dupliciter solvat. s. ei cui rapinam abstulit et ... rapinam non in ... mobilibus dicitur ... et res mobiles et ... dicitur rapina ... ut inst. vi. bo. rap. et non solum et ... dupliciter ... ... pena. in ipso duplo res continebatur. al. ... ... pena in ... ... totum erit pena et preterea beneficium debebit amittere. et hoc est quod se. beneficio vero careat et est ipsam dictam penam ... ... imposterum requirere de iure de iure et cetera. forte ... ... illius qui eum investiverat.

res quidem ... in ipso duplo

de quo dicit et quod non aliter iudex iudicare debet quam ex legibus et constitutionibus et moribus proditum est. dicit se illum investi

.c. duo homines. i. qui investitor ... se de illo. b. quod investituram fecit domino non precio accepto et hoc est quod dicit domini investiture et cetera. actur. producit eandem investitorem nisi ille

.d. et unus. nam si ambo protulerint ... a domino sine ... quarentaret nisi aliud probaretur ab alio. ut. i. de lege. conradi. et sunt pares duos. ac. qui producit investitorem quod de

.e. illius testimonium. i. cuius ... probabit se investitum esse ... si probare poterit et cetera. vel dicas illius testimonium et cetera.

.b. si tres utrique diversos. dicitur ... noluit ille ... adversarius ... ut. i. de lege. conradi. et sunt pares du os a duobus quidem erit si ... qui tenebit ... forte alter illorum ... et ... superiori ut dicta quod iudex ... comes di cognoscere inter duos vel tres ... ... consitutionem eiusdem ... ... et ... et cetera vel dicas ... notatur et ... et quos ... ad agitam. coll.

.a. Si rusticus. non voluntate. quod alibi dicitur in lombar. isto dicto in multis legibus et maxime in titulo qualiter quis se defendere debet. s. siquis aliquid iniuste appellaverit et in multis aliis l. quod ibi non exponitur. i. voluntarie sed quod hic simpliciter positum in lombar. de eo l. ii. siquis puellam inuitam ... et rapuerit ... contra imperium ... l. i. imperium ... romano ... ac.

recolimus ... et opita magis sunt restringenda quam prorogata. ut ff. de lib. et post. cum quidam vel dicas quod nichil innovetur pro quod hic dicitur et intelligas quod hic dicitur aut aliqua capitali causa sequitur pugna ... et hoc forte

eius beneficii possessor extiterit, et cognita ex ipsorum testimonio veritate possessor beneficium suum quiete obtineat, nisi iudicio et iustitia dictante alter de altero manu sua illud eripiat. Si rusticus militem de violata pace pulsans manu sua iurat quod non voluntate sed necessitate hoc fecerit, manu militis se miles expurgabit. Si miles rusticum de pace violata pulsans manu sua iurabit quod non voluntate sed necessitate hoc faciat, de duobus unum rusticus eligat, aut divino aut humano iudicio innocentiam suam ostendat, aut cum septem testibus idoneis quos iudex elegerit expurget se. Si miles adversus militem pro pace violata aut aliqua capitali causa duellum committere voluerit, facultas pugnandi ei non concedatur nisi probare possit quod antiquitus ipse cum parentibus suis natione legitimus miles existat. Post natale sancte Marie unusquisque comes septem viros boni testimonii testibus eligat de qualibet provincia, qui bladum sagaciter disponat, et quanto pretio secundum qualitatem temporis annona sit vendenda utiliter provideat. Quicumque vero contra prefinitum statutum modium altius aut carius vendere presumpserit, tamquam violator pacis habeatur, et comiti xx libras pro solvat, quanti modios suos altius vendidisse fuerit

convictus. Si quis rusticus arma portaverit vel lanceam vel gladium, iudex in cuius potestate repertus fuerit vel arma tollat vel xx sol. quod ipsi rustico accipiat. Mercator negotiandi causa per provinciam transiens gladium suum sue selle alliget vel super vehiculum suum ponat, non ut quemquam innocentem ledat, sed ut se a predone defendat. Nemo retia sua seu laqueos seu aliqua instrumenta ad capiendas venationes tendat, nisi ad ursos, apros, lupos capiendos. Ad palatium comitis nullus miles arma portet, nec ducat nisi rogatus a comite. Publici latrones et convicti ante quam comprehenduntur sententia. Et quicumque advocatiam suam vel aliud quodlibet beneficium emorit retinuerit et a domino suo admonitus non resipuerit et istam presumptionis insolentiam ordine iudiciario tam advocatia quam beneficio privatus vel exutus fuerit, si postmodum ausu temerario advocatiam vel beneficium invaserit, pro violatore pacis habeatur. Si quis v. sol. valens aut ultra furatus fuerit, laqueo suspendatur; si minus, scopis et forpice excorietur et tondeatur. Si ministeriales alicuius domini inter se guerram habuerint, comes seu iudex in cuius regimine causa fecerint, leges et iudicia exinde prosequatur. Quicumque per viam transiens equum suum pabulare voluerit, quod secundum viam proximus stans complecti poterit ad refectionem et recreationem equi sui impune ipsi

.b. Si miles pulsans .i. de facto vel accusans et accusato et ceteris ... hec s. iura ... tale per statuta pulsacionis. ac. no. i. pruniciam

.c. Aut divino ferri candentis sive igniti sic hodie in multis locis est consuetudo portari. vel forte accedo ad nove nomines ignotos qui quilibet calidus fuerit ignis mittat a pretium uno ... et ipse portabit ... donec fuit ad nonum. sic ille qui pro ... omnium sit timens periculum ... in futurum ... ille forte est fuius qui occidit et hoc negavit. ut in lombar. de parricidiis. l. iii. ... probiditum ... sicut dicitur de filio qui dicitur homicidium ... ut in lombar. de hom. lib. ho. l. ult. quod autem sequitur aut humano iudicio sic intelligas .i. per pugnam. sed cum quo debebit pugnare iste rusticus nunquam pugnabit cum milite aut cum campione et dato a milite. ... cum milite debebit pugnare quam plures per se pugnare debent. nisi ... decrepita etas seu infirmitas eos pugnare prohibeat et in aliis quibusdam casibus ut in lombar. qualiter quis se defendere debeat. q. et. l. ult. et l. si fuerit per appetitum et. t. de hom. lib. ho. quia ... dicas et hoc forte verius est quod non pugnabit cum milite sed cum campione sibi ... dato a milite quod per singulos advocatores fieri ... pugna ut in lombar. qualiter quis se defendere. l. ult. nec cum potest quis cum milite nolente pugnam imponere nisi probaverit quod antiquitus ipse cum parentibus suis natione legitimus miles existat.

ut seq. i. s. pe. nisi forte forte velles dicere quod aliud sit quando miles imponit pugnam contra rusticum et tunc per se ipsum impugnabit et aliud quando rusticus vult pugnam imponere militi. et tunc non possit imponere campioni. s. pe. dicatur hec enim in superiori. s. pe. di. s. quod tunc miles dicitur esse ... se purgare ... suo et tunc erit deterioris condicionis rusticus quam miles. nec mirum est in multis casibus punitur miles quando habent aliquos hic enumerare esset prolixum nimis magis debetur ... puniri rusticus quam miles. ut in c. de ... neque clericus ... scis ut c. de episc. et cle. ... ac.

.d. Si miles. capitulum sequens ut quod de quolibet capitali crimine possit hodie pugna imponi quod est contra lombar. quo ut prohiberi pugna nisi in maioribus a lege certis. ut in lombar. qualiter quis se defendere debeat. quibus sequitur et. c. de homine ... non mittenda l. unica pugna ei odiosa est et legi displicet. ut in lombar. de ho. lib. ho.

et minor intellectus quod potest intelligi ex eo quod dicat aliquid et non dixit quilibet ... al. secundum quosdam intelligit quod legitur in lombar. qualiter quis se defendere debeat. l. contra furtis vel de minoribus causis. quia quod dicitur de minoribus causis in libro ipso de his causis de quibus non potest fieri pugna ratione quantitatis ... quod alibi fieret pugna ... que fuit .i. vi. s. depositum negatum .i. xx. sol. et non dicatur de quibus alibi non possit imponi pugna. sed illud quidam aliter intelligant ut ... denotatur hic et ... siquis aliquid isto ... contra ... sed ... tibi illud ... agatur. i. ... de quo pugna ... et hic ... forte in lombar. pro quod hic dicitur. s. quod militem non potest hodie pugna imponi a milite secundum quod sequitur in loc. ... et c.

.a. Siquis ma. et ita hic quod rustica non audeat portare arma sic al. di. quod rustici non audeant portare arma ... pecuniam ut c. de agri. et cen. ... pretio ... et intelligas quod forte tollere debebit ei arma quo non potest ei auferre pecuniam cum tal ... qui non ... ut dicit. forte quod non potest separari solo de quibus forte lo... lex ... alius non rusticus auferret. xx. sol. si habuit .i. hoc est quod dixit vel. xx. sol. et est vel dicas quod tollat utrumque s. arma et pecuniam si habuit et exponas ... per.

.b. Mercator non ut quod .i. non eo non ... et est. ... iudex imperator animum malivolum hec arma deferentem. ... lex. quidam aliter habent. ... hic incipit lex

.c. Et hic consuetudinis regni meliore in principio hanc ... quod ... quod lex hic finitur. s. superior. lex. t. de pace tenenda. l. ... et quod sequitur non est lex sed consuetudines ... ac. guerre imo solum. nunquam vasallus in

.d. domino ... tamen potest vendere sine consensu ipsius domini sui beneficium ita quod teneat vendicio. ita quod dominus non possit eam

al. modium

uendicationem restitutione postquam fuerit restitutus et uidetur quod sic ad ce[teros] filios eius qui deportato eo nati sunt. nam ea que gesta sunt per ipsum filium tunc cum pater esset deportatus rata debent haberi, nec infirmant patre restituto ut C. de sententia passis l. ult. et a patre nato ... ad nutrito dicitur remanere uendicatione. nam et in tantum dicitur bannitus possessiones amittere ... et si nocet bannum ... feudum esse cum in tantum uasallus est solutus a sacramento fidelitatis ... si forte melius ... possit in tantum uendicare ... publicatum ... restitutio et ... intelligentur ... bannitis a domino ... filios in suo feudo ... bannitus possessiones ... uasallus ... a sacramento fidelitatis solutus ita quod non sit obligatus ad ei

.ff. de reg. iur. quod fecit. cum fortassis facere non debebat ... hoc in fundo
.a. Si uasallus colligendorum fructuum causa faciat. si quid edificauit forsitan nec tollere nec reficere potest sine eo quod rem firmam tamen potest. ... uendicare ut ff. de usufructu si et si quis ... impensas soluat. alias ei domino
.b. Aut uetitum excepit de ... nisi pretium exsoluerit ut ff. de act. empti ...

equo porrigat. licitum enim sit ut bibat et incidat silua sine uastatione et noxia quibus utatur pro sua commoditate et usu necessario.

An uasallus teneatur domino adiuuare.

Domino guerram alicui facienti si sciatur quod iuste, aut cum dubitatur an iuste, uasallus ut eum adiuuet tenetur. Sed cum palam est quod eum irrationabiliter faciat, adiuuet eum ad eius defensionem; ad offendendum non adiuuet eum si uult. Sed si eum adiuuare noluerit non tamen feudum perdit. ... Alii uero sine distinctione dicunt semper debere eum adiuuare ... argumento quod quemadmodum dominum excommunicatum uel a rege bannitum non est obligatus uasallus ad adiuuandum uel seruicium ei prestandum, immo solutus est sacramento fidelitatis nisi ab ecclesia uel a rege fuerit restitutus, ita nec istum iniuste guerram facientem alicui. Ad hoc quod dictum est quod si steterit uasallus quod domino non seruierit secundum usum mediolanensium ... non admittit ... facere ... bonus tamen iudex uarietate causarum perspecta diffiniet. finge uasallum remotum esse uel propinquum, paratum esse uel non, dominum in guerram habere uel non, uel magnam uel paruam ... et ... utitur ... et imperatores sunt ad absoluendum quam ad condempnandum. tamen scias quod si uasallus seruiuit domino obsidenti uel alias mortem ei imminentem cum potuit et summa ope eum adiuuauit feudo priuabitur.

Si uasallus in feudo aliquod edificium fecerit uel ipsum suis expensis melioraverit et contigit postea ut uasallus sine filio masculo decedat, dominus aut patiatur edificium auferri aut soluat pretium meliorationis. Id dico si precio suo tantum in fundo acquisierit. quidam alii dicunt omnino ad dominum pertinere.

Huius consequenter dicitur quod si uasallus decedat et contingit feudum ad dominum reuerti sic distinguitur: ut si ante madium omnes fructus eius anni ex feudo prouenientes ad dominum pertineant. Si uero post kalendas madii usque ad augustum festo quo metere percipiuntur ad heredes uasalli pertineant. Si uero post augustum omnes fructus anni percipiet dominus. Quidam tamen dicunt quocumque tempore anni decedat omnes pendentes ad dominum pertinere.

Contra omnes dicitur uasallus dominum adiuuare et contra fratrem et filium et patrem nisi contra alium dominum antiquiorem: hic enim certe est preferendus.

De filiis natis de matrimonio ad morganaticam.

Quidam habens filium ex nobili coniuge post mortem eius non ualens continere aliam minus nobilem duxit qui nolens eam tenere in peccato sponsauit eam ea lege ut nec ipsa nec filii eius ... de bonis patris habeant quam ... tempore sponsaliorum ... uel quod ... noluit dare dicere quod ...

.c. Ad hoc mediolanenses ... domino ... non tamen ab his ... in domino ... sunt ... seruiunt domino magnum periculum imminente ... ad ... non prebere alioquin feudo ... s. de feudo ... et hoc est quod dicitur in ... hoc tamen ... cognoscet ... bonus tamen iudex ... acc. 7. o. arrianus
.d. quam promptiores. hoc est quod alias dicitur ff. de ... et fauorabiliores sunt rei quam actores ut ff. de reg. iur. fauorabiliores et ... nisi prohibeantur uel ... priuilegiata ... possit ... magis condempnare quam absoluere ... ut ...

.c. hoc consequitur aut ... fructibus ... alter ... in hoc fructuarii ut ff. de usufructu ... fructus ... cum domino ... hoc distinguitur diligenter est attendendum ... alio ...
.d. pertinere quod isti ... dicunt ... ff. de usuris ...
.e. Contra omnes ... contra ... adiuuare ... dominum et ... uasallo ... fidelitatis ... ff. ... iuramento ... cum ... filium ... adiuuare ... ff. ... metus ... adiuuare ... alios filios ... defendere ... ff. ... non debeat ... adiuuare ... si ei semper faciendo et in ... generali ... generali ... ff. ... mandato ... generaliter facienda tacite excepto ut ff. ... nec ... ff. de pec. ... ff. locati ... ff. ... ut ff. ... ff. ... adiuuare ... ut ff. ... alia ... domino ... adiuuare ... alios non adiuuare nisi quod feudum ... dominus ... feudum ... ff. ... ut ... ff. de forma ...

iuste hic ... aut iniuste si iuste ... de ... culpa ... uasallus ... feudum et auferre ...

a. Et filium. scilicet nunquam dominus cogi potest per uasallum ... secundum fidem et fi delitatem. Sed nunquid cum in his omnibus debeat dominus uasallo uicem reddere quasi ut prestare domino ut supra proximo dictum est. Tamen fidelitatis in fine que dominus amittit ... propter eam feloniam per quam uasallus amittit feudum ut supra de feudo ... ...

b. Antiquitus. scilicet a quo feudum non tenebat ... et si nouiter eum excipiat qui iurat fidelitatem ...

c. Quidam filius. et talibus filiis intelligo loqui. ...

d. Fratribus. ...

e. Si femina. ...

f. Ex hoc ...

g. Postposuerit. ...

sponsat quod mediolano dicitur acci
pere uxorem ad morganaticam. ali
bi lege salica. hic filius ex ea su
sceptus decessit uel in paupertate
non succedit aliis extantibus
quibus legitimi sint tamen in beneficium
nullatenus succedunt. In pro
prietate uero succedunt patri postea
non extantibus succedunt. et
fratribus sine legitima sobole decedentibus
tibus secundum usum mediolani. De
femina. beneficio femine. R.
Beneficium autem decessit quod femineum
est feudo et sine pacto speciali deficienti
bus filiis masculis ad feminas pertine
bit. O. et G. subdunt. Alii uero
non per pactum speciale ad eas pertinere non
sicut statutum est in masculo. quia
si uero quod est femineum sine pacto transit in
feminas eadem ratione quia femine
um est dicitur transire in feminam
plenius in masculis extantibus quod
falsum est. Ex hoc et illud descendit
quod dicitur etiam nullo modo in beneficium
patrium succedere. et si postea hunc
postposuerit. Idem in his qui
habitum religionis assumunt ut
supra. hic. et nec postea in feudo
succedunt. et quod habent ponunt.
uasalli feudo domino que tamen. Si uasal
lus qui feudo priuatus est defer
ad quem pertineat filius. In de
tractando nullatenus aspirabit.
nisi ad id tamen a domino exquirat si
gratiam faciente. Sed non sunt alii et
late quibus aperiatur. ad eorum peti
tionem admittitur qui quidem gra
du sunt remoti. ab eo qui id ac
quisiuit. et eo usque in infinitum

dummodo aliter hos ab eo per mascu
los descendisse. Qui testes sint ne
cessarii. ad probationem
sue la(y)cus sit. Via inuestiture.
domino ad probandum nouam inuestit
uram secundum pares curtis sine necessarii
si sine eis facta fuit inuestigatio
et si dominus confitetur factam quia
tamen sine hac sollempnitate facta est
non ualet. et si probare possit per
breue testatum. Sed alii contra
testantur et si dominus confitetur
factam decurrens ad sollempni
tatem consuetudinis non audi
atur. Sed tale habeat ac si pares affu
issent. Sed et alii si probari pos
sit per breue testatum ut supra
et G. nisi a paribus sit confirm
atum. Consules tamen medi
olanenses nuper quibus fere
omnia que scripsimus in quo omnes
fere mediolanenses consenserunt
et consentiunt ut breue testa
tum non a paribus sed ab aliis con
firmatum sufficiat ad probandum
nouam inuestituram. nouam
inuestituram dico que feudo
primo quesito dicitur aut beneficio in
uestitura que fit a domino succ
essore uel uasalli successore
et etenim recipiuntur ad te
stimonium preter feminas secundum usum
mediolanensium. iste enim nec in
causis feudorum neque aliorum
recipiuntur ad testimonium. Ce
teri autem recipiuntur in omnibus que ad
causas feudi pertinent preter quam
de noua inuestitura. De consue
tudine recti feudi. R.

a. Quibus et ita uel que relatione uenientes excludit non sol(um) filium ... omnis testes et testes que forte sunt ... sine forte ut supra de feudo ... si uasallus culpam ...

b. Sine adprobanda ... manifeste ... ...

c. Sciendum sue statura ... solam ... constituit ...

d. Coram ...

e. Fundus ... [illegible]

bonum vel actione iurare ut ff. de re(ceptis) arb(itris) l. a. § si iussum et ff. de bon(orum) emp(tione) quod et claudus al(ias) conductoribus et omnis isti qui neque causis inde transferendi possessionem subiectis usibus declarantur vel sic ibi iurare et venditori si conductore vasalli deponere vel claudo et ceteris inter si conducto sciret quibus non aliter detur posse(ssio) cum sit. b. [...]

.a. Aliquod probo quod per interlegis .ff. ex. a. ut. § si de feudo contro. fi. c. si quis p(er) ex. an. vel intelligas etc. de pre(sumptionibus) minus a in possessione sit et in possessione fuerit domino ipso nam hoc ignorante etiam dela(tum) etiam vel in us iurandi ut. i. § possessio iurato de iure (?) et § si de investitura ut. de. § vas. lis. o. § si autem aliquis et non intelligas etc. de pre(scriptione) ex. a. quam tunc per eo quod sine de lationes facta non debeat ab solui. b. ac.

.b. Non contra dicente vel de nobile ubi est nam et ipse hoc ut. consentire et sibi putare dicitur facere ut omnia notamus de hoc in a. § si de investitura dominum et vasallum. lis. o. § si aut. a. s.

.c. Non probet et iurato quod contra dominum possessionem ei presit ut non tamen § si de investitura ut. de. et vas. lis. o. § si autem aliquis.

.D. Non probet et iurato quod contra dominum

Sciendum est itaque feudum acquiri investitura, id est successione vel eo quod habeatur pro investitura, ut ecce si dominus dixerit alicui coram curia vasallorum in possessionem fundo illius et teneas ipsum pro feudo, licet non intercesserit investitura tamen talis est ac si intervenisset, quia ille eius voluntate possessionem feudi nactus est nomine feudi. Idem est dicendum quod si vasallus probaverit se eo nomine beneficii in aliquo tempore tenuisse domino presente et non contradicente et fructus eius quos a vasallo recipiente, licet non probaverit investituram, non tamen obtinebit possessio iurato non aliud indicatur. Quod autem dicitur est ut per pares probetur investitura, dicendum est de eo domino qui alios habet vasallos. Ceterum sufficient testes nec dicatur investitura nisi sint paribus facta non valere, quia tunc temporis pares aberant, quia et si absentes expectandi sunt. Actum non semper domino est possidenti quia possidenti quamque petenti quam venienti. Et cum aliquis contendatur ita demum datur si aliquid pro eo sit quod iudicem moveat, vel nichil est quod faciat per aliquo contra partem solam tamen et sic in quo iudicia meliorum sum fiunt aut possidenti dabitur sacramentum aut actore non probante qui convenitur si nichil prestiterit obtineat. Et tamen datur aut datur a iudice aut a parte, si a parte, aut secat cum .xii. sacramentalibus secundum in fine dictorum. Aut refert ipse cum domino et tamen.

Si a iudice inter illum cui delatum est cum .xii. vasallis cum .vii. parentibus, dictos non habeat testes simul. Dominus vero vult cum parentibus dictos non habeat testes simul. Dominus non vult cum parentibus vult cum vasallis solis aut cum parentibus vel cum testibus mixtis parentibus vel vasallis et iurabit super vasallus sine testibus consta(n)te dominusque de suo feudo similiter de feudo non parentis vel aliis aut alterius ascendentis iuramento contra proponet, quia tamen dicit non quod contra eam est propositum. In quibus et casibus sacramentum calumpnie a domino non exigatur, quod nuper Fredericus fecit in Romaniola constitutionem ut vasallus sacramentum calumpnie a domino non exigat, quod a domino imperatore indulgendum est ut quod quisque iuris statuit ipse eodem utitur. Filius vasallus dominum accusare vel testimonium contra eum reddere non potest nec in vili causa in modica vel criminali. Quidam tamen dicunt in criminali non licere in civili licere, in quibus si contra fecerit feudo privabitur. Item si inter dominum et vasallum controversia sit, de beneficio domino possidente et vasallo in probatione deficiente qui convenitur in nullo prestito iuramento absolvatur.

Vasallo non possidente et actore in probatione deficiente si

.a. Referat. Nimirum neque velle iurare nec ius iurandum referre manifeste turpitudinis est ut ff. de iur(eiurando) ma(nifeste) in. manifeste. b. ac.

c. sic quod sit de tamen acquisitionis c. cum illud quod de. § si de feu. contro. fi. c. insi liam. et. i. d. § mt. maf. et ff. de dub(iis). c. item sciendum. Quam referre manifeste tur... Habebis hic possessionis par...

.b. Parentibus etiam non(?) conceditur testes est necessitatis vel ad esse debeant de reliquis eius arbitrio relinquitur licet unum sit vult si vult.

.c. Simul habens. s. melioris conditionis est dominus quam vasallus si ipse sine vasallo propinquos non habeat quod, ut. § sic. Ideo tunc aliis admittuntur intercedenti ut nimium et ubi inopia emergentes personis admittuntur, hoc quia alias repelleretur ut c. de liti. et ma. quam in fi. et. ff. de testibus. l. ij. § cum fi. sumpta. Quando vero iurat

.d. Constante quod sic et alibi in Lombardia quis sede. de si contigerit. l. si quis post mortem § opponit quia an neque per virum fuerit ut. ff. de liti. iura. matrimonii.

.e. In quibus quod iurat tamen alius de calumpnia si sacrum tamen de feudo non fecit.

.f. A domino in lex similis est patrono qui cum ius iurandum offertur liberto non tenetur de calumpnia iurare ut ff. de iur. ius. iurand. c. lex. ius. Nuper. Hoc enim est.

.g. Domini Frederici amplio adversarius ius cum contra quem alius pul. sane facit patrum auctoritatem ut c. de fructibus. et li. et. l. ult. ac. Quisque si quomodo

.h. Quod hoc esse potuit non modo dicit sollicitus aut quod imperator per imperatricem ius inquit statuit aut sine imperatrice in illo omni ut solus qui imperavit est puniendus cum alterius sine alio imperatoris non valeat ut q. ij. v. intentio inter alios acta non debet alius obesse neque prodesse tamen c. res inter alios acta. l. ult. et c. de pactis de debito. ad l. pro quod et aliquid reprime ut in illo quia alias res inter alios acta est. Infra autem causa. i. ubi sine imperatrice tamen est tale ius nullus est puniendus ut ff. de l. ij. nimium licite offertur quod exigi prohibetur ut in aut. de sacris. e. § si quis aut. et ff. quod quisque iuris l. iij. et. ff. de varijs et extraor. cog. l. i. et. c. de off. pro. l. ij. quod est quod generalis hic dicitur. Ideo per imperatricem statuit imperator verum noluit hoc esse generale et quod dicit ff. quod quisque iuris et c. dicit contemplando personas que huic edicto causam prestiterunt. ac. Et filio patroni qui prohibetur.

.e. Pecuniam exercere quod in distinctione notavimus. Pares expectari debent. a. si enim non valeret nova investitura ut hic dicit. Post quod non habeat adque tamen illam inquit dicendo qui ius dicit pro inopia magistratus nam et lex dicit quod si absentes ad diem expectari. ac. Similiter neque proprium testem vadere se

.f. Sacramentum moveat. Movebit ideo unquam indicat presumptio. Non notavimus ut ar. ff. de iure iur. si duo patroni in prin. et de bis agnoscendis. l. i. § ult. et c. de advocatis diversorum iudiciorum. Neminem. et. c. de accus. si quis decem. o. et ff. quod ad omnes re api. l. ij. in fi. et ff. de ac. pre le. ex pomponius. ar. et sic in aut. de fidei in § § sive moriatur ubi dicatur dominus sepultavit et ar. contra ff. de qui(bus) mortis si non fuit rem dicit quod analleque non debuit ... inter omnium suum ut c. de qui(bus) in aut. si quis esta hunc articulum distinguit latius et ideo ad distinctionem. ac. ut actore non probante et

.i. Similiter accusare. Hec est de dominis et patrono libertum accusare in causa capitalis vel testimonium contra eum reddere. Et si contra fecit ab eo possessio admonentur ut ff. de bonis. l. quando liberti quasi adversus patronum reddentes testimonium puniuntur ut c. de testis ad vis. s. § qui testimonio suo intentionem accusationis vel pro actore ho(mo) invisor extitit in liberti est mortis privatur libertas quod datur suo qui testamento suo testamentum infringere voluit aufertur ut ff. de his quibus ut indignus. l. post. c. tamen. et. § in libertas. Istud intelligo quando nulla necessitate cogente vasallus testimonium

.k. Privabitur dicit aliquo excusabitur ut notabitur ff. si quis cautio l. ij. § i. et ar. ff. quibus ut indignus. post. § an libertas. Item quod ostensum quare non dicendum imprositum ut. i. ij. § ac. b.

.a. Item si inter. si longa. istud. s. expositum ẽ uẽ sic intelligi d; sicut
deinde. pares. q̃d in isto. c. d; obseruatur q̃d dicit̃. s. expositum ẽ. b.
.b. Si inter alienatur. quod d alienare. f. obseruato sit hic secun
.c. Ex eadem hec distinguitur. s; qualiter hodie intelligendum sit eo

que terminabitur. no
tandum ẽ tunc q̃ id q̃d licite
communi utilitate con sic
presentisse nõ pot. ut. ff.
defuncto. co. l. i. et. ff. de
acquir. r. do. l. quam.
nam et licitum est in
solidum q̃ ppter nõ lic
ut no. in libello. dis. pr.
ul. car. sed licitum est
in solidum q̃ ppter nõ lic
et. equali. h; g̃ no
.d. aut tabis q̃ licitum
est michi palium q̃d
princeps ipsum licebat dñi
nõ sit pequlonum
illud sicut q̃ aliud qui
eiusdem gñis et bonita
tis recte psoluitur. ut
no. ff. si certum pe. al
quid. et h notantur f
ꝯsuetudinem medio
lanensium prax. ar. post.
repm. inpy. que. inq
ꝯtentur ut si uas possit
p. alium feud sunt dñi
in totum totum. s. q
.e. dum tñ socia hẽt. q;
q̃dam p se non tinsent
que cum unitate
tinsent. ar. ff. de illon.
empt. i modicas. et d
act. empt. et uen. sim
eodem. s. sicuin. et de
acqi. rerũ. do. q̃dam q
defuncto. do. l. i. et ut
no. in libello. dispu. pr.
. ii. car. sed licite commu
ni utilitate ꝯsit q̃d al.
tinsite nõ pot. h; ut
noter in secella ibe
sequen. ar. b. talis.
.f. Similiter p' q̃ sap'.
s. dicat fuire. s; nõ d;
ut. ar. ut. ff. de usuf. q̃
admod. que admodũ
ea. l. si usuf. michi legã
tus. et. s. t si de feudo. s.
fi. c. bñficiũ. ac.
.g. infinitũ. et notur h
q̃ infinitas licitum
illicitum nec inuat
nec excusat. ut. ff. de n.
le. anna. ac. b.
.h. certam psonã. et hec
ppter infinitatem ciuitã
tam. ut. ff. de tamp ĩ sec.
quibus. Si queritur hic ag
dño uenditur cum iq;
tam psonam uenit.
uniq; ut oppinor apr̃io

licet ꝯ no
tetur in s
duab' re
cellis

longa sit uasalli possessio eius i
uir. iam eo finiat̃. cũ n̄ noua est
eius possessio. sacramentum nõ
prestabitur si dño deferetur
nisi aliud pro possidente faci
at. **De lege Conradi rubrica.**
Et Conradi de beneficiis q̃ dic
si inter capitaneos ꝯtrouersia sit
coram rege finiat̃. Si inter
ualuassores coram paribus curie
mediolanensis non tenet. Sed tal
distinctio obseruat̃ q̃ si inter
duos quicumque fuerint de bñfo
regali ꝯtrouersia sit quorum utrque a
rege se inuestitum asserit ee. ꝯte
cã coram eo decidat̃. Alterꝰ nõ cãe
apud pares curie.
Inter pres duos de aliquo bñfo
sit controuersia quorum utrque
suum proprium feudum ee dicat sũ
asserit eundem inuestitorem suũ
dñs coram iudice uel arbitr̃
finiat̃. Sed cũ unum dicunt in
uestitorem. si possidenti dñs
sine fraude guarentare uolu
it ipse obtinebit n̄ aduersarius
ad ꝯ monuerit. Ex eadem lege
descendit q̃ dñs sine uasalli
uoluntate feudũ alienare nõ
pot. q̃d mediolanenses nõ optant. i
eis sñ ciuita q̃ bñficium tot recte ali
enatur dñi tñ aut ꝯsilio dño
aut maiori uendatur. In fi
ori nõ sine uasalli uoluntate n̄
habet. Alibi ptem alienare maio
n̄ reuera feudi alia parte. Vbi g̃
cũ uasallus qui ab eodem dño
in pluribus locis feudũ ten. si pte
feudi in uno loco uendat in
aliis retineat. Iste nõ d; ꝯtra
n̄ fuit. Sed p priore dñs tot bñf

cognoscere. cum ciuitas nõ ecc̃ ꝑ be
neficium in rustico et sine ua
salli uoluntate pt dñs tñ to
tum alienet. O. quidam alii
dicunt et G. nõ ualere si fiat
inferiori. Similr nec uasallus
feudum sine domini uoluntate
alienabit. In feudo tñ recte i
dabit si sit p' talis sit que feudo
fuire possit ut si ãmis miles
ẽ et ille qui accipit feud mi
les inueniatur ad hoc ut feudo
si contigit dño similiter fui
re ut prior possit et hec ut da
re liceat. in infinitum. In quib;
dam tñ certus ultra certam p
sonam fe. concessio non exten
ditur ut cũ fe. puenit in cer
tam psonam ei auferre dñs
possit. profecto illum qui suu
um beneficium alii dat in
feudũ n̄ d; alia lege dare m
si quã ipse hẽt. ut si hẽt sibi suis
q; hedibus q̃ intelligi d; de
sol' masculis nõ d; alii ut haũt
et sui hedes masculi et femi
ne quibusdam placet ut eo
ipso feudũ amittat. ut. G. aliis
q̃d edit et eciudatum ẽ bñficiũ
poit. sm uõ alios nũc dño a
perit qñ masculi defecerint.
Si sũnt int' dñm et uasallum
de feudo controuersia dño dicẽ
te hoc q̃ tenes in feudũ a me hẽs
ille nõ negauit. Siquidem p
sius probatum ei fuit ipm ab
eo auferatur. Si cum dubita
ter. sed nescio minime s quosdã
sed sm alios tunc dñm pnabit
si si noluerit. i. sciens h; negauit.
De eo qui inuestitura facit.

.a. pfecto. masculis. h' g̃. appellone hedis solus masculus
ꝯtinetur. h. s. ꝯ alter n̄ de feudo alienatione. s. inter p
sumitur. hic notur q̃ nõ pot quis plus iur. in alium
transferre quam ipse hẽt. ut. ff. de reg. iur. nemo. ite hic
nobis s sm
dam posterior
mortem ali
enatoris sp
tandam fore
e sic notur.
s. de succes. f.
impu. b.
.b. Si fuit au
ferantur. istud
contingit
ꝑ infitiato
nis penas
ꝯpuraria sh.
libelli dispu.
reprant et h;
si nõ negau
it. aliud est
enim si dixit
se nescire uel
ignorare q̃
intelligendum est
sm sm. am
inferiorũ. sal
faceret certa
scia dixit se
ignorare p
uetur. tunc b.
.c. Sacis. istud
ut. uerum
q̃ndo ꝑ ig
norantiam doli
psimpaio
repellitur.
ut. ff. de ulib
ho. exhi. l. an.
s. is qui. ꝯ
ff. de reg. in
uis nõ pot.
ac. b.
.d. Clico. de
suis. cũ cli
cus. agit in
feudo de suis
rebus similr
ẽ laico. s;
cum de reb;
ecclesie. h;
d; q̃ amit. d;
de feudo q̃
apitur. et
nõ d alio.
malet hodie
obseruatur
unde alium
titulum hẽt
quidam ins
ꝯtra legitur
et incipit
archiepe.
.e. Omnifa

s; in quo tercium q̃d est certe tenet utiq; n̄ fallor. ac si de re aliena fecisset
si inuestituram. ut. s. de inuesti. re. al. aut de re aliena. qui d; istic de m
quei' sit sciens ul ignorans alienum recepit. est d. cur primus dñs ad
mittitur admendum cum. et nõ s. qui ea rẽ q̃ nõ pot domino primo //
// q; primo sibi fuit aptum nec renunciauit iuri suo. ut. ff. de fus. et
por. si actus. s; opponitur. q; fo. uas. uel primus hẽt utile dominium
ac dñs directum. unde ut. q; uas. qui hẽt utile pfatur sic. dicit de ac
tione utili et directa. q; directa postponitur. ut. ff. de supf. hinc
studiosus. sed uideat. ac. b.

l. q.
s. m

riam. nam q̃d de sunto inchoatum ẽ p hẽre explica
ri d; ut. ff. de hẽdibus et nõ actoribus. et hẽdibus tutorum et
curatorum. l. i. b. nouum nõ feudum nõ sm tñ si feudo
.f. ꝯuictus. p. mañ ita fuit magnum q̃ eo s ablato se
exhibere non ualeat. nũc tñ d; eo feudo relinqui un
se retinere possit. ut. s. quibus modis. fe. amit. s. in uicus
.g. Retinebit. h forte s istos potest eodem modo in
telligi. ut de nouo feudo proxime d; diximus.
.h. nõ ual; s; inquo sinedit psistitur fuire ꝯ psistit

tercium ouere. certe nõ potest
sed quartum. sed pone ꝯ in quartum
psona inuestitura fecisse. quis tunc
pferetur. Rñ. adhuc primus

nebit tui. ac. b. · q. s. de qui arma bellica. d. po. c. i. et. t.
.a. similibus. ut sicut de feudo. C. fin. c. qui dicitur. et. s. de feu
do. fe. c. i. et. c. et hoc et ita usus hic astringitur ... que femina
non potest retinere feudum. quia de iure nec non potest. sic ali. d. q.

calumpnia ni ius iurando exigas. ut ff. de opis novi nunciatione. d. opus pupil
lo. c. qui nunciat. Sane ac sine iniuria. ut. c. de iure emphi. l. ii. ... petitum in manu domini. ut. s. li. finit
.a. fidelium offerre. nisi sciat in ... lex. c. ad lex. ... s. si de feudo. ... fi.

lenco de suis bonis investitam
faciat et successor eius factam coga-
tur implere. et quod de bonis ecclesie eam
faciat si possessor rei pro beneficium investiture
penes eum fuerat ipse et eius suc-
cessor eam adimpleat. quod et in
laycis contingit. Verum si non de alterius feudo
fecerit investituram si quidem pure
non valeat. Sed si sub tempore vel condicione
ne quo feudum aperiatur, valebit
investitura. cum fit voluntate va-
salli facta. si tamen ante decesserit inve-
stitor quam feudum ad eum revertatur
successor non cogitur eam habere ratam a-
ut eius investiture feudum apertum fu-
it ponere. tradat et investituram
adimpleat. et ideo sciendum est archi-
episcopum. episcopum vel ecclesiam non posse dare in
feudum quod tempore introitus sui do-
minico invenit. Sed si postea ei
aperiatur feudum ipsum recte dabitur. pro-
fecto aliqui episcopi et dicant eam quam in do-
minico habent et feuda habens ap-
erta olim dederunt et hodie dant.
Vtrum surdus an mutus vel alter ip-
se cecus claudus vel aliter defectus feudo re-
ipsius totum feudum primum tineat.
retinebit. O. et G. et multi alii.
quidam dicunt eum qui talis natus est
feudum retinere non posse. quod ipsum sim-
ile non posse valere. sic dicimus idi-
co feudi et filiis. An ille qui in-
aliquis interfecerit fratrem interfecerit fratrem
domini sui non ideo beneficium domini sui fe-
perdit. si si fratrem suum interfecerit retinet pa-
dolus ut totam hereditatem ... sit.
vel aliam velonia commiserit lo-
minem tradendo ubi gratia ut
in causa amplius stare non possit. O.
beneficium perdit. quia tamen erga dominum
non sint facta ad agitur in pretio.

em perdet si primum fuit. Ea ideo presumo
observando quidem ad ordinem quod de
qui in legibus continentur. Cum autem
ad dominum respiciat felonia ideo domino
feudum aperiatur.
Non cogitur vassallus secundum usum Me-
diolanensium domino adire et fidelium offer-
re. Sed cum invitatum ei fuerit tunc
domino si potest fiat. De vassallo qui contra domi-
num vassallus contra dominum constituere. Titulus Loth.
Lotharii regis beneficium aliud beneficium alie-
naverit. si totum pater tenet naverit.
sine parte primum et ad dominum revertetur
tur. et ideo si contra unum dominum quorum
vis vassallus eius fellonia fecerit
cui forte cui cubitando. eius so-
lus pars privabitur. et si voluerit
unius solus partem refutare a-
liis refutantes potest hoc facere. quia
vassallus et sine domini voluntate
recte feudum refutare potest. post
refutatorem in ad fundum non teni-
tur cum offendere non debet. De alienatione
alienatio feudi feudi paterni.
primum non valet. sine domini volun-
tate in agitis in ... beneficium
beneficium quod sit refutatum. nec istius
vassallo feudum potest confirmare agna-
tis non consentientibus vel postea tacitum
beneficiis. et prohibetur beneficium a-
lienatio inter agnatos in ... primum
fuit ... et si libellum unum alteri
fecerit de feudo paterno non est libellus
sed quedam refutatio.
Si inter dominum et vassallum de beneficio fu-
it controversia coram paribus finiatur. Si
autem vassallus dicit plus de suo recto
feudo debere a domino investiri. si quidem
sine controversia de alia sit vassallus in
dubitanter potest. et plus cogitur se-
dum est quod sit suum rectum feudum

... fanno sis. vel intelligas ut in causa ampli-
us et ... ut in causa ... amplius esse non possit ...
... sed ... si significat potest
ut quod agit ut dampnum consequitur. ut ff. d. aq. plu.
ar. si tenus. c. i. ac. sallus. hinc possunt multa si
c. non agitur. va- mihi notari. nam de duplici ne
quid possea ... et. i. xxx. dies. hoc non desiderasti
tibi non teneor. ut ff. d. ac. empt. et uen. exempto. c.
casius. Et si denuncio tibi novum opus. non iuralo de

rare reliquie ... fidelitatis. et ... ac. ar. ff. ...
...
f. ...
g. ...
h. ...
i. ... k.

si vendidi tibi rem istam
ad ... ut i. xxx. dies
tibi promitterem

[illegible]

et quod nō. sed si nichil ab eo profeudo tenet nisi quo controuersia est tunc cessat causa uentilanda est. et sic uidebimus utrum sit postea inuestiendus.

Omnis est consuetudo mediol. ut de fellonia aut de infidelitate pugna fiat. sed nullus sit quod precepit lex longa ut de infidelitate pugna fiat.

A morte domini uasallus liberare potuit et nō fecit feudo carebit. Sed si potuit facere ne contra impactum precipitaretur uelut puniri. nō tamen feudo priuandus est. De capitulis Corradi.

Hec sunt capitula que Corradus fecit in Roncaiola de beneficio. constituit enim ut si post mortem domini uasallus. uel post mortem uasalli eius heres per annum et diem steterit quod dominum uel eius heredem non adierit fidelitatem pollicendo et inuestituram petendo si ita sit beneficium ut fidelitas prestanda sit ipsum perdat. sicut antiquitus fuit consuetudo sed nō mediol. preterea ut liceat dominis alienationes feudi factas uel ulla obstante prescriptione reuocare. Similiter in hostandiciis petendis. hostandicie dicuntur adiutorium quod faciunt dominis romam cum rege in hoste persequentibus uasallis qui cum eis nō uadunt ueluti in lombardia de medietate de terra redemptionem fructuum facta computatione fructuum solummodo eius anni quo hostem faciunt.

Et iterum si clericus ueluti episcopus uel abbas habens beneficium a rege datum nō solummodo persone sed ecclesie ipsum propter suam culpam perdat eo

[illegible]

[gloss, top left:] ... non habet dominium non uidetur alienare ... in feudum ... quod dicimus ... in ... melioris ... quod hodie recte possit feudum ... dicitur ... si fiat ... qualiter olim poterat ... expeditio ... calidis ...

[gloss, top right:] si dominus post feudum recuperat non est absonum ut dominus habeat ... ut alio ... deinde ... ut feudum ... ad successorem ... post mortem eius ... si ab alio ... a rege beneficium habuit ... ut ... successorem ... inmediate ... quod ... feudo ecclesiae ... quod tenendi ... in feudo ... ut ... ecclesiae ... iure ...

iuuentute et honore ecclesiae beneficium habere ad regem pertineat post mortem uero eius ad successorem reuertatur.

De controuersia inter masculum et feminam de beneficio.

Si controuersia fuerit inter masculum et feminam de beneficio, masculo dicente hoc esse feudum, femina negante, si apertis omnibus femina ostenderit non esse feudum, credatur masculo suo iuramento affirmanti cum xii sacramentalibus. Sed si sit inter dominum et feminam, domino dicente feudum, femina negante, per homines dicentibus debet fieri iuramentum. Item si sit inter dominum et emptorem feudi, si emptor dicat non esse feudum, domino in probatione deficiente, sacramento emptoris finiatur. Quidam tamen distinguunt ut si magna pars eorum que uasallus ibi tenebat sit feudum, credatur domino sacramento, cum alibi femine.

De controuersia inter dominum et emptorem.

Domino cum emptore feudi agente, si uasallus iurare poterit quod ignorans beneficium uendiderit, accedens precium electioni emptoris committitur, utrum domino uelit ipsum cedere an uasallo restituere; quo restituto id beneficium uasallus retinebit, non nocente uenditione eo quod ignorans alienauit. Et quod dicitur alienare feudum domino aperiri intelligendum est cum a sciente beneficium uenditur. Quod dicitur de uenditione idem est in omnibus alienationibus.

De controuersia inter uasallum et alium de beneficio.

[gloss, right column:] a. ... filius defuncti ... masculo et femina ... dicitur ... feudum ... femina negabat ... et filia ... illud ... dicens feudum esse ... agnatus ... petebat ... b. Cum xii sacramentalibus ... iurabunt illud feudum non esse ... filiam et ... sacramentum agnato siue masculo ... pro eo quod ... c. sacramentum ...

[gloss, lower left:] est semper interpretanda ... non est hec interpretatio inuenienda ... minime ei sunt mutanda que interpretationem certam semper habuerunt ... et minime ... optima legum interpres consuetudo ... alienare cum medium ... remaneat uasallus domini.
a. feudi sciens ... sine consensu dominorum ... et constitutio Frederici imperialis ...
b. prescriptionem ... prescriptionem intelligo ... inter presentes ... inter absentes ... prescriptione longi temporis x uel xx annorum ... non obstante ... alienatio ... nulla fuit ... constitutione Frederici imperiali non intelligo de xxx uel xl annorum prescriptione ... contra ... iuris ... introducte sunt ... prescriptiones ... differentia debeat esse inter desides et uigilantes ... uigilantibus ... et non dormientibus iura subueniunt ... romanum principem ... prescriptio longissimi temporis ... [illegible]
c. Renocare ... iurare quod ignorans illud feudum esse uendiderit ... electio emptoris utrum uelit illud feudum cedere domino uel uasallo restituere ... uasallo retinebit non obstante uenditione ... cum emptore ...
d. Si uasallus ... hodie non possunt ... in Lombardia ... imperiale ... alium pro se domino acceptabilem ...
e. ... ut ... prelati ... contingit ... feudi ... dominum ... [illegible]

[gloss, lower right:] ... sacramenti ...
c. Item si magna pars ... ut detur sacramentum domino ... [illegible]
d. domino ... [illegible]
e. Iurare poterit ... quod ignorabat ... feudum esse ... ignorantia ... [illegible]
f. electioni ... restituere ... [illegible]

et ei mittere vasallum et alium sui loco beneficio adversario propter etatem eorum vel patris vel fratris vel alterius ad quos ius pertinet vendicantem contra vasallum et domino absente cum propria ad finem perducatur. ipse enim solus utiliter agendi et excipiendi habet potestatem. et si pro eo aut contra eum iudicatum fuerit vel cum adversario transegit dummodo fraudulenter factum non sit. et si post domino beneficium aperiatur tale erit ac si eo agente iudicatum fuisset. et id ab eo ratum haberi oportebit. *Quid autem si pater* fecerit. Si vasal *alienaverit feudum. vasal*lus autem conradi Lotharii *ultoris* regis feudum alienabat quod *capitulum* in quibusdam casibus propter quosdam prodeo olim licebat et ipsum postea recuperabat propter feudum se retinebat et in eam feudum recedebat. hodie autem si ipsum alienaverit si quod illi accedit postea recuperaverit tamen penes eum non remanebit ut pote domino acquisitum quod pervenit apertum. per successioni voluntate vendiderit vel per libellum vel aliter alienaverit suo postea recuperaverit ipsum penes ipsum remanebit. vero tamen beneficium non sic ante pro aut per libello aut aliter sed quod id recuperavit ipsum penes ipsum remanebit domino modo sciens quod si ad libellum domini voluntate id dederit. siquod per libello ei datur forte singulis annis. v. hoc vero feudo censebitur. illud non quia per libellum transtulit et postea recuperabit per beneficio non tenebit sed velud alterius rei in libellum data re. sed feudo domino refutaverit libellum retinebit. *Agnatus vel filius*

et contingit *defuncti repudiata* vasallum *hereditate paterna feudum* sine omni pleno decedere *retinere*. agnatus adque universa hereditate patrum repudiata hereditate feudum si paternum fuit retinere poterit. nec obnoxio heredi tario aliquid feudi nomine solvere agetur. sed defuncti bonis creditoribus debitum solvatur quo tempore decessit secundum quod s. diximus constabit. vero non filium reliquid ipse non potest hereditatem suam beneficio repudiare. Sed aut utrumque retineat aut utrumque repudiet. quo repudiato ad agnatos si paternum fuit pertinebit. et hoc alterum sine altero retinere non possit agnatis tamen sensientibus potest dominus eum si voluerit quod de novo beneficio investire. quo facto habebit et repudiata hereditate feudum retinere nullo honore hereditario imminente. *An* reo quod s. *apud iudicem vel curiam* diximus ut *domini quod feudum debeat* si inter duos de *terminari.* beneficio fuit controversia *Ratam.* coram iudice vel arbitrio firmatur tale sit quod. Quidam sine filio decedente alius credens beneficium quod ille tenebat domino apertum esse. ab eo investitus est eius beneficii nomine. ex apparent agnati qui feudum sibi vendicant tamquam paternum. est quesitum an apud curiam domini vel iudicem hoc quod est ventilandum. dic. et sensum sacio quod ad dominum eam spectare vero. quia dominus laque investivit ob hoc regressum devenit ut coram paribus curie firmatur. et hoc alter persone non possit alterum trahere ad curie iudicium. generaliter tamen

[illegible]

similiter duos ei fuit de beneficio eo tam eis vacante non licebit alicui eorum eius curie declinare iudicium. **Qualiter dominus proprietate privetur per feloniam** Et quidem scio et ego a pluribus **feris vas. fe.** quod sicut dominus contra vasallum aut velo feloniam fecerit. an sicut vasallus beneficium amittet. ita dominus de proprietate privetur. et quidem ex omni felonia qua vasallus feudo privaretur. et dominus proprietate. Alii non nisi ex maxima felonia. alii ex nulla. Sed prior sententia mihi placet non habita distinctione qualis vasallus sit. utrum perfactum vel non. **De fe. si** quis ex lege alicui feudum de**derit** dicit ut ipse sinque heredes et quibus **[illegible]** ipse dederit id habeant. sed iste qui sic **fe.** accepit potest istud vendere donare vel alii si sibi placuerit et sine domini voluntate alienare et ille cui datum fuit non habebit illum pro feudo nisi sicut ei datum est. Sed qualitercumque ei datum fuit sive ad proprium sive ad libellum licet proprium feudi nam non habet iure tamen feudi censebitur. ut et deinceps ipsum amittat quibus et amittitur feudum. ubi generaliter sic datum est feudum. et cum in feudo de dominis aliud est et propriam feudi naturam habet. **Duo que** res erant **fr. sine agnato de feu.** agnati vel plures unius **pactio.** eorum habebat feudum quod erat paternum. Sed alter eorum finem et refutationem ei suisque heredibus et cui dederit fecit. decessit iste sine filio masculo. Alter qui non refutavit non dicat. s. totum. alter vero qui refutationem fecit vult venire ad successionem pro non obstante. sapientes mediol. quidam me

rogati. Re. non obstare nisi feudum domino refutaverit. vel nisi ad heredes refutaverit ut dominus cuiquam de novo beneficio investiret. tunc enim secuta nova investitura quia in novum feudum non succedat. **De natura successionis feudi** Successionis feudi ea **tura fi**lis est nam ascendentes **ccessio** non succedunt. ubi gratia pro **nis** filio in feudis non filius patri succedit et non filia nisi expresso. vel nisi sit femineum tunc succedit et non filia nisi expresso vel nisi sit femineum tunc succedit filia et matri. Si quosdam succedit nepos ex filio solus et sicut in infinitum si feudum sit paternum paternum vero quicumque ex superioribus adquisierit. Dummodo sciat quod si quis habens beneficium contra suprestitibus filiis et feudum ad unum solum eorum pertineat ex dominice et iste duobus suprestitibus filiis l[illegible] tribus decedat adquorum unum feudum similiter pervenit. sic et ex aliis superioribus vel primis fratribus supersint masculi. Si ille qui feudum habet decesserit an ad omnes vel ad alios pertineat. quod. Re. ad solos. Sed omnes qui ex ea linea sunt ex qua iste fuit. et hoc est quod dicit ad successores pertinet. isti enim priores dicuntur respectu aliarum linearum. Sed omnibus ex hac linea deficientibus. omnes alie linee equaliter vocantur. [illegible] capitaneus in quo **De ea** sua curte in **[illegible]** libus beneficium **vendidit an [illegible]** dedit prefata curte **lig. beneficium** vendidit non habita **venditor** mente beneficii. Sententia est **Re. [illegible]** inter capitaneum et emptorem emptore dicente securi am cum

[illegible]

Cum masculi debeant preferri feminis in successione feudi.

beneficio emisse. Domino vero dicente beneficium ad illum non pertinere. R. beneficium in venditione non continetur nisi expressim de eo actum sit.

Quesitum apud me fuit si filius invenerit patrem dominum offendentem, dicitur quod feudum amittet si patri consenserit; utrum feudum amittat vel non, sic S. G. et O. similiter.

Si voluit vasallus dominum offendere, si non laboravit feudum non amittit. G. et O. Et si laboravit non amittit nisi insidiatus fuerit et ei probatum fuerit.

Similiter si quis investitus fuit de feudo ita ut ad filias transiret, et duas filias tantum reliquerit, quarum una filium habuit et altera filiam, ut post mortem illarum masculus tantum habeat feudum. S. G. tantum masculus. O. similiter et Co. si filios ille habuit.

Filius non potest hereditatem patris absque feudo; propinquus autem potest.

Contentio fuit inter filias et propinquum de hereditate et de feudo. Electio cum filia feudo habere non potest, quod dicat ipsa hoc est de mea hereditate, et ille dicat immo de feudo: electio propinque fit discernendi veritatem. Iurent. G. et O.

Similiter si contentio fuit inter aliquem qui emit istum et vasallum, quia vasallus dicat hoc de feudo meo est, ille autem negat: electio est emptoris veritatem discernere vel iurando cum paribus curtis veritatem non testantur. G. et O.

Similiter feudum datum a lege commissoria non valet, ut si ad certum tempus pecuniam non solverit creditori ut habeat in feudum. G. F. O. valet.

Similiter potest dari feudum ad certum tempus. G. et O.

De prohibita feudi alienatione per Lotharium.

Dei gratia Lotharius Romanorum imperator pius felix inclitus triumphator et semper augustus. Imperialis benivolentie proprium esse iudicamus commoda subiectorum investigare et eorum diligenti cura calamitatibus mederi, similiter rei publice bonum statum ad dignitatem imperii omnibus privatis commodis preponere. Quoniam cura omnium fidelium nostrorum tam futurorum quam

ab illa obligatione vasalli qua tenebatur domino suo. et hoc est quod dicit quod ad fidelitatem etc. postquam refutavit non tenetur. ff. de iure patronatus.

.a. Lotharius. imperialis traducit omnes ipsi milites qui beneficia habent tam ecclesiis quam via dominorum Romanorum cum rege in hostem .i. in expeditionem.

admissi su... et ... ... (marg.)

Illi autem vasalli qui antiquus non vadunt debent prestare ostandicias olim .s. in Lombardia .xii. denarios de modio in (?) ... tantum prestare fructuum feudi computando fructibus solummodo eius anni quo hostem facit. ut .s. de cap. Corradi §. similiter in hostandicus. hodie vero aliud statutum est. s. quod si non vadit secum in expeditionem vel aliud prestet domino acceptabilem non omnis sit debitum in Lombardia quod mala mania (?) submisse domino dimidium reddituum feudi unius anni et si aliter istorum a domino monitus si ire vocatus in expeditionem competenti non fecerit feudum amittet ut in constit. Frederici imperialem §. similiter. et quod hoc debet fieri plurimi .s. qui vocatus fuit a domino per preces ipsius vas. ut .i. de pace iuramento firmanda §. ut autem equitas. ac. ac.

presentium noverit universitas qualiter dum apud Roncaliam secundum antiquorum imperatorum consuetudinem pro iustitia ac pace regni providentia consideremus omnia que ad honorem Romani imperii spectare videntur sollicite indagantes perniciosam pestem et reipublice non mediocre detrimentum inferentem resecare proposuimus. Perniciosas enim interpellationes ad nos factas didicimus milites beneficia sua passim distrahere, ac ita omnibus exhaustis suorum seniorum servitia subterfugere per quod vires imperii attenuatas maxime cognovimus, dum proceres nostri milites suos omnibus beneficiis exutos ad felicissimam nostri nominis expeditionem nullo modo ducere valent. Hortatu itaque et consilio archiepiscoporum episcoporum ducum marchionum comitum palatinorum ceterorumque nobilium simul etiam iudicum hac edictali lege in omne evum Deo propitio valitura decernimus. Nemini licere beneficia que a suis senioribus habent absque eorum permissu distrahere vel aliquod commercium adversus tenorem nostre constitutionis excogitare per quod imperii vel dominorum minuatur utilitas. Si quis vero contra huius saluberrime legis nostre preceptum ad huiusmodi illicitum commercium accesserit, vel aliquid in fraudem legis machinari temptaverit, pretio ac beneficio se cariturum cognoscat. Notarium vero qui super tali commercio libellum vel aliud instrumentum conscripserit, post amissionem officii infamie periculum sustinere censemus.

Capitulum Lotharii aug. et Conradi. pp.

[Q]uia bene dispositum ad utilitatem regni et ad perniciosam pestem destruendam inceptis inserere curavimus. Quidam miles bina beneficia a duobus dominis prout solitum est acquisivit. qui decedens duos reliquit filios qui paterna beneficia inter se dividentes alter eorum suo domino pro beneficio quod ad eum pervenit fidelitatem nullo adposito sicut pater fecerat fecit. Alter vero fr

debeat post penam cogitationis. ut notatum est s. e. ti. pe. e. si voluerit et ad huiusmodi intellectum facit .i. quod .i. dicit pretio ac beneficio se cariturum quod ... per quod vero complecta debeat esse venditio vel dicas quod debet beneficium pena salubris penam inferre. et sola cogitatione. s. quod beneficio debebit carere ut h. sic unus casus in quo patitur penam cogitationis et temptationis. et hoc est quod .i. dicit. in fraudem legis machinari temptaverit. vero contra intelligas quod hic dicat minuatur .i. minui possit et quod .i. sequitur pretio s. quam completa erat venditio ac beneficio .s. qui solummodo cogitavit vel temptavit. ergo contra intelligas quod hic dicit minuatur .i. minui possit. et quod .i. sequitur pretio quam completa erat venditio ac beneficio .s. qui solummodo cogitavit vel temptavit. prior tamen intellectum puto meliorem ac. litas. in hoc ei

.a. vero minueretur utilitas imperii. si beneficia ita alienentur quam milites qui beneficia vendiderunt non irent amplius in expeditionem cum dominis eorum quod facere debent. ut .s. notatum est. et ita vires imperii attenuarentur. ff. q. s. dicit per quod vires imperii attenuatas etc. dominorum autem utilitas in hoc minueretur quam non possent amplius habere ab eis ostandicias superius notatas vel etiam servitia que vasalli domini prestare tenentur et hoc est quod dicit in superiori parte istius legis ubi dicit suorum seniorum servitia subterfugere et est ac.

.b. et consilio. scilicet ius fuit imperatoris condenda lege .s. faciendam consilio procerum suorum. ut C. de leg. et const. humanum. | iste modus iustiniani in condenda lege .s. faciendam

.c. hac edictali. id est huiusmodi generalis legis hoc ideo quod in ea ponitur verbum istud hac edictali lege quod non solum sufficeret. sufficeret et sequens verbum .s. in omne evum et c. ad hoc ut hic videtur. ut C. de leg. et const. leges urgeantes. generalis legis | al. ei si eorum consensu fieret venditio

.d. ipsorum permissu | beneficium valeret et hoc iure est. sui domino consentiat venditioni ipsi venditio sui expressim. ut ar. C. de remiss. pign. l. ii. et l. si hypothecas. et ff. de reg. iur. contra qui enim alii consentit sua vim potest. et C. de admi. tu. cum quedam. sed quid si eo sciente et non contradicente venditur. re. et tunc forte beneficium valet venditio. ut ar. C. si de inc. inter. et vas. lig. ori. §. si. aut. preterea ei sim contradicere possit expressio. ut ar. ff. de mercat. quin ei. et ff. man. si vo. §. in papiniano. et C. de nupt. sive. sed intellige consentire si presens fuit. nec contradicit. ut ar. ff. de tacit. ad honores c. vel nisi forte sciat ubique ius suum ubique durare dum tacite consentit. ut ar. ff. quibus mo. pi. vel hypo. sol. l. sic. §. non ut. et hic ista sunt quam certa scit consentit. al. ei potius videtur errare. ut ff. de iuris. l. ii. ac. | accipiendo solore

.e. commercium. puta forte pro ipsius investiture vel in pignori obligando. vel al. alienando quod quid fieri non potest. ut .i. in const. Fred. imperialem. §. callidis. vel forte in feudando alii qui non posset feudum sicut ipse potest. cum forte non sit miles sicut ipse est vel dando alia lege quod ipse habet quod iure prohibetur fieri. ut s. de lege Conradi §. eadem lege | cogitare non intelligas s. litterarum quod ex sola cogitatione

.f. cogitatione patiatur penam sequentem. sed intelligas dicta quam processerat ad actum et sic complevit. cum et sola cogitatione non minueretur utilitas imperii vel dominorum et hoc est quod sequitur per quod imperii vel dominorum et hoc est quod sequitur per quod imperii vel dominorum minuatur utilitas et est cum vero

ge et c. ac. | restituetur bone fidei emptori ut in const. Fred.

.b. pretio. quod pacti | imperiale. certa sine pretium restitui. sed quid si licet in alio rei emptor puta quod sciebat feudum esse quod emit. Re. tunc non repetere sed quod hic ut dicat. vel aliquid in fraudem leg. machinare temptaverit. id est quam in cuius dicit tam de emptore quam de venditore. et ideo sed hoc potius referre istud cariturum. agnoscat enim ad emptorem quod ad venditorem et de hac nostra dices sed quod plenius notatur in pre const. Fred. imperialem ac. | temporibus vivat nam certum ipsum super aliqua cedula vel sic

.c. libellum scripserit super aliqua cartula qualiter debeat certo celebrari quod debet inter eos esse vel voluntatibus vel ambobus et inde vel sicut fecit. ac.

.d. ac beneficio. quod beneficium dominus recuperabit nulla prescriptione obstante quod quod ab initio non tenuit tempus ipsius confirmari non potest. ut s. de cap. Corradi e. l. et in preterita const. Fred. imperiale et c. | penam notarius post quem ista

.e. infamie. et ita non patietur aliquis nisi quod officium tabellionatus amittet et infamis efficietur. postea autem Fred. imperiale decet ei sibi manum amittere §. illo callidis. si nunquam hoc inveniet sui scilicet sui ignorans feudum esse instrumentum inde fecit. | huius in fine sed fines imp

.f. imperatoris Loth. et nota quod lex ista locum tenet | decis const. imperialem c. l. prin. ibi ubi dicit imperatoris et c. minime cum in hoc non dicat aliquis dispositus ducibus leges eius et consuetudines fueris cum dare formam per eos et est. ut C. de leg. et l. leges. et const. ac. | cum impediri dicit s. quod tempore in

.g. sinistra. quam aut intelligat iustam | inve. pe. de. e. l. et vero quod hic lex in superiori premia inventum imperatores consuetudinibus feudorum vero quod omnibus sic leges vel non certis non insteti. | locum nisi inter

.h. ac certa subiecti. et ita ut quod lex ista non habeat illos qui ei subditi sunt. et numquid tenet Francigenas et alios ultramontanos qui ei non sunt subiecti. ut quod non. credo quod cum dicas quod eos sit tenendi quod si ei non sint forte scientia subditi sunt tamen ei subditi de iure imperii Romani si quod debent cum ipsi fuerint de imperio iustiniani. ut C. de offic. prefec. pto. affri. l. ult. prima coll. et isti et alii sequentes. di. e.

.i. duces. qui aut dicuntur duces quis dicat dux marchio etc.

.k. decedens etc. et ita hoc quod post quis est .xviii. annorum habet legitimam etatem quod ad hoc ut teneatur iurare quod pater tenebit a ... ob patrum in actibus rerum suarum propter in morem quam tunc sit quis feudis est pubes potest iurare in actu filio. ut .i. c. l. §. et. factum tibi pu.

hic dicitur ... ... (marg.)

[illegible gloss]

pro suo beneficio alii domino suo. similiter quod nullum alium dominum talem in obsequiis illo imposito fidelitatem faciat. defuncto posteriori fratre sine filiis utique feudum in quorum dominium venit. ut prius posteriori et sic dominus posterior talem fidelitatem querit qualem eius frater fecerit. quias amputantes altercationes sancimus quod frater fecerit. Intuito simpliciter iniusto supersitt obedire. ut infans et etiam gratia accedere et usque in infinitum pervenit sibi accumulent.

Imperator Loth. etc. aug. ppetuo et universo populo.

Quoniam inter dominum et vasallum nulla fraus nec quodcumque malum ingenium debet intervenire. idcirco hanc legem presentem sancimus ...

[illegible gloss]

si vasallus non dolo se presentum et diem steterit quod a domino suo beneficii investituram non acceperit vel perierit feudo non obstante. Iam vero tollis enim abesse videtur si iusta causa impediente steterit. Datum sexto kalendas septembris. anno domini millesimo c. xxvii. Indictione quinta.

De pace iuramento firmanda servanda tuenda et vendenda. et de pena iudicibus apposita qui eam vendicare et iudicium et iustitiam facere neglexerint. Rubrica.

Imperator Fredericus dei gratia romanorum imperator et semper augustus. universo populo suo imperio subiecto.

Hac edictali lege imperpetuum ...

[illegible gloss]

a. septuagesimum ... [illegible]

b. quinquaginta ... [illegible]

b. Inquinum ... [illegible]

c. iniuria ... [illegible]

c. tertia ... [illegible]

d. seu furtum ... [illegible]

d. [illegible]

e. [illegible]

f. portare ... [illegible]

[illegible]

puniri ciuiliter et criminaliter. ciuiliter ei punitur furtum manifestum in quadruplum nec manifestum in duplum. ut inst. de ob. que ex de. lic. nasc. §. pena manifesti. et §. ulti. et .C. de act. §. certum lesitamus et de ob. que ex de. lic. nasc. §. ulti. pro pena non aufertur furti. actio que actionem actio quod furti a domino plus est pretoria. ut inst. de per. et pe. act. §. furti. quia non in duplum est ciuilis. ut inst. de not. act. et ca. et ita domino pertinet. a tridiis vel ex cas signis in arbore actio mixta quod dicitur furtum manifestum et non manifestum dicitur et est de act. per ex de. lic. nasc. §. manifestum. et §. non manifestum. criminaliter potest puniri furtum puta quod fur corporaliter punitur ita tamen quod non moriatur nec aliquid ei sacratur sed aliter castigari ut in aut. ut nulli iud. §. quod non dominus ita ac eius membra insecabatur quod facies que ad

se nisi. ex leges patrie sunt imperii. .x. ut multa enim capitulis sui repetitur. non enim fuit ille karolus qui dicitur fuisse filius pipini sed imperator capitulum certa ulti. et in lombar. de epis. et de .l. et hoc statuimus etiam dices sed supius dictum quod non punietur plegies. immo ii p. l. predictum. s. de pace tenenda forte punietur. enim forte ipsi non erat lex nec plege deberent maxime. istor enim nec ei imperator iste nolunt tamen legem nisi quod fueritur id quod in ea dicitur non contradicet legem super pace. et supplius que sua omittitur. unde postea hanc legem fecit ut generalem quam noluit fretro de lege fuari. sed imperator pro dicto. imperium ualitura et cetera. et quia illa non sic lex probatur. et eo quod in ea dicitur. imperii sed omnibus ad quos peruenerit iste pueniunt. et ce. per ut quod non sic lex. sed fuerit littere quas mittebat pro solis in suis non facienti in ea dicitur omnibus solis sed omnibus adquos pueniunt enim forte non pueniunt ut nisi ad paucos et eas forte missis statim cum recepit et omni sic facit omnes speciales enim fuatur in ea illum comite legis que ipse met fuauit misit ad dicens lex et alius quod facere et aliter debebat fuare et est fuauit iustinianus per quod dicitur .C. de leg. et .C. leges ut generales et .l. humanum que sed fuauit lotharius in sua lege super forem

ualitura iubemus ut nostro
subiecti imperio ueram et
perpetuam pacem pacem
inter se obseruent et ut in
uiolata perpetuo inter omnes
seruetur. Duces marchio
nes comites capitanei
ualuassores et omnium
locorum rectores cum
omnibus locorum prima
tibus et plebeis a decimo oc
tauo anno usque ad septu
agesimum iureiurando
astringantur ut pacem tene
ant et rectores locorum
adiuuent in pace tuenda
atque uindicanda et sin
e cauillatione qui in quinquennio
in nunc sacramenta renouen
tur de predicta pace tenenda.
Siquis non aliquod ius
de qua cumque re uel facto contra
aliquem se habere putauerit

et iudicialem adeat po
testatem et ex pena in sibi
ius competens exequa
tur. Siquis uero teme
rario ausu predictam pa
cem uiolare presumpser
it sicuti uitas est pena cen
tum librarum auri camere
nostre inferenda puni
atur. Oppidum uero .xx.
libris auri multetur.
Duces uero marchi
ones et comites .l. l. au
ri prestent. Capitanei
quoque et maiores ual
uassores .xx. l. auri pun
iantur. Minores autem
ualuassores et omnes
predicte pacis uiolator
es tres lib. auri inferre
cogantur et dampnum
passo secundum leges sarciant. Iniu
ria seu furti legitime puniatur.

similitudine pulcritudinis celestis est figurata in ad. et ut .C. de penis siquis in metallum. in aut. leges longobardorum. Item sit periculum longo per furto dicitur et alius enim per sona sua stapulum perpetuo non dicitur morti. ut in lomba. lib. de fur. et fuis fugatiuis. siquis latro. et hoc ideo quod criminaliter punitur. sicut ciuiliter puniretur. nisi masculo fuit .x. lib. et furtum fuit manifestum in nouum reddere et per culpa sol. liber. sol. si furtum fuit usque ad .x. sil. et sol. dcc. et si non possit soluere morti dicitur. si autem fuit non manifestum tunc in nouum reddere. si aut fuit fuis et non punitur excepto quod per culpa sol. ad .xl. sol. ut in lombar. predicto .c. l. a. et .l. iii. et .l. iiii. et hec ita sunt in masculo. si aut fuit mulier liber tunc per manifesto in nouum reddet alia ei culpa abeat non dicitur quod proeo quod passa fuit iudicium enim sit de plura in furto. ut in lombar. predicto. si mulier libera. et non punietur furtum abancilla fem. ut in lombar. predicto. si ancilla. plegem autem statutis si patoris. sed aut dicit puniri. sed quod si furtum fuit ualens .x. sol. uel .s. lago dicitur suspendi. si minus scopis uel forpice decoriari et tondi. ut .s. de pace tenenda. §. siquis .v. sol. ualens et cetera. debeat puniri

.a. legitime puniatur. secundum leges etc. iniuria seu furtum inquid secundum leges antiquas romanas et nouas an secundum leges longobardorum puniuntur in iniuria sed quod dicitur in lombar. de iniuris et in titulo de plagis. seu. fur. fuci ul alios et furti. fin. sed ut sint quod supius notatum est. an dicas predicta debet puniri secundum legem pacis in de pace tenenda. §. siquis autem .v. sol. et .§. siquis .v. sol. et .§. ro. secundum leges lombar. non punietur enim ista sunt ronoz ipsi .vii. intellectum in legibus romanis. nam ille qui roma lege uiuit et in sibi dicere dicitur ut in lombarda. ut romanus per lobio agitur qua lege uiuit. ut .l. i. si tu in stabis non est karolus imperator fuit qui illam legem siquis latro edidit. que est in lombar. de fur. et fuis fugatiuis. ro. licet fuit imperator non tamen fuit romanus. uel dicas quod non fuit imperator immo ut quod fuit tamen rex francorum et lombardorum. ut in lombarda qualiter dominus legum b. leges dissimulet dicant. l. i. in fi. nec inuenitur in libro illo quod fuisset imperator si per se statuisset super legibus eius fratris ab illis qui compilaunt lombardam sub titulo competentibus scribens. immo plegem pro nomine quod fecit appellatur imperator. ut in lombar. de epis. et de .l. i. uel dicas quod fecit rex per multos annos francie et lombardie antequam romani imperii haberet et tunc fecit legem predictam ut apparet per capitulare suum siquis per ordinem in specie. in lombarda confusa non intitulata. sic et inuenitur fecisse

anno quod paulas leges romanas debeant puniri et punietur sed quod supius notatum est. nec ei uolunt imperator iste derogare aliis legibus predictum legem. s. de pace tenenda. si lex est non nouissit sed suo rigore debeat penam. et hoc plurium et eo quod in ea dicitur. et pena. non dicit ut est quod nos tam diuinas quam humanas leges in suo rigore manere cupientes et cetera. et hoc est quod hic primo. s. dicit. secundum legem quod eo tenui non dicitur hoc intelligitur legitime. secundum leges. sic in prima glosa expositum est. nec ei uolunt in ea replicare ubi illud leges cum puniret leges dictatus uel dicas et hoc in puto pena lex bene lex et plege dicitur fuari. nam quod principi placuit legis habet uigorem quod cum per populum et solempnes ipsi statuit uel edictum precepit. lege est constit. ff. de const. prin. l. i. sane enim in ea continetur uerbis uel edictis sed quod in .§. illo sigs aliud .xii. enim uicit. siquis ancilla .i. precipit ediuuit .xc. quod fuit et in illud quod fecit de pace tenenda sine ut uoluisse quod per omnes presit regem deberet fuari. et hoc quod in de ea pn. punitus regum prece et est quod sufficiat ad hoc ut uim obtineat. cogitur ut .C. de leg. et .ff. l. iii. et secundum hoc dicas quod iniuria punitur sed quod in iniuria legem mult. casibus in quibus loquitur. secundum quod sit post. Item et iniuria si magis iniuriabit magis punitur inspecta atrocitate iniurie et inspectis personis. sed et in iurium facientis et patientis. et ideo magis punietur. uel quod minus punietur sine dicit in iniuriato personis inspectis. sed quod dicitur inst. de iniur. enim per illam legem sed non prohibeatur. quod ei non iniuriatur et eo de testis fieri quidam est in eodem l. non est specialiter expressum id ne tibi legibus intellectum et relictum. ut .s. d. ap. pricipimus. nisi hoc id intelligas et de pena furti nisi forte quantum ad penam corporalem debebit forte sed dicitur in pace. l. sed siquis quis. sol. ualens et cetera. l. et inputatur per dictum lex tamen ita septa est. ut .al. ff. quod in et aquilo. ma. l. ii. non si. perspectus legis latore sed quod forte hodie derogatum enim si penam consuetudini em. ac. dicit ei qui homicidium fecit capite puniri dicitur ut

.a. homicidia. s. de pace tenenda. e. a. tunc ei lege. cor. de sic. et pro tali ut inst. de publicis. iud. §. item lex cor. de sic. et .C. non puniretur. si enim homines occidendi cum telo ambularet. enim lege teneretur. ut ff. ad .l. cor. ut ibidem dicitur. et .C. ad .l. cor. de sic. l. qui cum telo sine et si enim furti faciendi cum telo ambularet eadem lege tenetur. ut ff. ad .l. cor. l. i. et hoc ideo quod ita punietur homicidium nisi per pugnis ul aliter pro probatur quod ad suam defensionem illud fecit. ut .s. de pace tenenda. e. a. .s. et qui aggressorem ul aliud in dubio discernere ostium accidit nullam calumpniam obrio sed inuenient. pn. ut .C. ad .l. cor. de sic. l. ii. quod ei quis obtutela corporis sui fecit ut recte fecisse extimatur. ut ff. de iustitia et iure. l. ut uim. quod ut hoc uim est si in hiis uoluntate occidendi. si enim non habuit uoluntatem sed forte cum ei accepit impunitus erit quod enim non dicitur habuit. nisi uoluntas nocendi interuenit. et aliud quod si ei prouiso enim potius quod fraude accidit. sed pro plurimo non nocet imputantur. ut .C. ad .l. cor. de sic. l. ii. in maleficiis ei uoluntas non exitus spectatur. ut .ff. ad .l. cor. de sic. diuus. et hoc ideo quod ita debebit puniri ut dictum est et pro ea bona eius fisco applicabuntur.

[illegible]

homicidiũ quoq; in bello diminucio uel aliud q̄libet delictum legaliter uindicetur. Iudices uō locorum defensores uel quicumq; magistratus ab imperatore uel eius uoluntate constituti seu confirmati q̄ iusticiam facere neglexerint et pacem uiolatam iuindicare legitime super sederint dapnum omne iniuriam passo resarcire compellantur. Insuper si maior iudex est sacro erario penam decem librarum auri prestet in mora. autem pena triũ librarum auri mulctetur. Qui uō inopia ad persoluendũ predictam peccuniam dinoscitur laborare sui corporis cohercionem cum uerberibꝰ paciatur et procul ab eo loco quem inhabitat quinquaginta miliaria per quinquenniũ uitam agat. Conuenticulas quoque omnesque coniuraciones in ciuitatibꝰ et extra et occasione parentele et inter ciuitatē et ciuitatem et inter personam et personam siue inter ciuitatem

lius fa. si in aliquid hoc tamen impubes liber. Ro. et id in filio quod adeo ut naturaliter obligetur cum effectu. nam qui fungi obligatur naturaliter ut ff. de condictione indebiti naturaliter. nec illud naturalem posset restitui. Item quia tantum ad hoc ut dominum obliget de peculio quia enim est invitum de peculio obligat ut ff. de peculio si quis ...

[illegible]

contractus ut C. de rescindenda venditione l. ii. sed ... [illegible]

et personam omnibus modis fieri prohibemus et in preteritum factas cassamus singulis coniuratorum pena unius libre auri puniendis. Episcopos quoque locorum ecclesiastica censura violatores huius sanctionis donec ad satisfactionem veniant coherceri volumus. Receptores etiam malefactorum qui predictam pacem violaverit et predam ementibus nostram indignacionem subituris et eadem pena feriendis

preterea bona eius publicentur et domus eius destruatur qui pacem iurare et tenere voluerit et lege pacis non fruatur. Illicitas etiam exactiones et maxime ab ecclesiis quarum abusus iam per longa tempora inolevit per civitates et castella omnimodo condempnamus et prohibemus et si facte fuerint in duplum reddantur. Item sacramenta puberum sponte facta super contractibus rerum suarum in

[illegible]

ut maia. l. qui except. ff. ad uell. l. ulti. C. plt. et C. qn mul'r tu. off. fi' pot. l. si quid sum mor donauit mortis cau et iurauit se nullo tempore reuocaturum. sed tenet nec reuocat. nam minor q' d'iur. cod. donare potuit qui et testari pot. ut ff. d' donat. cau. mor. tam hus. et inst. quib. extra. ma. no pos. q. f. ita et minor potuisse' ...

[illegible]

Filiam lita aliter pui aut q' iustu metu q' a maiorib'3 maxime. et ne q'imoniam maleficiorum omissorum fiet.

a. Extorta. hoc dic. hoc q' acce. s. quae e iuramentis expressis apub' sponte. nam iuramenta extorta p'uum uel metum. ...

[illegible]

rerum suarum non retractandis inuiolabiliter custodiantur. prauum autem et metum iustum et a maioribus maxime. ne q'uoniam maleficiorum commissorum faciant extorta nullius esse momenti iubemus

Ad hec qui allodium suum uendiderit districtum et iurisdictionem ipsius uenditor non presumat et si fiat non ualeat. Si non contigerit allodium aliquod et infeudatum conferri, esse l' possessione fidelium uel perpetuo iure uenditionis alteri uel b' extum infeudatus nisi per grm esse uel possessionem fidelium tamq' de nouo recipet. feudo q' habebat retinere non poterit. aut equitas q' ipibus causis paria iura desiderat. Pu-

niuersitatem totius imperii fuerit firmiter statuimus tam in ytalia q' in alamannia ut quicumque in edicta publica expeditione romam ad suscipiendam imperii coronam regem aut sibi regem dominum suum non adiuuauerit aut eundo cum ipso aut per q'titate feudi stipendia milicie persoluendo sine ea ea legittima a domino suo o uina per compares suos poterit feudum perdat et dominus in suos usus illud redigendi habeat liberam facultatem.

Dem aug' uniuerso populo. Imperiale decet sollertia ita rei publice curam gerere et subditorum commoda inuestigare ut regni utilitas incorrupta persistat et singulorum status iugiter

[illegible]

.a. libiam [illegible]

.a. [illegible] .b. Convalescere non debet [illegible]

.c. [illegible]

pa. Item non [illegible]

fuerit illesus. Quapropter diu et predecessorum nostrorum more universali curie Roncalie pro tribunali sedentes a principibus Italicis tam rectoribus ecclesiarum quam aliis fidelibus regni non modicas accepimus querelas, quod beneficia eorum que a se eis tenebant sine dominorum licencia pignori obligaverant et quadam collusione libelli nomine vendiderant, unde debita servicia amittebant et honor imperii et nostre felicis expeditionis complementum minuebantur. Habito igitur consilio episcoporum, ducum et marchionum et comitum simul et palatinorum iudicum et aliorum procerum, hac edictali lege deo propicio perpetuo valitura sancimus ut nulli liceat feudum totum vel partem aliquam vendere vel pignorare vel quoquo modo distrahere seu alienare vel pro anima iudicare sine permissione illius domini ad quem feudum spectare dinoscitur. Unde imperator Lotharius tantum in futurum cavens ne fieret legem promulgavit. Nos autem ad regni utilitatem providentes non solum in posterum, sed etiam illicitas huiusmodi alienationes hactenus perpetratas hac presenti sanctione cassamus et in irritum deducimus, nullius temporis prescriptione impediente, quia quod ab initio de iure non valuit tractu temporis convalescere non debet, emptori bone fidei actione de precio contra venditorem competente. Callidis insuper

[illegible]

.b. Imperialem [illegible]

.c. Alienare si autem alienavit [illegible]

.d. permissione [illegible]

.e. [illegible]

.f. [illegible]

.g. [illegible]

.h. [illegible]

.i. [illegible]

.k. [illegible]

.l. [illegible]

.m. [illegible]

[illegible]

machinationes quorundam obviantes qui pretio accepto quasi sub colore investiture quam sibi licere dicunt feuda danter vel alias transferunt. Nec tale figmentum vel aliud ulterius in fraudem nostre constitutionis excogitetur omnibus modis prohibemus pena adiecta inviolate ut venditor et emptor qui tam illicitos contractus repperti fuerint ut alienationis feudum amittant et ad dominum libere revertantur. Scriba vero qui super hoc instrumentum sciens conscripserit post amissionem officii cum infamie periculo manum amittat. Preterea si quis infeudatus maior xiiii. annis sua incuria vel negligentia per annum et diem steterit quod feudi investituram a suo domino non petierit transacto hoc spacio feudum amittat et ad dominum redeat. Firmiter etiam statuimus tam in Italia quam in Alamannia ut quicumque in rem publice expeditionis vocatus a domino suo in eadem expeditione spacio competenti venire temere supersederit vel alium pro se domino acceptabilem mittere contempserit vel dimidium redditus feudi unius anni non suministrat feudum quod ab episcopo vel alio domino habet amittat et dominus feudi invitus suos illud retinendi modis omnibus liberam habeat facultatem. Preterea ducatus marchia comitatus non dividatur de cetero. Aliud autem feudum si consortes voluerint dividatur ita ut omnes qui partem feudi habent iam divisi et dividendi fidelitatem faciant ita tamen ut vasallus pro uno feudo plures dominos habere non compellatur nec dominus feudum sine voluntate vasallorum ad alium transferat. Insuper si filius vasalli dominum offenderit pater a domino requisitus deducat filium ad satisfaciendum domino vel a se filium separet alioquin feudo privetur. Si autem pater velit eum deducere ut satisfaciat et filius contempserit patre mortuo in feudo non succedat nisi prius domino satisfecerit. Per eumque modum vasallus pro omnibus domesticis faciat. Illud quoque precipimus ut si vasallus de feudo suo alium vasallum habuerit et vasallus vasalli dominum domini sui offenderit nisi pro fide alterius domini sui hoc fecerit quem sine fraude ante habuit feudo suo privetur et ad dominum suum a quo ipse tenebat revertatur nisi requisitus ab eo paratus fuerit satisfacere domino maiori quem offendit. Et nisi vasallus et eque dominus a suo domino requisitus eum qui maiorem dominum offenderit requisierit ut satisfaciat suum feudum amittat. Preterea si inter duos vasallos de feudo sit controversia domini sit cognitio et per eum controversia terminetur. Si vero inter dominum et vasallum lis oriatur per pares curie a domino sub debito fidelitatis coniuratos terminetur. Illud quoque precipimus ut in omni sacramento fidelitatis nominatim excipiatur imperator.

Regale.

Arimandie vie publice flumina navigabilia et ex quibus fiunt navigabilia portus ripatica vectigalia que vulgo

[illegible]

celi et cetera ... in fine. et dominus in evangelio. qui non est mecum contra me est. et alibi qui non colligit mecum spargit. vel dicas refert utrum per torte (?) ... ad alium iudicem ... in primo casu non tenetur ... progenitorem eius ... ut ff. ... ad. l. i. et ii. et C. ... l. ii. ...

militie quo ... aliter dicas quod pares debeant dominum adire et cum salva reverentia competenter cogere et cetera. vel dicas quod dominus potest eligere alium si volu(erit) in quo magis vel ... ... statutos ... semel in uno et postea in alio ... dominus ... eletorum ... ut ... est et postea vasallus ... nec ... dominus debeat reddere vasallo ... que vasallus ... domino ... fidelitatis ...

.a. Cognitio quo(que) in quo loco stabit ... dominum ... ubi ... statuit voluit salva honesta ... eius ... ut ... .b. Pares ...

dicuntur et bolonia monete multetarum penarumque compendia bona vacantia et que ut indignis legibus auferuntur nisi que specialiter quibusdam conceduntur et bona contrahentium incestas nuptias et condempnatorum et proscriptorum secundum quod in novis constitutionibus cavetur. angarie et plaustrorum et navium prestationes et extraordinaria collatio ad felicissimam regalis numinis expeditionem. potestas constituendorum magistratuum ad iustitiam expediendam. argentarie et palatia in civitatibus consuetis piscationum redditus et salinarum et bona committentium crimen maiestatis et dimidium thesauri in loco cesaris inventi vel loco religioso si data opera totum ad eum pertineat.

Imperator Henricus augustus universo populo.

Si vasallus inhonestis factis atque indecentibus manifeste dominum offenderit, insidiis quoque eum clandestinis vel manifestis appetierit vel inimicis eius suas amicitias copulaverit atque in aliis sic usatus est ut periurus inveniatur quod fidelis esse debeat, vel si eum civitatem sive in campestri bello suum dominum dereliquerit feudo privabitur. quod non obtinere scimus nisi quinque testibus firme atque integre opinionis probatum fuerit manifeste. Datum viii. kal. aug. feliciter deo gratias.

Ordinandum est in feudo quod certamina seu contentio dicitur. non debet dari nisi sit etiam eius in solum possit vel sit etate vacuata sit etiam nova sui dispensationis promissionis et petitione donec in manu domini ... vel ... dari possit. dominum autem feudo dare posse intelligo ... herede alieno vel herede alieno soluto. non enim equum est quemquam iure egentem quam prius habuit in dubium. Quod autem pares curie debeant interesse investiture feudi et non alii. hoc tunc verum est cum dominus vasallos alios habet. alioquin adhibeat dominus quos meliores potuerit liberos tamen. argumento legis de ultimis voluntatibus in lombarda que dicit. si quis donationes fecerit vel sui iudicis alicui vel investituram adhibeat se de compagensibus suis et preter de lege vivant testes perdoneos duos vel tres. preter alios et clericos duorum non contenta est. Item sciendum est non esse impedimentum investiture et si investituram fecerit de re quam communem dominus habet cum aliquo. quod si postea dividere voluerit ille cum quo habet rem communem qui investiturum postea cogere per iudicem illeque investitus est ut dividat. Item feudi quod heres eius nactus habet firmam tenere investituram quam pater fecit. Item eadem lege et codem reperitur dicitur de hereditate qui investitus est. quod habet qui investiuit cum colligat sibi ut adeo quod pareat usque ad xl. annos. Item investitura et per eam parentum et accepit post quod omnia superius collige per se ... leges lomber. t. de ultimis voluntatibus. l. si quis. et C. t. de ... vi. l. i. et ii. et iii.

... ut rei pecculio (?) ... .c. Exceptiatur ... .d. Regalie ... .e. Angarie. angarie sunt personales prestationes parangarie ex quibus prestantur pecunie et opere et colli... obstante. ff. de muneribus et honoribus. et primo ...

.f. Si vasallus. hic lex in partibus consuetudinibus invenitur et ideo supra dubito si est lex. an non. unde ... non insisto.

... in eo loco stare debeant de quo actum fuerit inter dominum et vasallum. Si autem non apparet de quo actum sit. tunc stabunt in eo loco in quo feudum fuit ... et tunc potius ... pares velint ... ut debeant venire coram paribus ... te voluntas illius loci ... pares eo loco venire possint. nec sit locus inhonestus. puta popina vel lupanarium. et quod ... arbitri. ut ff. de arbitris ... si arbiter ... si pares non possent concordare de loco tunc forte dominus poterit ... voluit ... ... non cum et hoc ideo quia maior ... est ... debeat ... fidelitatis ut dictum est. Si autem non est locus ... in quo iudicare debeat tunc ... ille locus ... quo ... sine commodo ... ar. ad hoc ff. de iudiciis. si locus. vel forte posset dici quod semper ... electio ... voluit ... sic al. ... primo electionem ... et ad hoc est ar. ...

.g. De notis feudorum. hic intitulatur de notis feudorum quod potius puto notis sive notulas super feudis factas quam debeat esse dictum consuetudinum. et hoc ... plurium ... quod omnes approbant leges et romanas et longobardas ... notulas ... in finem accedit.

qmmmmqmpm qmm m mqmm mqpmm m nexeccccopq.

arco pares sunt necii. scribendi in
instro investitur et non alii ne
quid exigitur fidelitatis imprinci
cin dnm alius testibus inductis ui
det posset corrumpi forte pecunia
ul' odio ul' gra que no e suspican
da impibus. Si in strm dicet ffz
a dno detur defensio uasallo qui
affert in strm et in lombar qua
liter quis se de feu. de. l. de cartis
et auferetur dno qui ueritate no
uit. et iniquum erit si aliquis ex
dono suo cum domini est defen
sio ex ordine cum uasallus non
possideat. Notandum e qd de dni
controuersia que inter dnm et
uas. oritur. si pares ueritatem nouit
omnimo cogi debere a dno et pi
bus dice ueritatem. qd si dicant se
nescire cum sciant. et uas. postul.
dns coget eos iurare et dice ueri
tatem ut. e. de testibus. si qui. et in lo
bar de officio iudicis uel iudex
unus et e. et qualiter quis se defe.
de. si qualis eq: ea 7. c. de testibus
ut quicq: et. l. ult. Cum datur
domino defensio de investitura
a se fca iurare d: se investituram
non fecisse. cum uo dat succes
sori eius iurare d: se no crede inve
stituram fcam ee ab anteccessore suo
si qua investitura fca ee dicetur
semp d: nominare dnm a quo inu
estitura fca d: cui instri qui scire per
sacramentum hereditarum a pncipali
sacramento. ut. e. de reb. cre. et iur. iur.
gnaliter et ut hs de tutore qui iurat
q credit et extimat. ut. e. de iura.
ca. l. l. ii. de ascia ei sui iurare d:
no de alieno fco. cum iniquum sit
iurare de alieno fco heres uel suc
cessor nec et filius. ut ff. de reiu. a mo.
l. marcellus. s: tamen repit in lobi
qb: filius minore uirtute hat q
pr tm iurare d: pe se premsum n
fuisse debitorem. ut in lombar q
lr quis se defen. de. l. si contigit
de decus et
decorem impii
et laudem romi pncipis
nichomio mag ur acce
de q expurgatis qbda erro
ribus et iniquis quorundam sta

tutis destitutis. decreto de ec
clesia plena quiete uigeat
et secura gaudeat libertate.
Sane adeo quorundam i
fil fidelium et institutor in q
habundant ut no dubi
tent zaplicam disciplinam
et sacros canones sua sta
tuta confinge et contra ecca
sticas psonas et ecce liber
tatem cum g dispositione di
uina uolentem uel facientem
mel uelit ecca que nel
di preter bonum appetit qd
nobis eod excursio uolun
tum no placeat. Nos fre
dericus ro. impr. semp a
ug. hac edicali lege irrita
mus et irrita nunciamus
omnia statuta et consuetudi
nes q ciuitates ul' loca po
testates consules ul' quicq: alie
psone contra libertates ecce
ac psonas eccasticas ede
ul' seruare aduersus canonicas
uel impiales sanctiones psu
psint et eadem capitularia
mandamus suorum nises
post hi publicatione edictis pe
nitus aboleri et si decreto si
milia attemptauerint ipso iu
re decernimus ee nulla in q
eos sua iuridice puatos et lo
cum ubi deinceps talia psu
ta fuerint banno mille mar
charum pspimus subiacere
potestates uo consules ouis
statutarii et scriptores decor
statutorum et consiliarii ipor
locorum et qui f statuta l'
consuetudines memoratas
iudicauerint. sint extunc ipo
iure infames. quorum sentias
et actus alios illegitimos
statuimus no tene aliqte
no qui si pannum hi ime con
stitutionis in ueta fuerint
contemptores bona eorum p
nrm ipum mandatum impu
ne abomibus occupari. saluis
nominum alius penis contra tales i
gnali uel; promulgatis. it
nulla potas ul' publica ul'

pu[illegible]tas collectas sive exactiones an-
garias ecclesiis vel aliis piis locis aut
ecclesiasticis personis imponere aut inva-
dere contempserint triplum refundat
nichilominus banno imperiali subiaceat quod nul-
latenus absque satisfactione debita remit-
tatur. Quicumque communitas vel persona per annum
in excommunicatione propter libertatem ecclesie pre-
stiterit ipso iure banno imperiali subia-
ceat a quo nullatenus extrahatur nisi prius
ab excommunicatore beneficio absolutionis
obtento. Statuimus quod ut nullus ecclesia-
sticam personam in criminali causa vel civili
quod trahere ad iudicium seculare presumat
contra constitutiones imperiales et canonicas sanc-
tiones. Quod si fecerit actor a iure suo
cadat iudicatum non teneat et iudex
sit extunc iudicandi potestate privatus.
Sancimus ut si quis clericus vel ecclesiasti-
cis personis iusticiam denegare pre-
sumpserit tercio requisitus suam iurisdic-
al' patenos tionem amittat. Gaçaros paternos
leonistas et omnes hereticos utriusque
sexus quocumque nomine censeantur perpetua
dampnamus infamia diffidamus
censentes ut bona talium confiscentur
nec ad eos redeant. Ita quod filii eorum
ad successionem pervenire non possint. Cum
longe gravius sit divinam quam temporalem offen-
dere maiestatem. Qui autem inventi fu-
erint sola suspicione notabiles nisi
ad mandatum ecclesie iuxta qualitatem suspicionis
innocentiam propriam congrua purgatione monstraverint tamquam
infames et banniti ab omnibus habeantur. Ita
quod si per annum permanserint extunc eos
sicut hereticos condempnamus. Statuimus
in hoc edicto in perpetuum valituro ut
potestates seu consules seu rectores quibuscumque
fungantur officiis pro defensione fidei prestent
publice iuramentum quod de terris sue iurisdictioni
subiectis universos hereticos ab ecclesia deno-
tatos bona fide pro viribus exterminare stu-
deant. Ita quod amodo quandocumque quis fuerit in po-
testatem vel perpetuam vel temporalem assumptus hoc capitulum
teneatur iuramento firmare. Alioquin
nec pro potestatibus nec pro consulibus habeantur eorum-
que sententias decernimus irritas et inanes.
Si vero dominus temporalis requisitus et admonitus ab
ecclesia terram suam purgare neglexerit ab heretica
pravitate post annum a tempore monitionis
elapsum terram ipsius exponimus catholi-
cis occupandam qui eam exterminatis
hereticis absque ulla contradictione possideant et
in fidei puritate conservent salvo iure
domini aliquod impedimentum opponat. Eadem — pro dummodo super hoc nullum prestet obstaculum nec
nichilominus lege servata contra eos qui non
habent dominos principales. Credentes preterea re-
ceptores et defensores hereticorum banni-
mus firmiter statuentes ut
si postquam ab ecclesia fuerint qualibet excommunicatione no-
tati satisfacere contempserint per annum extunc
ipso iure sint facti infames nec ad publica officia
seu consilia vel ad eligendos aliquos ad
hec nec ad testimonium admittantur. Sint etiam intes-
tabiles ut nec testandi liberam habeant facultatem
nec ad hereditatis successionem accedant.
Nullus preterea eis super quocumque negotio set ipsi
aliis respondere cogantur. Quod si forte iudex
extiterit eius sententia nullam obtineat firmi-
tatem nec cause aliqua ad eius audientiam deferantur. Si
fuerit advocatus eius patrocinium nullatenus
admittatur. Si tabellio instrumenta con-
fecta per ipsum nullius penitus sint momenti. Na-
vigia quoque locorum pervenerint sive casu
contingente rupta fuerint vel aliter ad terram
pervenerint tam navia ipsa quam navigantium
bona illis integre reserventur ad quos specta-
bant antequam naufragium paterentur. Sublata
penitus omnium locorum consuetudine que huic
adversatur sanctioni nisi talia sint navi-
gia que piraticam exerceant aut sint nobis vel christiani
nominis inimici [illegible]
[illegible] publicatione [illegible] exegit
eorum audaciam [illegible] omnis
aliis compescimus. Peregrini et advene hospi-
tari sive testari voluerint de rebus suis
ordinandis liberam habeant facultatem quorum ordi-
natio inconcussa fuerit. Si vero intestati decesserint
ad hospitem non perveniat sed bona eorum per manum
episcopi loci si fieri potest heredibus vel in pias causas
erogentur. Hospes vero si ad [illegible] contra
hanc constitutionem habuerit triplum episcopo restituat
episcopus fiat assignandum non obstante statuto
aliquo aut consuetudine. Item privilegiis que hactenus
contra [illegible] Si quis autem contra predictis
eos de rebus suis testandi impedimentum
fecerit [illegible]
[illegible] qualitas exegit puniendum. Omnia
agricultores dum exercent rusticam occupa-
tionem [illegible]
[illegible] ita ut si inveniantur
[illegible] vel boves agrum [illegible]
vel siquid aliud sit quod ad opera rustica
[illegible] capere aut violenter
auferre presumat. Qui autem statuti
eius ausu temerario violare presumpserit in qua-
druplum restituat et infamie notam ipso iure incurrat imperiali animadversione nichilominus puniendus.

G. H. HOFBIBLIOTHEK
KARLSRUHE